

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЙ ЧАСОПИС

1/2008

Слово ВЧИТЕЛЮ

ДУХОВНА СПАДЩИНА
НАВІЩО ДІТЯМ БАТЬКИ?
ЛЮДИНА З ПОЛУМ'ЯНИМ СЕРЦЕМ...

ЦЕРКВА, СІМ'Я, ШКОЛА

Християнський духовно-просвітницький часопис	
«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 1(3)/2008	
Наше кредо: «Нести Слово Боже – ось наша мета, щоб кожний учитель був учнем Христа!»	
Головний редактор Літературний редактор Дизайн і верстка Художник Коректор	Тарас Приступа Світлана Филипчук Віктор Дегтярьов Наталія Рябушко Ольга Мац
Редакційна колегія:	Тетяна Артерчук Олег Блощук Олександр Бондарчук Руслана Ковальчук Юрій Ліщинський Євген Никонюк Ольга Новікова
Відповідальна за випуск	Надія Доля
Засновник і видавець – Міжнародна громадська організація «Надія – людям»	
Адреса: Телефон: Факс: e-mail:	а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна. (0362) 63-79-76 (0362) 62-05-12 slovo@nadia.govno.ua
Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідectво про державну реєстрацію: серія КВ № 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.	
Часопис «Слово вчителю» видається за рахунок благодійних внесків приватних осіб та організацій.	
Пожертви на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія – людям» з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія – людям», р/р 26005301588849, Промінвестбанк м. Рівне, МФО 333335, код 21081735 з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“».	
За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.	
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.	
Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6-11, 13-20, 25-28; 1 Кор. 1:18-24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;).	
Якщо в тексті не зазначено інше, всі біблійні посилання взято з Біблії у перекладі проф. Івана Огієнка.	
Фото на обкладинці Івана Мулика.	
Надруковано: РТМКФ «Християнське життя», 43006, м. Луцьк, вул. В. Стуса, 3, тел. (0332) 71-08-74. Наклад 5000 прим.	
© «Слово вчителю» © МГО «Надія – людям»	

Коли я думаю про виховання дітей і молоді в нашій країні, моя душа наповнюється тривогою і жалем. І це пов'язано не тільки з втраченим часом і можливостями, а, на превеликий жаль, і з тим, що сучасна молодь, ровесники молоді незалежної України, – це втрачене покоління. Хтось може заперечувати, але промовисті факти про зростання злочинності, поширення алкоголізму, наркоманії, аморальності, захворювання на СНІД, а також глибока криза інституту сім'ї в Україні вперто свідчать про трагізм нинішньої ситуації.

Застосовую слово «трагізм» не для того, щоб посяяти безнадію і паніку, а щоб усі ми, все наше суспільство, гостро відчули відповідальність за те, що відбувається, і не стояли осторонь, не були байдужими спостерігачами, що спокійно споглядають, як на їхніх очах гине їхня мрія, їхнє майбутнє, згасає надія на омріяний у пройдешніх поколіннях розквіт України.

При цьому ми всі маємо зрозуміти і визнати, що всі вищезгадані соціальні явища, притаманні сучасній Україні, і всі не згадані, є не причиною, а, радше, наслідком або жнивими того посіву, що здійснювався у попередніх поколіннях. Адже ми, батьки сучасного покоління, цілком відкинули Бога, а якщо і ні, то ставилися до Нього формально, нехтуючи Ним як Причиною і Змістом усього існуючого, у тому числі і нашого життя. На які ж жнива ми могли розраховувати на цій надважливій ниві виховання? Адже коли ми забули Творця, втратили сенс життя, замінили справжні духовні цінності фальшивими, ми мусимо пожати прокляття, а не благословення, що і наздогнало нас, як зазвичай це буває, у непідхожий час.

Ми багато говорили про виховання, незалежність, політичні та інші свободи, мріяли про добробут, розквіт, економічну потужність, але захоплення новими можливостями і розвагами настільки заполонили нас, що тільки через півтора десятиліття ми згадали про найцінніше – про наших дітей, їхнє виховання, про долю країни. Розгорнулася або, краще сказати, відновилася давня дискусія про відповідальність школи, сім'ї і церкви у питаннях виховання. Дискусія є, а виховання ще немає. Але вже жевріє надія... Наша мрія – роздмухати, розпалити вогонь у серцях і об'єднати дідів і батьків, педагогів і служителів Церкви навколо наших спільних дітей, дітей України, щоб ми не байдуже, а ревно взялися за виховання. Це доручення для нас від Бога виховувати дітей, причому виховувати у вченні Господа. «А батьки, – не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напаминанні й остереженні Божому!» (Еф. 6:4).

Ми всі покликані продовжувати справу пророків і Христа, працювати для того, щоб «навернути серця батьків до дітей їх і серця дітей до батьків...» (Мал. 4:6). Це найважливіше завдання сьогодні, для вирішення якого повинні об'єднати свої зусилля всі: батьки, педагоги, пастори, священики, усе суспільство. Це має стати священним рішенням усіх і кожного. При цьому ми маємо пам'ятати, що виховання потребує не простої передачі духовних знань, а формування мислення з відточеним сумлінням, яке спонукало б до правильних рішень у кожній життєвій ситуації.

Цього неможливо досягти без Божого Слова, без глибокої пошани до Бога і без абсолютної довіри і власної посвяти Богові. Це виклик для нас! Ми не можемо запрошувати дітей у дорогу, якою не пішли самі. Ми не можемо очікувати змін від молоді, якщо не будемо змінюватися самі. Виховання починається з нас, шановні!

Тарас Приступа,
головний редактор

4	ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ	
	С. Филипчук.	«Функція школи – духовна просвіта і духовне виховання молоді» (інтерв'ю з Тетяною Санніковою)
		7
		АКТУАЛЬНА ТЕМА
	В. Жуковський.	Християнська етика – важливе стратегічне завдання української школи
	М. Дубовик.	Церква. Сім'я. Школа. Чиїм завданням є духовне виховання?
14	СТУДІЇ БІБЛІЇ	
	Ю. Ліщинський.	Буття: колись і сьогодні
		16
		ЗНАЙОМСТВО
	Н. Доля.	Духовна спадщина (інтерв'ю зі Світланою Расюкевічене)
20	НАУКА І ХРИСТІЯНСТВО	
	О. Блощук.	Людина з полум'яним серцем... Метод насадження благочестя (розділ з книги «Велика дидактика»)
		24
		МЕТОДИКА І ДОСВІД
	В. Ткачук.	У життя з духовним щитом
	Р. Ковальчук.	Родина. Рідний дім – перша церква і перша школа (урок для 1 кл.)
	З. Наконечна.	Послух батькам – благословення від Бога (урок для 6 кл.)
	Н. Лахман.	«Шануй батька та матір, і буде тобі добре, і проживеш ти довго на землі» (урок для 8 кл.)
	І. Курченко.	Родинний затишок (сценарій позакласного заходу) Дидактичний матеріал
42	МОЛОДЬ У ПОШУКУ	
	О. Новікова.	Чи потрібна церква сучасній молоді?
		44
		АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я
	Н. Дубовик.	Не опускайте рук! Воля людини
49	СПРАВИ СІМЕЙНІ	
	І. Дубовик.	Чого потребують наші діти? За прикладом батьків.
	О. Медведєва.	Навіщо дітям батьки?
	У. Лівінгстон Ларнед.	Батькове каяття
		56
		РОЗДУМИ ДУШІ
	С. Прокопчук.	Три листки від осені

Бога. Засобом пізнання Бога, на думку А. Алексеєнко, може бути релігія, наука, мистецтво. Духовна еволюція людини в матеріальному світі відбувається релігійним шляхом і спрямовується на подолання розриву людини з Богом. Подолання цього розриву – особиста справа кожної людини. Людство не може здійснити це організовано й разом, бо тут спрацює закон вільного вибору.

Таким чином поняття «духовність» неможливо записати у раціональні рамки, бо у це поняття неможливо вкласти нескінченне, яке не охоплюється ні думкою, ні словесно.

Я розумію духовність як складний багатоструктурний феномен, який характеризує внутрішній світ індивіда і виявляє себе через моральність, збереження чистого сумління, відповідальність, служіння людям через добродіяння, ввічливість у стосунках. Розкрит-

– **Хто може бути ідеалом для нашої молоді, нашого суспільства?**

– Ідеал – це людина, яка прагнула б до самовдосконалення та уподібнення до образу Божого; людина, яка б знала, що за всі добрі та погані вчинки вона нестиме відповідальність перед Богом, людьми і державою; людина, яка б у своєму житті прагнула дотримуватись християнських норм поведінки, які викладені у Десяти Заповідях Божих та двох заповідях любові Ісуса Христа; людина, яка любила б Бога і ближніх, як самого себе, яка у своїх діях і вчинках буде дотримуватись основного християнського правила: кожна людина – це творіння Боже, а отже, до кожної людини треба ставитися з повагою, любов'ю, пошаною, увагою й не чинити іншій людині того, що не хотів би, щоб чинили тобі; людина, яка була б

Що ж стосується духовно-просвітницьких курсів, як основи християнської етики, то вони мають читатися саме у школах. Духовно-моральне виховання має на меті виховання молоді на прикладах християнських цінностей, заповідей, притч, біблійних історій і не спрямовується на навернення учнів до будь-якої релігії або релігійної практики.

– **У нашій країні церква відділена від держави, тобто церква відділена від освіти. Чи можлива, на Вашу думку, співпраця між цими інституціями в сфері духовного виховання молоді?**

– Хоча школа і церква мають споріднену мету – духовне виховання людини, все ж кожен із цих інститутів має свою специфіку і не може підміняти один одного. Функція школи – духовна просвіта і духовне виховання

ФУНКЦІЯ ШКОЛИ – ДУХОВНА ПРОСВІТА І ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Ми часто мислимо стереотипами. Так, побутує думка, що на Західній Україні більш релігійне населення, а на Сході – ще незоране поле для духовної праці. Сьогоднішня наша гостя з Одеси, **Тетяна Василівна Саннікова**, кандидат педагогічних наук, спростовує цю думку. Енергійна, з серцем, сповненим глибокої віри в справу, якій присвячено значну частину життя, відкрита – це лише кілька якостей героїні нашої рубрики.

– **Тетяно Василівно, що таке духовність у Вашому розумінні?**

– Поняття «духовність» є складним багатоструктурним поняттям, і в психолого-педагогічній літературі тлумачиться у світському та релігійному значенні.

Спираючись на антропологію К. Ушинського, який розглядав людину як сплав духу, душі і тіла, чимало вчених-психологів, зокрема Б. Братусь, В. Слободчиков, В. Зінченко, В. Знаков, намагалися поєднати ці аспекти духовності. Так, В. Слободчиков, розглядаючи феномен людини в цілісному аспекті, вважав, що духовність – це характеристика людини як індивіда (тілесне існування людини), як суб'єкта (душевне життя людини), як особистості, індивідуальності та універсуму (духовне буття людини).

Мені особисто імпонує розуміння поняття духовності, представлене філософами М. Бердяєвим, С. Франком, П. Юркевичем, І. Ільїним та сучасним філософом А. Алексеєнко, яка вважає, що духовність – це природний стан первісної людини. Після гріхопадіння духовність була втрачена, але інформація про Бога передавалася кожній особистості генетично. Науковець переконана, що духовність може відродитися, якщо людина знайде шлях до

тя сутності цієї категорії потребує своєрідного поєднання наукових і релігійних, естетичних і моральних поглядів.

– **Чиїм завданням є духовне виховання: сім'ї, церкви чи школи?**

– Усі три зазначені інститути мають на меті духовне виховання, і було б неправильно виокремлювати якийсь із них. На мою думку, щоб досягти зазначеної мети, слід поєднувати зусилля сім'ї, церкви і школи. У кожного з цих інститутів свої засоби духовного виховання. Родина – це вплив батьківських настанов, приклад старших, родинні звичаї, що сформовані національними традиціями у вихованні; церква – це релігійно-духовне виховання через Святе Письмо, службу Божу, релігійні свята; школа – державна установа, яка нерелігійними засобами намагається виховувати молоде покоління, навчаючи моральним знанням, моральній поведінці, моральним стосункам, залучаючи до скарбниці знань, мистецтва, сумлінної наполегливої праці.

Але слід зауважити, що вже дев'яносто років як з навчально-виховного процесу української школи вилучені християнські цінності. Це призвело до деформації духовної сфери дітей, девальвації духовних вартостей усього суспільства. Повернення у школи предметів духовно-морального спрямування, зокрема християнської етики, сприятиме формуванню цілісної людини та уявлень в учнів про духовні цінності, моральні норми та правила поведінки, необхідність їх дотримання у повсякденному житті.

Коли сім'я, церква і школа візьмуть за основу духовного виховання християнські моральні принципи, слід очікувати духовно виховане, високоморальне покоління.

готова прийти на допомогу будь-якій іншій людині, робити добро, бо тоді добро й повернеться до людини добром; людина, що має бути готовою до різних життєвих випробувань, що не впадатиме у відчай, а намагатиметься подолати ці перешкоди. Адже зло не може довго існувати й панувати.

– **Як християнські цінності, моральні імперативи впливають на життя і поведінку школярів (із Вашого досвіду викладання)?**

– Зважаючи на те, що я працюю на Півдні України, де обізнаність дітей з християнськими цінностями дуже низька (лише 12-14% дітей відвідують недільні школи), слід зазначити, що дітки виявляють велику зацікавленість щодо біблійних законів і зокрема християнських заповідей.

Звичайно, Десять Заповідей Божих, дві християнські заповіді любові, золоте правило морального закону – «як бажаєте, щоб вам чинили люди, так першими чиніть ви самі», складають ті моральні настанови, які покладаються в основу духовного виховання школярів й активно впливають на їхнє життя і поведінку.

– **Яким має бути предмет християнської етики?**

– На мою думку, це має бути духовно-просвітницький курс, а не курс релігійного спрямування. Треба добре розуміти відмінності релігійного і духовно-морального виховання.

Релігійне виховання частіше відбувається в родині та церкві (недільній школі), воно передбачає ознайомлення із віровченням певної релігії, ретельне вивчення текстів Святого Письма, духовну практику (сповіді, молитви, причастя тощо), моральні настанови.

ТЕТЯНА САННІКОВА

народилася 1953 року в Полтаві. Закінчила Одеське державне художнє училище ім. М. Грекова, Одеський педагогічний інститут ім. К. Д. Ушинського. Кандидат педагогічних наук. З 1991 року викладала християнську етику в загальноосвітній школі. Зараз працює старшим викладачем на кафедрі менеджменту та розвитку освіти Одеського обласного інституту удосконалення вчителів.

молоді. Церква має на меті проповідь Євангелії, навернення людини до Бога, воцерковлення людини, а потім душпастирський нагляд.

Зважаючи на досвід церковно-приходських шкіл минулого століття, слід зазначити, що вони займалися прозелітизмом і наслідки цього були негативні. Враховуючи, що Україна є полікультурною і багатоконфесійною державою, на мій погляд, не слід об'єднувати ці два інститути і розглядати школу як поле для евангелізації.

– Які форми роботи може запропонувати школа для покращення співпраці з батьками у духовному вихованні дітей?

– Чимало. Так, школа може проводити просвітницькі семінари для батьків, ознайомлювати із літературою з проблем духовного виховання. Також ефективною є участь у спільних із дітьми благодійних акціях, клубній позакласній роботі, позашкільній екологічній роботі, спільних духовно-краєзнавчих поїздках та екскурсіях учнів і батьків.

– Тетяно Василівно, окрім того, що Ви вчитель, Ви ще й науковець. Розкажіть нашим читачам, якою проблемою Ви займаєтеся?

– Тема дисертаційного дослідження, над яким я працювала впродовж 12 років, – «Духовне виховання молодших підлітків засобами християнської етики». Моє припущення, що коли засобом духовного виховання буде християнська етика, то можливо очікувати сумлінну, сильну духом, вольову і відповідальну особистість, яка завжди буде чинити по совісті, виявляти любов, співчуття, відповідальність, милосердя до іншої людини, – підтвердилося на практиці.

– Розкажіть, будь ласка, про своїх вихованців. Що найбільше вражає під час викладання християнської етики? Які зміни Ви помічаєте в дітях?

– Можна впевнено наголосити, що ті учні, які перебувають християнськими цінностями: відвідують недільні школи, заняття з християнської етики, є членами дитячих організацій «Пласт» тощо, – це діти з іншими моральними установками. Вони відповідають за свої слова і вчинки, зберігають чисте сумління, вірні і надійні, на них можна покластися у будь-якій справі. Мотивація їхніх вчинків завжди моральна, у стосунках із оточуючими вони ввічливі, а що найпривабливіше – ці учні ініціативні й активні у благодійній діяльності та самовихованні.

– І наостанок, поділіться, будь ласка, кількома випадками зі шкільного життя, які зворушили Ваше серце.

– Якось у школі проходила різдвяна акція милосердя, спрямована допомогти безпритульним дітям. Відстежуючи мотивацію дій своїх учнів, я підготувала анкету, у якій поставила декілька запитань, а саме: «Чи будете брати участь в акції? Чому ви це робите (або не робите)?» Учні давали відповіді, пояснюючи свої наміри. Але одна відповідь мене схвилювала своєю жорстокістю. Хлопчик написав: «Нічого не принесу цим бомжам,

вони самі винні, що живуть на вулиці, не ходять у школу, жебракують. Порву свої сорочки на ганчірки, буду мити підлогу, а безпритульним нічого не принесу».

Мене здивувала така позиція учня. І тоді я почала на заняттях з християнської етики пояснювати причини, через які діти і підлітки жебракують на вулицях, та говорити про наші можливості виявити до них милосердя. А коли акція добігала кінця і слід було відносити зібрані речі до клубу для безпритульних дітей, попросила згаданого підлітка допомогти нам. Те, що він побачив у клубі, докорінно змінило його ставлення до знедолених.

...Був зимовий день. У кімнаті клубу зібралось понад 25 хлопців і юнаків, які приходили вдень похарчуватися, погрітися, дехто погоджувався вивчати абетку і вчитися читати та писати, бо у п'ятнадцять років вони не могли написати своє прізвище. Повітря було наповнене запахом брудного одягу.

Роздаючи безпритульним різдвяні подарунки, теплі речі, канцтовари, ми пояснювали, що все це зібрано підлітками, які з альтруїстичних почуттів приготували усе це, поділилися власними іграшками, зошитами тощо. А потім я запитувала відвідувачів клубу, з яких причин вони тут і як бачать своє подальше життя. Щирі відповіді вражали нас усіх. Більшість дітей має батьків (або одного з батьків) п'яниць, засуджених, або ж є сиротами. Вони змушені жити на вулиці, щоб хоч якось прохарчуватися. Іноді вдаються до крадіжок, хитрощів, вимагань, бо не можуть повернутися додому з порожніми руками, терплять знущання з боку родичів, і тому покидають свої родини.

Згаданий учень школи після спілкування зі знедоленими докорінно змінив своє ставлення до них. Він розповідав у класі і вдома про те, що чув і бачив у клубі. Перебрав вдома власні речі і приніс цілу коробку одягу, іграшок, солодощів. У стосунках із однокласниками зник яскраво виражений егоїзм. Потім цей учень ініціював наступну акцію, під час якої школярі збирали засоби гігієни: мило, зубну пасту, щітки, шампунь, рушники, гребінці для безпритульних дітей.

Ця історія є прикладом впливу християнської етики на формування якостей особистості.

Інша подія, яка зворушила моє серце, відбулася у родині учениці, що відвідувала заняття з християнської етики. Пояснюючи Десять Заповідей Божих, як обов'язкові закони для людей, мені доводилося адаптувати їх для підліткового віку. Наприклад, я пояснювала, що в заповіді «не красти» мається на увазі не тільки не брати чужі речі, а й не списувати чужу роботу, видаючи за свою тощо. Щодо заповіді про перелюб я пояснювала, що Бог очікує від людей, щоб кожен чоловік мав одну дружину, а кожна жінка мала тільки одного чоловіка, щоб були міцні і щасливі родини, щоб діти мали обох батьків і не були покинуті.

Дівчинка, про яку згадується, була зворушена тим, що почула. Її батьки були на порозі розлучення. Коли після занять вона повернулася додому, то почала просити батьків не розлучатися, аргументуючи заповіддю «не чини перелюбу». Вона щодня запевняла батьків, що перш за все слід дотримуватися Божого погляду на шлюб, що варто простити образи і не позбавляти її батьківської опіки. І домоглася свого – батьки не розлучилися. Про цю історію свідчила мама дівчинки.

Розмовляла **Світлана Филипчук**.

ХРИСТИЯНСЬКА ЕТИКА

– ВАЖЛИВЕ СТРАТЕГІЧНЕ ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Проблема викладання предмета християнська етика в українській школі є однією з найбільш актуальних і дискутованих в релігійному та освітньому житті нашої держави.

І це зрозуміло, адже йдеться не про чергову рядову виховну концепцію, про яку поговорять і незабаром забудуть. Йдеться про дещо серйозніше – унікальну, потужну, високоефективну, перевірену світовим та вітчизняним досвідом виховну систему, яка приводить до формування світогляду та поведінки, пов'язаних з християнською системою цінностей, що в підсумку визначає спосіб мислення, спілкування, діяльність людини та її життя в цілому.

Викладання християнської етики в школі веде до прищеплення християнських моральних цінностей, а отже, до виховання духовної особистості, чесного працівника, громадянина, патріота України, непримиренного до корупції, п'янства, проявів аморальності. Водночас введенню християнської етики в Україні чиниться шалений спротив.

Священник Василь Жуковський,
доктор педагогічних наук,
професор Національного
університету «Острозька
академія».

Чому в країні чиниться такий спротив цій святій справі? Хто може запропонувати якщо не кращу, то хоча б тотожну за потенціалом виховну систему? Кому не до вподоби ідея виховання молоді на християнських цінностях в Україні?

Звичайно ж, низці атеїстів, яким в житті не поталанило прилучитися до віри в Бога, і які, не зважаючи на наукові відкриття, що яскраво доводять існування Премудрого Бога, з впертістю, гідною кращого застосування, тримаються своїх атеїстичних переконань і не дають можливості пізнати Господа дітям.

Окремим науковцям та педагогам, які заздрять, що християнська етика працює ефективніше за інші виховні концепції. Водночас намагаються створити видимість продуктивної та ефективної діяльності, щоб утриматися на своїх посадах.

Сповідникам ситуативної, релятивістської моралі, які прагнуть перевести виховний процес у формальне русло, заповнити його малоефективними виховними сурогатами, створити видимість морально-етичного виховання з надуманими ідеалами та розмитими цінностями.

Представникам тих конфесій, релігійних організацій та груп, які перетворили свої громади в політично-релігійні чи кланові організації для отримання прибутків і забезпечення ситого і заможного життя для групи ієрархів, а не для душпастирської роботи.

Організаторам диких оргій для наших дітей на дискотеках, власникам телеканалів, авторам телепрограм, які шодня, щомиті з екранів телевізорів спопеляють душі наших дітей сценами насилля, рекламою алкоголю, пропагандою сексу; виробникам та продавцям алкоголю і наркотиків; творцям секспродукції в інтернеті тощо.

Непоінформованим або дезінформованим про християнську

етику громадянам України, яких свідомо лякають християнською етикою, щоб маніпулювати їхньою свідомістю та використовувати як споживачів алкоголю, наркотиків, теле- та порнопродукції тощо.

Незважаючи на те, що християнська етика певним чином викладається в усіх областях країни, здебільшого в Західному регіоні, з початку проголошення незалежності України, широка громадськість дуже слабо про цю справу поінформована. В українському суспільстві створені й штучно підтримуються численні шкідливі стереотипи щодо викладання християнської етики в школі. До цього процесу активно залучаються некомпетентні журналісти, непоінформовані співробітники Міністерства освіти і науки, представники нехристиянських конфесій. Пересічних громадян України залякують неіснуючими проблемами, пов'язаними з викладанням християнської етики в школі, на кшталт, що викладання християнської етики в школах сприятиме насадженню релігії, а це заборонено Конституцією України, що християнську етику в школах викладатимуть священики, а це суперечить чинному законодавству, що вчителі християнської етики силою водитимуть дітей до православних храмів, а в класі може бути протестант, єврей чи представник буддизму, що на уроках християнської етики представників ісламу та атеїстів силоміць перетворюватимуть на християн. Яке жалюгідне невігластво! Яке віроломство! Ці та інші шкідливі стереотипи вкоренилися у свідомості осіб, які виховані на науковому атеїзмі, займають чільні місця в керівництві держави, освіті та педагогічній науці і слабо орієнтуються в ситуації з викладанням християнської етики в українській школі. Наведемо деякі найбільш поширені і шкідливі з цих стереотипів.

Стереотип І: *В Україні церква відокремлена від держави, а тому християнська етика як предмет, який носить релігійний характер, не може викладатися в школі.*

Дійсно, в нашій державі існує принцип відокремлення держави від церкви, який і забезпечує свободу релігійного волевиявлення людини, гарантує відсутність переслідування за релігійними ознаками, але, головне, забезпечує рівність релігійних конфесій перед державою і відсутність пріоритету держави щодо жодної з них.

Правда і те, що християнська етика в своїй глибинній суті ґрунтується на Божественному відкритті для людини. Творець світу і людини через Біблію передав людству систему побудови міжлюдських стосунків для забезпечення щасливого і гармонійного життя на землі. Саме тому християнська етика є найдосконалішою з усіх відомих людству етичних систем, що не лише регулює міжлюдські стосунки тут, на землі, а й готує людину до життя вічного.

Християнські моральні цінності є спільними для всіх християнських конфесій і фактично не викликають у них заперечень.

Водночас, християнська етика не суперечить загальнолюдським цінностям, а є їх основою. Крім того, вона не входить у протиріччя з найважливішими етичними цінностями основних релігій світу.

Непотрібно забувати, що християнські етичні цінності є невід'ємною складовою частиною української національної культури, вони довели свою неперехідну вартість упродовж багатьох століть існування українського етносу. Крім того, християнські етичні цінності продемонстрували свою ефективність у житті багатьох зарубіжних народів.

Водночас, християнська етика жодним чином не передбачає залучення дітей до релігії, а має на меті виключно їх ознайомлення з християнськими морально-етичними цінностями. Прагнення окремих конфесій, релігійних груп та вчителів певною мірою перетворювати школу у сферу конфесійного впливу є вадою викладання, ознакою невідповідності вчителя або прагненням свідомо маніпулювати дитиною, тому в такому разі адміністрації школи слід вживати адекватних заходів.

І, нарешті, християнська етика є необхідною в Україні, оскільки тут відсутня достатньо ефективна концепція виховання шкільної молоді, яка могла б активно протистояти згубним впливам телебачення, інтернету, вулиці, наркоманії тощо.

Стереотип ІІ: *В українських школах слід запровадити світський предмет «етика», який власне і вирішить всі проблеми: в концентрованому і синтезованому вигляді ознайомить учнів з морально-етичними цінностями, примирить конфесії, позбавить втручання церкви в школу.*

Немає сумніву в тому, що світський предмет «етика» абсолютно правомірний і прийнятний у школі, але він може успішно викладатися лише у відносно благополучному в моральному відношенні суспільстві, в якому успішно функціонують і доповнюють одна одну традиційні для зрілого суспільства виховні інституції — сім'я, школа, громада, церква. На жаль, в українському суспільстві ці суспільні інституції з різних суспільно-історичних та економічних причин слабо виконують свої функції. Найважливіша з них — сім'я, взагалі перебуває в кризовому стані: вимушене заробітчанство розкидало багатьох батьків по світу; різного характеру труднощі зруйнували сім'ї, зробивши їх неповними; пристрасть багатьох батьків до алкоголю зробила чимало дітей фактично безбатьченками; в родинях, де батьки фізично перебувають у сім'ї, вони зайняті переважно матеріальним виживанням; немало й таких, що не володіють належними знаннями про виховання своїх дітей. Інша виховна інституція — церква, і зокрема Православна церква, як найбільш масова в українському суспільстві конфесія, ослаблена міжцерковними чварами, слабо володіє сучасними методами евангелізації і швидко втрачає прихожан. Її недільні школи нечисленні і слабо забезпечені викладацькими кадрами та навчально-методичною літературою. Українська громада ж ще проходить етап становлення, тому недостатньо ефективно здійснюється вихованням дітей.

Отже, вся надія суспільства на школу, яка, однак, відкинувши комуністичну ідеологію, ще не володіє достатньо ефективною новою виховною ідеологією, концепцією виховання, належним комплексом

ідеалів та цінностей. Тому саме в школах має викладатися християнська етика: ефективний навчальний предмет, який певною мірою компенсує бездіяльність або недостатню ефективність традиційних суспільних виховних інституцій.

Стереотип ІІІ: *Християнська етика за кордоном є справою конфесій і викладається виключно в недільних школах.*

Справді, різні релігійні конфесії європейських країн та США мають потужну та розгалужену систему конфесійних шкіл, які створювалися століттями. Вони мають можливість реалізовувати конфесійний виховний вплив на дітей, коректувати негативний суспільний вплив, прищеплювати молоді відповідні морально-етичні цінності.

Проте використання християнських цінностей у багатьох державах світу не обмежується лише недільними школами, але для цієї мети використовуються і державні школи. Водночас ставлення за кордоном до ролі релігії та релігійного виховання з погляду його запровадження в програму загальноосвітньої державної школи не є однозначним у різних країнах Європи. Аналіз духовно-морального виховання в Європі дає підстави зробити певні висновки у цьому питанні:

1. У школах більшості розвинених європейських держав релігійне виховання безперервно відбувається впродовж багатьох століть.

2. Різні історико-політичні обставини в окремих країнах Європи спричинили різні підходи до релігійної освіти в школі.

3. Предмет, який призначений для релігійної освіти, має різні назви у різних країнах: релігія (Бельгія, Греція, Іспанія, Фінляндія), навчання християнської моралі (Данія), основи релігії (Австрія, Норвегія, Нідерланди), релігійне навчання (Швеція, Ісландія), релігійне виховання (Португалія, Великобританія, Німеччина), релігія та етика (Люксембург), релігійні рухи (Нідерланди).

4. Спостерігаючи за сучасною ситуацією в Європі, можна визначити характер ставлення освітян до релігійної освіти в різних країнах, як:

— пізнавально-енциклопедичний (Нідерланди, Австрія, Швеція, Норвегія);

— пізнавально-активний (Португалія, Великобританія, Німеччина, Ірландія, Данія);

— ігноруючий, або нейтральний (Болгарія, Словенія, Румунія, Швейцарія, Франція).

Перші два підходи характерні для більшості економічно розвинутих європейських країн, останній — для країн постсоціалістичного табору і деяких розвинених країн.

Стереотип ІV: *Християнську етику в Україні, як і за кордоном, слід викладати лише в конфесійних недільних школах.*

Досить підступна, як для України, рекомендація, бо це означає свідоме значне звуження і збіднення цього процесу, адже недільні школи в Україні: а) недостатньо укомплектовані кваліфікованими вчителями; б) в них є проблеми з навчально-методичними матеріалами та з приміщеннями; в) школи зазвичай є нечисленними; г) відвідування у них факультативне; г) не всі конфесії мають належну сітку недільних шкіл та відповідний для них рівень викладання.

Стереотип V: *Християнська етика обов'язково породжує міжконфесійний та міжрелігійний конфлікт.*

Християнська етика будується на спільних для основних християнських конфесій моральних цінностях. Крім того, вона не суперечить основним моральним цінностям основних релігій світу. Грамотне викладання християнської етики, яке здійснюється спеціально підготовленими вчителями, на основі затверджених програм і навчально-методичних матеріалів, під належним контролем освітніх органів, батьків та громадськості ніколи не призведе до якихось більш-менш гострих конфліктів, які не можна було б розв'язати.

Проти християнської етики не заперечують представники інших релігій, зокрема ісламу, які стверджують, що їхні діти на заняттях

з християнської етики можуть почерпнути лише хороше. Тривалий (з 1998 р.) досвід викладання християнської етики в школах Рівненщини як неконфесійного предмета не виявив якихось конфліктів, навпаки, християнська етика сприяла конфесійному порозумінню.

Стереотип VI: *В Україні відсутні програми з християнської етики та навчально-методичне забезпечення з предмета.*

В Україні дійсно відсутні програми з християнської етики, затверджені Міністерством освіти і науки. Проте існують регіональні програми, зокрема, підготовлена у Львові, адаптована в Рівненській області, погоджена з основними релігійними конфесіями, освітянськими органами, яка успішно функціонує і вдосконалюється впродовж декількох років.

Є проблема з навчально-методичним забезпеченням. Проте сьогодні в Україні існують навчально-методичні посібники для всіх класів — від першого по одинадцятий. Зокрема, напрацьовані і видані навчально-методичні посібники в Національному університеті «Острозька академія», які певним чином забезпечують потреби вчителів християнської етики.

Стереотип VII: *В Україні немає кому викладати християнську етику, тому в класи прийдуть священики і почнуть пропаганду своїх конфесій.*

Справді, фахівців з християнської етики не готують в жодному ВНЗ України, бо немає такої спеціальності в переліку спеціальностей. Але в Львівському катехітичному інституті, на курсах при Івано-Франківському та Тернопільському обласних інститутах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів готують учителів християнської етики. На Рівненщині, у Національному університеті «Острозька академія» викладачів готують на базі вищої педагогічної освіти в рамках акре-

дитованої за магістерським рівнем спеціальності «релігієзнавство».

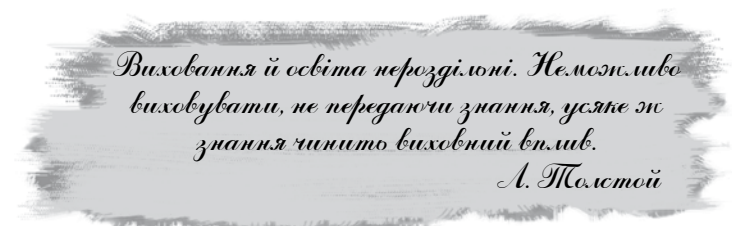
Стереотип VIII: *В Україні слід запроваджувати викладання не християнської етики, а етики релігій, яка є тотальною дисципліною.*

Шкідлива ілюзія і добре продуманий спосіб, щоб ліквідувати християнську етику, перетворити курс на заняття з релігієзнавства, поховати сподівання на швидке духовне одужання української молоді та суспільства. Знову ж таки, предмет етика релігій корисний сам по собі як предмет у більш благополучному в моральному розумінні суспільстві, в якому пропорційно представлені різні релігії світу. На етапі ж становлення української державності, в країні, де історично, кількісно, культурологічно домінує християнство, має викладатися християнська етика. В рамках цього курсу учні можуть бути ознайомлені з основами етики інших релігій. А в місцях скупчення представників інших релігійних меншин місце релігійної етики конкретних конфесій має бути значно збільшене.

Найдорожче, що у нас є, — це діти. І ми хочемо, щоб вони виростили здоровими і щасливими. Незважаючи на телевізор, який роками закарбовує в дитячій пам'яті сцени жорстокості, хтивості, прагнення насолоди. Усупереч павутині, яку плете для наших дітей інтернет. Не дивлячись на рекламу алкоголю по телебаченню. Усупереч зусиллям наркоділків. Найбільшим помічником для нас у цій справі стане школа і клас, де викладається християнська етика. І робить це добре підготовлений, відданий своїй справі вчитель.

Основою християнської етики є любов. Незалежно від статі, кольору шкіри, релігії. Навіть до ворогів. В якій ще педагогічній концепції чи етичній системі проголошуються такі високі моральні цінності і принципи, як в християнстві?

Сьогодні в Україні ще існують передумови для збереження християнської етики в школі. Християнська етика має бути в школах і слугувати наріжним каменем виховання української молоді і держави. Вона є невід'ємним стратегічним завданням нашої держави, основою її успішної розбудови.

Церква. Сім'я. Школа. ЧИЙ ЗАВДАННЯМ Є ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ?

Цікаво спостерігати за людським потоком, який вдень і вночі, немов бурхлива річка, тече вулицями і містами України. В автобусі, метро, в супермаркеті, на вокзалі та просто на вулиці, немов би фотооб'єктивом, вихоплюю окремі обличчя і помічаю щось спільне — стурбованість.

Що ж сьогодні непокоїть нас, жителів омріяного XXI століття? Що не дає спокійно спати, їсти і взагалі жити? Куди ми «летимо», перестрибуючи не тільки через калюжі та ями, але й через дні, місяці й цілі людські долі?

З екранів телевізорів, зі сторінок періодичних видань та з «високих» трибун нас переконують, що найбільша й найактуальніша проблема в Україні — економічна. Реклама в усіх проявах переконує нас, що ми ще не бачили, не їли, не нюхали чогось за суто «символічну» ціну, а це означає, що ми втратили півжиття. Якщо ви не їли «Баунті» чи «Рафаелло», ви не знаєте, що таке насолода; якщо не користуєтесь продукцією фірми «Жілет» — ви не справжній чоловік; якщо... І ми в це віримо.

Ми віримо в те, що доля до нас несправедлива і ми народилися не в тій країні або не в той час. Ми — батьки — віримо, що найважливіше нагодувати й одягнути дітей, і якщо нам це вдалося, вважаємо, що батьківський обов'язок виконали.

Ми — громадяни своєї країни, яка зменшується, наче айсберг від глобального потепління, — віримо, що дітей не народжують через відсутність коштів.

Ми — перелякані жителі міст і сіл, — дивлячись кримінальну хроніку, віримо, що злочини чинять через бідність, хоча більшість громадян України знає, або принаймні думає, що парламент і міністри «беруть» більше, ніж ті, що стали героями кримінальних сюжетів.

Чи насправді причини наших бід і проблем криються в сфері суто матеріальній?

Людина, за визначенням, — духовна істота. Але хто дав це визначення? Адже ми від народження до смерті поглинуті вирішенням лише матеріальних потреб. Шукати відповідь на це запитання потрібно в глибині глибин історії світу, коли перші люди з'явилися на чудовій голубій планеті. Відкидаючи абсурдні та відверто

безглузді гіпотези щодо виникнення людини, відкриваю Книгу книг — Біблію: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх» (Бут. 1:27).

Ось де початок. Саме з цього моменту історії нам потрібно почати відлік, щоб дати відповідь на питання: хто ми є? Тільки тоді ми зможемо встановити правильний діагноз нашим проблемам і зрозуміти, що ж насправді є найголовнішою нашою потребою.

Давайте уважніше розглянемо вищезгаданий уривок зі святої книги Біблії. Просте спостереження вказує на наступне.

По-перше, є Бог. На відміну від інших релігійних та філософських джерел, Біблія не використовує слів «гіпотеза» чи «легенда» говорячи про першу Особу Всесвіту. Існування Бога постає фактом, аксіомою, яка не потребує доведення: «На початку Бог створив небо та землю» (Бут. 1:1).

По-друге, Бог є Творцем усього. Прочитайте, будь ласка, перший розділ книги Буття. Це варто зробити кожному. Потрібно знати правду про виникнення того, що ми називаємо коротким словом «світ», та його Автора. Це напряду вплине не тільки на наше життя, але й на смерть.

Оскільки в недалекому минулому відповідальність за духовне виховання була покладена на два «поважних» видання — «Крокодил» та «Перець», уява про Бога в більшості з нас була сформована, м'яко кажучи, хибна. Зазвичай, на малюнках був зображений старий, лисий, з німбом над головою, дідусь у довгій нічній сорочці, який сидів на хмарі, повз яку пролітали піонери на ракеті. Ці богозневажливі малюночки отруїли не одне покоління українців. «Хіба може старий, глухуватий, підсліпуватий, немічний та безпорадний дідусь бути богом?» — думали ми. «Звичайно, ні. Тоді відкиньмо цю примару!»

Але завдяки Слову Одкровення ми можемо знати і знаємо Істину.

«Я створив Моею великою силою і простягнутою рукою землю, чоловіка й звірину по всій землі, і віддаю її, кому хочу» (Єр. 27:5).*

* Святе Письмо Старого та Нового Завіту. — К.: УБТ, 1994. — 352 с.

Великий, всемогутній, всесильний, суверенний Бог створив матеріальний світ і є не лише Автором усього, але й абсолютним Царем.

По-третє, Він створив людину. Зауважте, ніяких натяків на еволюційні процеси. Бог створив чоловіка і жінку. Отже, людина — істота не земного, а небесного походження, а це істотно змінює уявлення про нас самих.

По-четверте, Бог створив людину за образом Своїм. Давньогрецьке слово «ойкон», тобто «ікона», перекладене в українській мові словом «образ», вказує на те, що Творець серед усього творіння саме людям передав щось особливе від Себе. «І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, — і стала людина живою душею» (Бут. 2:7). Зауважте, що все інше живе створіння було створено силою Слова Творця і лише людині Бог від Себе вдихнув життя. Не просто повітря в легені, а душу і дух — нематеріальні складові нашого єства Бог помістив у наших тілах. Розум, волю, почуття, сумління — ознаки особистості — Він помістив у душу, а дух лишився місцем, яке належало тільки Йому — великому Богові, як святе святих у храмі, як місце Його престолу у царському палаці. Все це вказує на те, що ми — люди, чоловіки й жінки, створені, щоб відображати свого Творця, створені для спілкування з Ним, створені для Нього.

Апостол Павло на початку нової ери у виступі перед афінською інтелігенцією точно передав цю концепцію. «Бог, що створив світ і все, що в ньому, бувши Господом неба й землі, проживає не в храмах, рукою збудованих, і Він не вимагає служіння рук людських, ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і дихання, і все. І весь людський рід Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначив окреслені доби й границі замешкання їх, щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас. Бо ми в Нім живемо, і рухаємось, і існуємо, як і деякі з ваших поетів казали: Навіть рід ми Його!» (Дії 17:24-28).

Двома століттями пізніше Блаженний Августин написав: «Ти створив нас для Себе, і не знає спокою серце наше, поки не заспокоїться в Тобі».

Відтоді проминули цілі епохи. Темні століття середньовіччя, епоха Реформації та ренесансу, критицизм, модернізм, все залишилося позаду. Лише основна потреба жителів планети Земля залишається незмінною. Найбільше ми потребуємо Бога, Який є нашим початком, життям і вічністю.

Ми живемо в суспільстві, яке визнає існування духовних проблем і потреб. «Духовність», «духовні основи», «духовне багатство», «духовні цінності» — це слова та фрази, які сьогодні вживати досить престижно. Якщо ви так говорите, це додає до вашого іміджу деякий наліт незвичайності. Здебільшого під категорію «духовності» підпадає відвідування музеїв, виставок, театрів, читання книг, вивчення народних обрядів та традицій. Що ж, у кращому разі, це

можна віднести до освіченості, але ніяк не до духовності. Хіба що демонстрацію поганського способу мислення та життя наших предків, просякненого демонізмом, на кшталт чортеняти в різдвяному вертепі та стрибання молоді через вогонь на знак посвяти поганському Купалі, можна назвати духовністю, тільки сатанинського походження. Такої «духовності» в нашого народу й досі багато.

Автором, джерелом і центром духовності є Бог.

Справжня духовність походить лише від Бога, Який є її єдиним і вічним джерелом. Альтернативи не існує, навіть якщо нам це не до вподоби. Спроби обминути Бога в пошуках духовності схожі на намагання потрапити у владні коридори через «чорний хід». Це звичний підхід для корумпованого мислення, але те, що можливо на землі, неможливо на небі. Правила встановлює Бог.

Якось один учитель закону запитав Христа: «Яка перша з усіх заповідей?» Ісус відповів: «Перша: Слухай, Ізраїлю: наш Господь Бог Бог єдиний. І: Люби Господа, Бога свого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всім своїм розумом, і з цілої сили своєї! Це заповідь перша! А друга однакова з нею: Люби свого ближнього, як самого себе! Нема іншої більшої заповіді над цією!» (Мк. 12:28-31).

Заповіді, про які питав учитель закону, були дані Богом через Мойсея ізраїльському народові. 430 років полону серед поганського народу майже повністю зруйнували уяву про живого Бога, в Якого вірили їхні прабатьки — Авраам, Ісак та Яків. Бог дав заповіді, які відкривали Його святість і характер і мали регламентувати стосунки людей з Богом і між собою. Заповіді — це Божі духовні принципи, які формують чітку уяву про те, яким має бути Божий образ.

На жаль, на думку багатьох людей, Бога цікавить виконання лише двох з них, а саме: не вбий і не вкради. З Десяти Заповідей — це шоста і восьма. До речі між ними є ще й сьома: не чини перелюбу. Якщо ми починаємо з шостої заповіді, то Бог почав з першої: «Я — Господь, Бог твій, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною! Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я Господь, Бог твій, Бог заздрисний, що карає за провини батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене...» (Вих. 20:2-5).

Чим більше ми читаємо Слово великого Бога, тим більше розуміємо, що різниця між на-

Михайло Дубовик
народився 1967 року в Харкові. Закінчив місіонерське відділення Донецького біблійного коледжу, понад два роки був місіонером у Калмикії. Закінчив Українську біблійну семінарію, магістр богослов'я. Директор Міжнародної громадської організації «Надія — людям», місіонерський пастор церкви «Община Доброго Пастира» м. Рівне. Одружений. Батько трьох дітей.

шою уявою про духовність та Божим відкриттям на цю тему величезна.

Автором, джерелом і центром духовності є Бог. Справжня духовність у житті людини розпочинається з визнання великого, всемогутнього, суверенного, святого Бога Творця, Який створив нас за Своїм образом для божественного життя. Наступним кроком стає усвідомлення своєї гріховності та абсолютної зіпсованості у світлі Його абсолютних стандартів.

Лише тоді ми можемо отримати справжню духовність як Божий дар, втіленням якого став Божий Син Ісус Христос. Цей момент і стає ключовим у відновленні стосунків між Богом і людьми. Істинна духовність приходить тільки від Бога. Її не можна виховати — її можна лише отримати. Її проявами обов'язково стають любов до Бога і людей, любов до Слова Божого і Церкви.

Отже, коли, де, на якому етапі свого життя людина може взнати, що вона є образом Божим, що їй потрібен Бог, Який лише один може задовольнити її головну потребу — мати справжнє життя, джерелом якого є Бог?

По-перше, таким місцем для маленьких людей має стати сім'я, а першими людьми, які вкажуть дитині на Бога словом і власним життям, мають стати тато й мама.

«...Господь, Бог наш — Господь один! І люби Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоїм. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидитимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напишеш їх на бічних одвірках дому свого та на брамах своїх» (Повт. 3. 6:4-9).

«А батьки, не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напаминанні й остереженні Божому!» (Еф. 6:4).

Якось, прогулюючись з товаришем берегом Чорного моря, ми наздогнали подружню пару років сорока п'яти. Оскільки і вони, і ми проводили час, насолоджуючись заходом сонця та дихаючи морським повітрям, досить легко зав'язалася розмова. Від знайомства перейшли до захоплення красою заходу сонця над морем і, звичайно, до питання, звідки це все з'явилося. Чоловік з жінкою згадали про мудрість матері-природи, яка сама себе створила, а ми — про перші сторінки Біблії, де сказано, що Автор цих чудових морських сюжетів є Бог. Вони були здивовані почутим та задоволені розмовою. Наприкінці сказали: «Ця інформація дуже потрібна нашим дітям, а нам уже пізно шукати Бога».

«Уявіть собі, — сказав я, — що ви пройшли довгу дорогу з тяжкими валізами в руках і нарешті дізналися від перехожих, що йдете в протилежному напрямку від необхідної вам адреси. Невже ви скажете, що так втомилися і так долго йшли, що повертатися назад немає сили і краще підемо вже в цьому напрямку? Звичайно, ви повернетесь і попрямуєте назад, щоб виправити помилку. Те ж саме потрібно зробити і в питаннях віри, богопізнання, духовності».

Подібна ситуація нерідко зустрічається в українських сім'ях. Батьки згодні, що дітям потрібне духовне виховання, але що і як робити — не знають, бо самі цього не отримали від своїх батьків. Тому процес богопізнання передають у руки хресних або ж відбувається підміна понять, і дитина прилучається до духовності, відвідуючи музеї, виставки, театри. Найчастіше ж на, так би мовити, «духовні рахунки» своїх дітей батьки не перераховують жодної «копійки».

Дуже часто стикаюся із занепокоєнням батьків, які побачили в руках своїх дітей Біблію. Сам факт, що в руках дитини книга, має зігрівати серця батьків, тому що сучасна молодь і діти здебільшого задовольняються читанням брелоків та наклейок. Але коли ваша дитина читає Книгу книг, ви, батьки, перші маєте підтримати її на шляху до справжньої духовності.

Дорогі батьки, перед нами сьогодні постають важливі питання, тому що вони торкаються не чужих, а наших дітей. Які книги ми читаємо? Які розмови ведемо між собою та з дітьми? Де ми проводимо час, коли християни всього світу поклоняються Богові у храмах, костелах, домах молитви? Чи є ми тими людьми, які першими вказали нашим дітям дорогу до духовності? Чи вважають наші діти нас духовними людьми? Чи стали Божі заповіді для нас духовними путівниками? — Адже наше головне завдання полягає в тому, щоб знати, любити, шанувати Бога та навчати цього підростаюче покоління. Ми є першими скульпторами наших дітей. Чи надамо ми духовні форми душам наших дітей? Секрет їхнього щастя й успіху полягає у єднанні не з космосом, а з їхнім Творцем.

Другим місцем богопізнання стає Церква. Богоцентрична проповідь, щире покаяння, спільне поклоніння, атмосфера Божої любові, яка виливається на кожного присутнього, мають поглибити й закріпити стосунки між людиною і Богом.

Коли ми говоримо про вплив Церкви у процесі духовного виховання дітей, ми маємо розуміти, що Церква Ісуса Христа — це не будівля релігійного призначення, а спільнота людей, об'єднаних вірою в триєдиного Бога — Отця, Сина і Духа Святого. У Божому Слові Церкву не раз названо нареченою, дружиною Христа, що говорить про духовну єдність Бога і Його людей. Звичайно, духовні люди покликані здійснювати духовний вплив на оточення.

За часи радянської влади авторитет Церкви був принижений та спалюваний. Але Бог надав для Церкви найвищий статус. По суті, все людство мало б бути Церквою — спільнотою людей, які поклоняються живому Богу і живуть за Його заповідями. Тепер лише частина людства об'єднана в Церкві Ісуса Христа.

Отже, за межами сім'ї, саме в церкві має відбуватися духовне формування. Звичайно, до церкви дітей мають привести батьки. І це не фантастика, а реальність, яку задумав Бог. Я священнослужитель і дуже церковна людина, і тому бачу, як легко і природно мої діти йдуть зі мною до церкви. Вони люблять бути на спільному поклонінні, відвідувати недільну школу, вони люблять Церкву.

Церква — це спільнота людей, які поклоняються живому Богу і живуть за Його заповідями.

Шановні батьки, якщо ви не в Церкві, ваші діти туди не підуть, а якщо й підуть, навряд чи за вашої підтримки. Така прикра реальність.

Шановні священники, ксьондзи, пастори, створіть умови для дітей у ваших церквах. Я маю на увазі атмосферу любові. Діти знають, де їх люблять. Якщо ви любите дітей, вони прийдуть у вашу церкву, а це значить, що вони відкинуть альтернативу цього світу: холодного і егоїстичного.

Школа, як інструмент пізнання світу, створеного Богом, має гармонійно доповнювати процес пізнання всіх рівнів. Усюдисущий Бог, звичайно, є у кожній школі, хоч ми Його і не бачимо. Це означає, що жодний освітній заклад не проіснував би й секунди без Бога. Не бійтеся духовності у стінах шкіл. Бійтеся її відсутності. Не бійтеся, що на уроках діти почують правду про Бога. Істина зробить їх справжніми людьми.

На зорі християнства в Київській Русі школи створювалися при церквах, і першим їх завданням було навчити дітей Закону Божого. Введення предмета християнської етики у шкільну програму — це у певному

сенсі реформація української освіти, тобто повернення до первісних форм.

Школа може і має підтримати процес формування духовності через богопізнання, започаткований у сім'ї та церкві. А для багатьох учнів, можливо, й стане першим і основним місцем, де вони дізнаються правду про Бога і людину, про гріх і спасіння.

Як батько трьох дітей та громадянин України, я великий прихильник предмета християнської етики. У мої шкільні роки замість Христа був Ленін, замість церкви — комуністична партія, а замість раю — світле майбутнє. Ще й сьогодні у досить твердий ґрунт падають зерна істини на уроках християнської етики, але зрошені Божою благодаттю та зігріті Його любов'ю вони обов'язково дадуть добрий плід.

Процес богопізнання та богопоклоніння має відбуватися всюди і впродовж усього нашого життя. Духовні люди відображають Бога життям і словом. За Божим задумом спочатку сім'я, потім церква і, зрештою, школа є тим місцем, де Дух Святий через батьків, священнослужителів та вчителів формує людей за образом та подобою Божою.

Процес богопізнання та богопоклоніння має відбуватися всюди і впродовж усього нашого життя.

Відкриття нового духовно-просвітницького телеканалу

З 25 грудня 2007 року мешканці Рівного, що мають підключення до кабельного телебачення, можуть переглядати християнські телепрограми, підготовлені продюсерським центром «Шлях» на новому духовно-просвітницькому телеканалі «Сфера-ТБ».

Телерадіокомпанія «Шлях», створена за участі християнських громад Рівненщини, має на меті сприяння духовному відродженню України, розбудову гармонійно розвинутого суспільства, в якому люди розуміли б і сприймали одне одного, створювали міцні сім'ї і мудро виховували дітей.

Ми всі прагнемо тепла, доброти, взаєморозуміння, взаємоповаги, милосердя. Але де їх узяти? Де черпати натхнення для віри, надії, любові? Неможливо побудувати щасливе життя для окремої людини, а тим більше для цілої країни, без Бога і Біблії. Тому задоволення потреби людської душі в пізнанні Бога, висвітлення подій з позиції християнської моралі, донесення вічних непорушних християнських принципів до сердець глядачів, які вже втомилися від засилля жорстокості, розбещеності, цинізму з екранів своїх телевізорів, — проголошено пріоритетним завданням телерадіокомпанії «Шлях».

Сподіваємося, що новий телеканал нового формату стане хорошим помічником для рівненських освітян у вихованні молодого покоління на основі християнських цінностей.

Надія Доля

Провідувати з амвона, закликати з трибуни, навчати з кафедри набагато легше, ніж виховати одну дитину.
О. Терещук

БУТТЯ: КОЛИСЬ І СЬОГОДНІ

Вітаю Вас, друзі! Маємо нагоду знову зустрітися на сторінках рубрики, що присвячена Слову Бога.

Перекоаний, що ті з нас, хто читав Біблію впродовж останніх декількох місяців, мали багато нових вражень і допомогу у повсякденності життя. Не виключено, що було важко впевнено перенести зміст Біблії у власне життя. Але це варте опанування. Хтось пожартував, що Біблію треба читати так, як їсти рибу – відкладати кісточки. Майже всі, хто читає її вперше, мало що розуміють. На це можуть бути різні причини. Перед тим, як приступити до читання Біблії, я звертаю увагу на власне серце, тому що Бог бачить, чи справді воно шукає спілкування з Ним. Тоді читання Біблії перетвориться на подію, відбуватиметься зустріч.

Ставимо доречні запитання...

Зараз ми поговоримо про наступний важливий елемент вивчення Біблії – вміння ставити запитання до тексту. Ці запитання будуть доречними завжди, яку б книгу Біблії ми не відкрили.

Ось перше: **хто автор написаного?** Погодьтеся, що від відповіді на це запитання частково залежить розуміння змісту. В Біблії ми зустрінемося з різними авторами. Загалом їх близько сорока. Задумайтеся над актуальністю запитання «хто автор конкретної книги?» з огляду на наступне: під обкладинкою Біблії зібрані шістьдесят шість книг, які писалися майже 1500 років. Деяким її частинам вже 3500 років. Авторі окремих частин Біблії були людьми з різних прошарків суспільства. Так, наприклад, Мойсей навчився всієї мудрості єгипетської, Ісус Навин був генералом, Соломон – царем, Амос – пастухом, Даниїл – міністром, Петро – рибалкою, Лука – лікарем, Павло – рабином тощо. Писалась Біблія за різноманітних обставин: у радості, в смутку, в різних місцях: у Азії, Африці і Європі¹⁾. Що є об'єднуючим фактором у всій цій різноманітності? Погляд на авторство в древніх – цікаве питання. Гілберт Кийт Честертон, коментуючи книгу Йова, пише: «Тоді місто було як людина; а тепер людина як місто, що охоплене громадянською війною»²⁾. Отже, коли ми замислюємося над авторством, ми повинні враховувати епоху, коли писалася книга.

Захоплюючись унікальною єдністю Біблії, яка пов'язана з тим, що різних людей надихає один Бог, ми можемо забути про те, що Біблія несе на собі відбиток особистісних якостей її авторів. Коли ж ми більше дізнаємося про авторство, то краще зрозуміємо те, що написано.

Друге важливе запитання до прочитаного: для кого писалася, для кого призначала-

ся книга, або **хто її перші читачі?** Авторі Біблії адресували свої послання конкретній аудиторії свого часу. У них була певна мета й уява про тих, для кого вони пишуть. Щоб не перекичувати змісту прочитаного, нам потрібно намагатися краще зрозуміти цих людей³⁾.

...відкриваючи книгу Буття

Наступною книгою, яку ми будемо вивчати, є перша книга Біблії – книга Буття. Книга була написана десь між 1471-1405 рр. до Р.Х. Правдоподібно є припущення, що гостре усвідомлення необхідності написання цієї книги виникло (а можливо, тільки ствердилось) після того, як її автор, Мойсей, зійшов з гори Синай і побачив поганську вакханалію в таборі ізраїльтян, які щойно покинули Єгипет⁴⁾. У будь-якому випадку Божі люди отримали П'ятикнижжя, у яке входить Буття, перед тим, як осісти в землі Обітованій. Воно готувало їх до нового випробування в їхньому житті – з народу кочового їм треба було стати народом осілим.

Мойсей [євр. Моше, «той, хто виводить», «той, хто витягує»] – один з найвизначніших пророків, якому Господь звелів вивести ізраїльтян з Єгипту. Через посередництво Мойсея було укладено Синайський Завіт і даровано десять заповідей Тори (Закону Божого). Мойсей народився в Єгипті 393-1392 р. до Р.Х. (згідно з єврейською традицією). Як прийомний син дочки фараона, Мойсей був «навчений всієї премудрості єгипетської» (Дії 7:22). Він, безсумнівно, добре знав релігійні традиції та юридичні норми Древнього Сходу. Можливо, в Єгипті він проявив свої здібності в царині дипломатії (передання). Але майбутнє вельможі, який міг претендувати на роль фараона, миттєво змінилося, коли сорокарічний Мойсей, заступаючись за раба-єврея, вбив єгипетського наглядча...

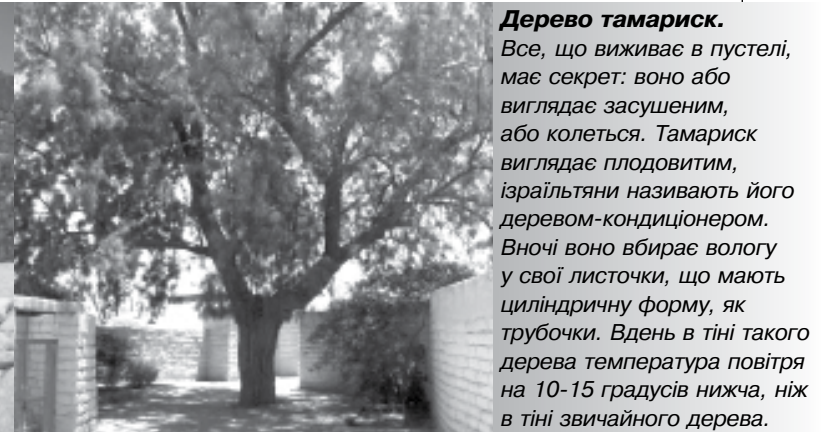
... далі читайте П'ятикнижжя Мойсея.

Випробування полягало не лише в тому, що земля була вже заселена і потрібно було воювати з її мешканцями. Проблемаю було і те, що народ не звик вести осілий спосіб життя. Земля мала велике значення для землеробів, а Божий народ тоді складали пастухи. Через кочовий спосіб життя вони дуже сильно відрізнялися від тих, хто жив на землі. Різнилися їхні соціальні цінності, спосіб поклоніння, стиль побудови стосунків. Ми зрозуміємо актуальність написання П'ятикнижжя Мойсея, яке починається з книги Буття, якщо порівняємо їх з людьми, які переїхали на нове місце, в абсолютно незнайому культуру. Багато несподіванок і незручностей треба пережити, щоб засвоїти новий стиль життя і виробити нові звички. Можливо, хтось із нас переживав щось подібне. Це – кризовий стан, своєрідний стрес, пов'язаний зі світоглядом людини, який формується по-новому. Тому книга Буття дає відповіді на найсуттєвіші питання людського світогляду у перспективі Божого Об'явлення⁵⁾.

Ознайомимось з особливостями світогляду перших читачів книги Буття. Це допоможе нам у читанні цієї книги.

Особливість 1. Вони дивляться на речі конкретно і функціонально. Читаючи, можна сміливо запитувати: «Що робить це слово? Як воно виглядає?»

Древня криниця біля воріт Вірсавії (Беер-Шева). Це місто називають містом Авраама. Більша частина подорожі Авраама проходила тут, біля Вірсавії, мабуть у зв'язку з тим, що тут не глибоко до води.

Дерево тамариск. Все, що виживає в пустелі, має секрет: воно або виглядає засушеним, або колется. Тамариск виглядає плодовитим, ізраїльтяни називають його деревом-кондиціонером. Вночі воно вбирає вологу у свої листочки, що мають циліндричну форму, як трубочки. Вдень в тіні такого дерева температура повітря на 10-15 градусів нижча, ніж в тіні звичайного дерева.

Для прикладу, подивимось на сучасних бедуїнів, спосіб життя яких досі нагадує спосіб життя древніх. Даючи назву кульковій ручці, він не скаже «ручка», а скаже «те, що пише». Ця особливість обумовлює те, який опис Бога ми зустрічаємо в Біблії, особливо в Старому Завіті. Опис Бога в термінах абстрактних, для яких потрібна ідейність, тут майже відсутній. Бог в Старому Завіті – не Абсолют чи Добро, Він – Воїн, Пастир, Господар, тобто описаний у функціональних категоріях.

– Як ця особливість світогляду древніх відобразилася на написаному в книзі Буття?

– Як Бог розкриває Себе в історіях, з яких складається книга?

Особливість 2. Вони сприймають час циклічно, а не лінійно. Абстрактна система датування, розповсюджена на Заході, мало що значить для людей Сходу. Вони не надають значення запитанню: «Скільки тобі років?» Вони цього часто просто не знають. Час для таких людей сприймається як щось циклічне, а не хронологічне. За такого підходу велике значення надається минулому, людина ніби обернена лицем у минуле, самі категорії минулого, теперішнього і майбутнього не є для неї екстравагантними.

– Що в книзі Буття говорить про таке сприйняття часу?

– Як це допомагає зрозуміти підбір Мойсеєм матеріалу для книги?

Особливість 3. Вони мають цілісне сприйняття світу. Поділу на матеріальне, земне і священне не існує. Немає також нейтральних щодо Бога сфер. Тому політиє, прибирати чи щось подібне – це теж духовне заняття. Такий прямий зв'язок, для прикладу, можна побачити в житті одного з біблійних героїв. Опинившись у череві риби, Йона думає: «Чим я не догодив Богові?» (див. книгу Йони). Хоча секуляризація виникла вже в часи Соломона, навіть світогляд людей, які жили набагато пізніше Соломона, загалом є більш цілісним, ніж наш.

– Які сфери нашого життя мають початок в Бозі, згідно з написаним у книзі Буття?

– Що нового ви дізналися про себе і про різні аспекти власного життя?

Особливість 4. Людей вони сприймали як членів суспільства, а не окремих індивідів. У людських стосунках бачили безліч зв'язків, які мали велике значення. Питанню «ти звідки?» надається не географічний, а соціальний вимір. Це було особливо актуально, коли не було власної землі. Не маючи дому на землі, вони знаходили свій дім у людях. Виховання дітей незалежними – це не дуже хороша ідея для такого типу людей. Навіть наказ «залишити батька і матір і пристати до жінки» не повинен сприйматися як наказ розірвати стосунки, а тільки як зміна пріоритетів. За такого підходу, якщо ви навіть маєте рацію, але приносите іншого, виникає велика проблема.

– Що в книзі говориться про особливу роль стосунків, суспільного життя?

– Чого ви шукаєте у стосунках – свободи чи залежності?

Особливість 5. Вони будують стосунки не прямо, а потаємно. Мається на увазі, що говорити прямо, або як ми кажемо «в лоб», не вважається чесною. Ваша репутація, а не те, що ви про себе думаєте, – ось що має значення. А це пов'язано з тим, що про вас думають люди в місті, де ви живете, як ви поведете себе в кризовій ситуації: зрадите чи ні. На такій мові говорить з людьми Бог у Старому Завіті. Він ніби приховується, Він недоступний. Ми не зустрічаємо в Старому Завіті прямих відповідей на запитання «Хто є Бог?», але маємо багато історій про те, що Він робить. Саме в цьому значенні людина може «пізнавати» Бога.

– Що ми дізнаємося про Нього з історій книги Буття?

– Що у вашому житті свідчить про Божу діяльність?

Особливість 6. Безпека і надія полягають у тому, що є зараз. Цінність у тому, щоб хтось був поруч, а не в тому, щоб надіятися на необмежені ресурси. Головне – не бути ізольованим, а задовольнятися малим.

– Які вірші, уривки в тексті говорять про домінування такого світогляду?

– Чого це вчить людину XXI століття⁶⁾?

¹⁾ Як виникла Біблія? (матеріали відеосемінару); CLV, 1992p, Germany. – С. 11-14.

²⁾ Неожиданный Честертон: Рассказы. Эссе. Сказки. – М.: Истина и жизнь, 2002. – С. 166.

³⁾ Генрі А. Веклер. Герменевтика. Принципи і процес тлумачення Біблії; стор. 26-28,51-56.

⁴⁾ Див.: Вихід 32-34. Вихід 34:27 містить повеління записати об'явлене: «І промовив Господь до Мойсея: „Напиши собі слова, бо згідно з цими словами склав Я заповіта з тобою та з Ізраїлем“».

⁵⁾ Термін «Об'явлення» застосовується в теології, коли йдеться про надприродне втручання Бога в природний процес життя і пізнання; не плутати з назвою останньої книги Біблії – «Об'явлення св. Івана Богослова».

⁶⁾ Складено на основі матеріалів лекцій д-ра Брайана Вітбіна; Київ, СЕСНК, осінь 2003 р.

Юрій Ліцинський народився 1974 року в м. Рівне. Магістр мистецтв за спеціалізацією «Міжкультурні дослідження». Викладач біблійних дисциплін. Одружений. Батько трьох дітей.

ДУХОВНА СПАДЩИНА

Вечоріло. Автомобіль наближався до села. Стара, трохи похилена хатина самотньо сховалася серед великого саду. На подвір'ї висока некошена трава, величезні яблука під ногами. Зайшли до хати, голосно привіталися, а у відповідь — тиша... Гамір стих.

Серед світлої вибіленої кімнати схилився на коліна старенький дідусь.

«Чому ж він не відповідає? — в юній голівці закрутилися думки, — може, не чує, старенький вже дідусь — дев'яносто літ. А може, й підвестися так швидко не може...»

Мала здивовано відшуквала поглядом мамині очі, але у відповідь побачила вказівний палець, приставлений до вуст: «Тихо!» — мовляв. Невдоволена такою відповіддю, вона допитливо розглядала кімнату.

«І що це за такі дивні картини на стінах? Нічого не намальовано, а лише щось написано, та й то кривенько...»

Недовзі ці роздуми перервали теплі і щирі вітання прадіда, його зморшкувате обличчя сяяло радістю. Він розповідав про те, що заселився, бо має велику родину — одинадцять онуків та сімнадцять правнуків. Хвалився, що знає всіх по-іменню, хоч усі живуть дуже далеко, а деколи взагалі ніколи не бачив. Запевняв, що молиться за всіх.

Велика родина не розділяла віри старого в його Бога. А він молився...

Минуло зовсім небагато часу і не стало мого прадіда. Відійшов з цього світу. А життя продовжувалося. Пройшло десять років. І нічого, здавалося б, не змінилося за цей час. Але вгодно було Богові саме тепер згадати дідові молитви. Його дочка, а моя бабуся, уже в похилому віці зустрілася з Господом і прийняла Його як свого Спасителя. Трохи згодом прийшов до Христа у молитві покаяння і найменший дідів син. А далі, по милості Божій, — діти, онуки, правнуки — три покоління, серед яких і я, одне з одним ставали дітьми Божими.

Велика родина. Багато ще серед нас є тих, хто не відкрив свого серця Господу. Але тепер до дідових молитов додалася ще не одна молитва за їхнє спасіння, і воно продовжує звершуватися.

Моліться за наших дітей, онуків, правнуків. Моліться за наших батьків і дідів. Адже Господь сказав: «Я — Господь, Бог твій... що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто тримається Моїх заповідей» (Вих. 20:5-6).

Ось таке коротеньке свідчення одного разу довелося мені почути (вже пізніше я попросила його авторку передати для друку свої нотатки), і чомусь воно особливо торкнулося мого серця і закарбувалося в пам'яті. Можливо, через те, що колись, у дитинстві, я постійно бачила свою бабуню, яка також молилася за всіх своїх рідних і жодного разу не забула згадати онучку, тобто мене. Можливо, через те, що відійшло у вічність покоління наших дідів і прадідів, а ми, що живемо вже в іншому вимірі й ритмі, якимось не встигли віддати їм шани і просто сказати «дякую» за турботу, глибоку життєву мудрість і благословення, якими вони так щедро і щиро обдаровували нас. Можливо, через те, що так несподівано швидко вирости наші діти, підрастають онуки, і мимоволі запитуєш себе, чи зможемо ми так любити їх, чи вистачить нам мудрості і терпіння, а то й просто часу, ревно молитися про майбутнє покоління?

Так чи інакше, але коли видалася нагода познайомити читачів часопису з непересічною людиною, вибір зупинився на Світлані Расюкевичені.

— Світлано, будь ласка, кілька слів про себе. Звідки Ви родом? Де знаходиться те подвір'я з великими яблуками у нескошеній траві?

— Народилася і виросла я у місті Рівне. А подвір'я і хатина мого прадіда були у невеличкому селі на Волині, біля самої Польщі. Звідти родом моя бабуся, і мама там народилася.

— А звідки у Вас таке незвичне для України прізвище?

— Тепер я розумію, що в цьому селі Господь приготував для мене ще одне благословення. Саме там я познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком, який розділив зі мною і прізвище, і життя, і віру. Його тато за національністю литовець, був військовослужбовцем і служив на кордоні з Польщею. Ось так у мене з'явилося литовське прізвище.

— Тоді відразу запитаю про Вашу сім'ю. Як Ви виховуєте своїх дітей?

— Бог подарував нам трьох діток. Вони абсолютно різні як за віком, так і за характерами. До кожного треба застосовувати інший метод виховання. Але основний принцип, безперечно, — виховати їх для Божої слави. Адже діти дані нам тимчасово і саме з цією метою, і ми, батьки, відповідальні перед Богом за своїх дітей. Виховання — це не один урок і, навіть, не цикл бесід, — це все наше життя. В особливих обставинах діти пильнують за нами, чи поведимось ми так, як навчаємо їх, чи не розходяться наші слова з ділом. І поважають нас, коли ми визнаємо свої помилки і вміємо попросити у них пробачення. Часто це буває ой як важко, і без Божої допомоги тут не обійтись.

— Яку роль відіграє молитва у Вашому житті?

— Переконана, що від постійності у молитві залежить успіх мого життя як християнки. Однак, розуміючи всю її важливість, мушу визнати, що часто бракує часу і добрі наміри слабнуть. Найбільше мене втішають наші спільні сімейні молитви. Тут обов'язково хтось нагадає, що час молитись. А щирі дитячі молитви часто додають віри і нам з чоловіком.

— Хто Ви за фахом, де навчалися, ким працюєте?

— Після школи я закінчила Рівненський педагогічний інститут, нинішній РДГУ, за фахом учитель російської мови та зарубіжної літератури. Але відразу по закінченню навчання почала працювати вихователем у нашому міському будинку дитини. Ось уже 12 років працюю з дітками, позбавленими батьківської опіки.

— Хто займався Вашим духовним вихованням?

— Доречніше було б запитати, хто займався моїм атеїстичним вихованням. Адже моє дитинство пройшло за радянських часів, і уроки атеїзму я добре пам'ятаю. Пригадую випадок у дитячому садку. Під час ігор діти почали висміювати дії православного

священника: хрестились, хто як умів, били поклони і сміялися. Я теж брала в цьому участь. Коли за мною прийшли батьки, хтось гукнув через паркан: «А ваша Света молилась!» — і знову почувся дитячий сміх. Такі, здавалося б, не варті особливої уваги дитячі пустощі, закінчилися серйозною «дорослою» бесідою про Бога у тата на колінах, що, до речі, було рідкістю.

Але, дякуючи Господу, часи змінилися. Ми з мамою почали заходити до православного храму. Хоч це було не часто, але згадуючи ті дні, я й досі відчуваю теплоту й особливу близькість Бога і мами. Якусь таку єдність усіх нас. Та особливою людиною у моєму житті була моя бабуся. В дитинстві вона мене виховувала і дуже любила. Її серце завжди було відкрите вислухати і готове зрозуміти. Які теплі бесіди були між нами!.. Після того, як вона увірнула в Бога, наші розмови стали ще змістовнішими. Зараз я можу лише здогадуватися, скільки молитов було піднесено нею за мене.

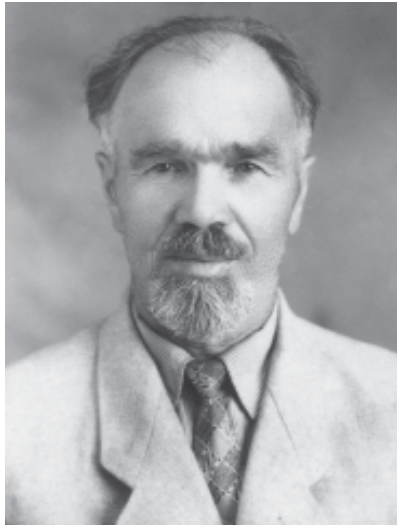
— Коли відбулося Ваше перше знайомство з Біблією і яку роль відіграє вона зараз у Вашому житті?

— Біблію нам з чоловіком до дня одруження подарував мій дядько. Я відразу поставилася до неї, як до святої книги, і ретельно стирала з неї пил. Бралася читати, але мало що розуміла і тому пил знову сідав. Але наш Господь — чудовий Бог! Бог живий, Який може говорити до тих, хто щиро Його шукає. Одного разу Господь просто, але дуже серйозно сказав мені через Біблію: «...богомольці правдиві вклоняться будуть Отцеві в дусі та в правді, бо Отець Собі прагне таких богомольців» (Ів. 4:23).

І я все зрозуміла. І що це сказав Бог, і саме до мене, а не до самарійської жінки, і що є більше служіння, ніж зрідка поставити свічку в храмі, — служіння всім життям. І що такого служіння прагне Собі Отець.

Ось так я познайомилася з Біблією, як із живим Словом Божим. А зараз — це мій хліб, «правдива пожива» і дороговказ, за яким звіряю свій шлях до неба. Біблія — це можливість чути Бога завжди.

Михайло Іванович Люшко, прадід
Світлани Расюкевиченс.

— Як відбулася
Ваша зустріч з Ісусом Христом?

— Мабуть, моя віра залишилася б традиційною релігійністю, якби ця чудова зустріч не відбулася.

У апостола Павла зустріч з Ісусом Христом відбулася по дорозі в Дамаск, він навіть і не збирався зустрічатися з Господом. Христос Сам наблизився до Павла.

Я ж мусила відчути себе невинною

правною грішницею, перш ніж зрозуміла, до Кого мені треба йти. Намагаючись власними зусиллями перемогти саму себе, свій характер, я просто знемогла. І лише тоді з останніх сил пішла на Голгофу до розп'ятого Христа. Слава Богу! Викупитель мій живий! Там Він простив мені всі мої провини і подарував Свою праведність. Адже якби Христу так легко було перемогти гріх, не довелося б за мене вмирати. «Благодаттю ви спасенні, через віру...»

Чим більше я розумію Божу благодать, тим міцніше я люблю свого Господа.

Коли Христос увійшов у моє життя, змінилося все, тому що Він змінив мене. Воістину Бог подарував нове серце, яке бажає служити Йому і славити Свого Бога. Господь обнови розум і дав можливість обрати справжні цінності. Наповнив мене радістю. Відкрив мої очі, щоб я у всьому бачила Його. Це чудові відкриття. І, мабуть, їх неможливо пояснити тому, хто цього не пережив.

«Скуштуйте і побачите який добрий Господь», — каже Слово Боже.

— Що Ви думаєте про ситуацію з духовним вихованням української молоді і дітей?

— Саме наше суспільство в духовному плані дуже вдало охарактеризував сатирик Михайло Задорнов: «Мы верующие и суеверные одновременно. Мы говорим: «Слава Богу», — и тут же плюем через левое плечо».

Ми живемо в християнській країні, маємо офіційні вихідні дні на великі релігійні свята. Однак сумніваємось або навіть заперечуємо створення світу Богом, викладаючи школярам теорію Дарвіна, яка зовсім здала свої позиції.

Якщо саме суспільство неправильно визначило свої пріоритети, то чи може воно правильно направляти свою молодь? Ми можемо передати наступному поко-

лінню лише те, чим самі володіємо. Тому, на мою думку, головним учителем духовності завжди є церква.

— Чи вивчають Ваші діти християнську етику в школі, чи потрібний, на Вашу думку, такий предмет?

— На жаль, у школі, де вчиться моя старша донька, такий предмет не викладається і я мало обізнана з цього питання. І все ж, думаю, що дітям познайомитися з основами християнського вчення саме в школі було б дуже корисно, адже переважна більшість сімей, де вони виховуються, не відвідує ніякої церкви. Єдине, про що я турбувалася б як мама, це про вчителя. Хотілося б, щоб це був не просто пересічний громадянин, а людина, чиє серце прагне служити Богові. Адже, як говорить Біблія, якщо сліпий буде вести сліпого, то чи ж не обидва впадуть до ями?

— Яка роль у духовному вихованні сім'ї, церкви і школи?

— Для мене це складне питання, особливо зі школою.

Звичайно, основне виховання людина отримує в сім'ї. Радянський педагог Макаренко казав, що в хороших батьків поганих дітей не буває. Я зустрічала просто зразкові сім'ї і бездоганно вихованих дітей у плані ввічливості, поваги і навіть патріотизму, але зовсім відсутнє богопізнання. «Яка користь людині, що здобуде весь світ? Що дасть вона за викуп своєї душі?» — казав про таких Христос. Тому взаємодія сім'ї і церкви просто необхідна. Християни приводять до Христа своїх дітей, а часто буває і навпаки: діти, які навчаються в недільній школі, самі зустрічаються з Господом і з відкритими серцями розповідають про це своїм батькам та приводять їх у церкву.

Школа теж вкладає у виховання дитини вагомий внесок. Особливо у підлітковому віці, коли формується світосприйняття і закладаються в юну душу основні цінності. В цей час дитині дуже важливо, щоб її приймали і визнавали в колективі однолітків, і молодій людині зазвичай важко залишатися на позиціях батьків та церкви. Саме тут гарну роль відіграли б уроки християнської етики.

— І традиційно: що б Ви побажали читачам часопису «Слово вчителю»?

— Христос сказав: «Пустіть дітей, щоб до Мене приходили, і не забороняйте їм — бо таких Царство Боже» (Лк. 18:16).

Я бажаю кожному читачеві не лише пускати дітей і не забороняти, а й направляти юні, чисті, великою мірою незаплямовані гріхом серця до Джерела справжнього життя.

Матеріал підготувала **Надія Доля**.

Навчально-методичний комплекс з християнської етики для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів

Відомо, що предмет християнська етика нелегко, але впевнено торує шлях до середніх навчальних закладів України. Найбільш організовано і зацікавлено цей процес здійснюється у Львівській, Івано-Франківській, Тернопільській, Рівненській та Волинській областях. Є немало випадків, коли християнську етику викладають і в інших регіонах України. Новий предмет зустрічає немало труднощів у процесі свого становлення і однією з них є брак навчально-методичного забезпечення. В той час, коли інші шкільні дисципліни мають у своєму розпорядженні новітні навчально-методичні комплекси, підготовлені кваліфікованими фахівцями за останнім словом педагогічної науки, посібники з християнської етики випускалися донедавна в регіонах невеликими тиражами для місцевих потреб. Вони переважно складаються з текстів на морально-етичну тематику і питань для контролю вивченого матеріалу.

Відсутність навчально-методичної бази негативно позначається на вивченні нового предмета. Сьогодні ситуація змінюється на краще. У Національному університеті «Острозька академія» підготовлено навчально-методичний комплекс із християнської етики для 5 класу. До складу навчально-методичного комплексу входить посібник для учня, хрестоматія для учня та зошит для учня. Авторами комплексу стали науковці та вчителі-практики з християнської етики з різних регіонів України.

Центральним компонентом комплексу є посібник для учня. Посібник повністю відповідає програмі з християнської етики для 5-6 класів, узгодженої християнськими кон-

фесіями України та затвердженої МОН України. Ця навчальна книга виконана в кольорі, з великою кількістю малюнків, фотографій, репродукцій. Книга відповідає вимогам, які ставляться до такого типу видань. Основні принципи, на яких побудовано посібник для учня: біблійної основи навчання, толерантності, позаконфесійності, культуровідповідності, доступності, посиленості, зв'язку навчання з життям тощо. Структурно посібник складається зі звернення до п'ятикласників, тридцяти уроків християнської етики та словника термінів на духовно-моральну тематику. Кожний урок вміщує тему уроку, його план, ключовий вірш, словничок з кількох духовно-моральних термінів, біблійну історію, оповідання духовно-морального змісту та завдання для практичного застосування морально-етичних знань у повсякденному житті.

Хрестоматія вміщує вірші та оповідання на духовно-моральну тематику вітчизняних та зарубіжних письменників і поетів. Зошит для учня доповнює посібник. Він призначений для роботи на уроці і вдома, сприяє закріпленню знань, отриманих на уроці.

Це лише частина комплексу. Незабаром буде підготовлено книгу для вчителя, диск з піснями на духовну тематику, посібник з християнської етики.

Сподіваємося, що навчально-методичний комплекс з християнської етики для 5 класу буде належним чином зустрінутий учнями та педагогічною і батьківською громадськістю України.

Василь Жуковський

Семінар для педагогів-християн Волинської області

12 січня 2008 року у приміщенні загальноосвітньої школи № 15 м. Луцька Волинської області відбувся черговий семінар для педагогів-християн, на який були запрошені вчителі, що викладають курс «Основы христианской этики».

До присутніх із вітальним словом звернувся методист міського управління освіти, який опікує вчителів християнської етики, О. Є. Михальчук та голова методичного об'єднання вчителів християнської етики м. Луцька В. М. Ткачук.

М. О. Волков (голова Волинської Асоціації педагогів-християн) та О. Я. Гаврисюк (магістр релігієзнавства, вчитель християнської етики у ЗОШ № 22 м. Луцька) запропонували для присутніх семінар-тренінг «Огляд Нового Завіту» за методикою «Подорож по Новому Завіту». Всього за 5 годин за допомогою ефективного прискореного

Волинська Асоціація педагогів-християн (ВАПХ) була створена на початку 2000 року з метою допомогти педагогам-християнам поглиблювати біблійні знання та ділитися досвідом. До Асоціації належать педагоги-християни різних конфесій в основному з Волинської, а також Рівненської, Львівської та низки інших областей України. Тричі на рік ВАПХ проводить навчальні семінари і конференції (в основному під час осінніх, зимових та літніх канікул). Під час подібних зустрічей можна почерпнути багато цікавої та корисної інформації, отримати підтримку, розуміння, поради.

методу вчителі дізналися про головні події Нового Завіту у хронологічній послідовності, а також про головних дійових осіб, біблійну історію та географію. У чому секрет успіху? У невимушеному підході до навчання, де використовуються різноманітні педагогічні прийоми. При цьому учасники семінару активно брали участь у процесі навчання. Матеріал завоюється невимушено та легко.

Звісно, від тренінгу не можна отримати глибоких біблійних знань; щоб їх здобути — знадобляться роки духовної праці та вивчення. Для вчителів та учнів запропонований семінар є прекрасним вступом у складний матеріал, він закладає основи, які дозволяють отримувати більш глибокі знання.

Оксана Гаврисюк

Сучасність постійно нагадує нам про те, що своїм життям ми не повинні заважати жити іншим. Нинішня політика суспільства полягає в повній лояльності до всіх і вся. Однією з найбільших цінностей є толерантність.... Толерантність, прийняття, лояльність. Але для того, щоб бути лояльним, потрібно вміти обійти всі гострі кути, не піднімати провокуючі питання і не ставити руба питання щодо цінностей. Тому, коли заходить мова про релігійність як явище, то подібне сприймається не просто негативно, а навіть вороже. Особливо відчутно це в школі, як центрі формування людини, бо віра в Бога ставить чіткі межі щодо нашої життєвої позиції, конкретні запитання, на які ми повинні дати відповідь і собі, і суспільству, запитання, від яких не сховаєшся за вивіскою толерантності.

Багато молодих людей з «толерантним» способом мислення стають викладачами. Не за покликом серця, а зовсім з інших причин: хто втікає від армії, хто хоче отримати «легкий» диплом, хто не хоче брати відповідальності за своє життя і бажає залишитися біля матусі тощо. Не маючи dokonаної власної позиції, багато викладачів підтримують ідею відсторонення релігії від навчального процесу, забуваючи про те, що саме релігія вчить молодь обирати, відстоювати і кристалізувати свої моральні принципи, тобто надає неоціненну допомогу у процесі виховання особистості.

З давніх давен релігія і навчальний процес були поєднані. Лише завдяки сучасному «советському» типу навчання, в якому всі згадки про Бога заміняли лєнінізмом (що в своїй суті теж є релігією, лише вірять у ній у світле майбутнє – рай без Бога), цей процес штучно розділений.

Сьогодні свідомо замовчується той факт, що сучасна педагогічна освіта розвинулася з церковної школи. І головним завданням цієї освіти було навчити людину роздумувати над Словом Божим. Адже основна цінність церкви – це Слово Боже. І для того, щоб люди могли читати це Слово, при церквах організовували школи, в яких навчали грамоти й інших наук. Першою друкованою книгою була Біблія, більшість наукових пошуків починалася з церкви, найбільші здобутки у сфері культури пов'язані із Богом і релігією.

Багато хто скаже, що тоді у людей не було вибору і релігія була загальнообов'язковою і обов'язковою. Але це – помилка, бо, як і зараз, так і тоді, було достатньо людей, які не вірили в Бога і вголос заявляли про це. Саме брак освіти і знання в сфері релігії та й просто духовна кваліфікація наштовхує нас на подібні думки. Як сказав відомий англійський філософ Френсіс Бекон: «Мале знання віддаляє від Бога, а велике наближає до Нього».

Саме тому нам важливо дізнатися про тих людей, які дали поштовх для сучасної педагогіки і навчання яких будується сучасна школа.

«Освіта – не просто Божий дар, вона природний стан людини, те, що відрізняє її від усіх інших істот. Але якщо вже необхідно так буває, що люди, не гідні цього імені, відхиляються від свого призначення – блаженного життя, то краще б їм зовсім не народитися, або, точніше, краще народитися не людьми, а німою тварюкою, ніж народжуватися такими людьми, які жодною людською освітою не підносяться до справжньої людяності».

Ян Амос Коменський

Доля людини немов нитка із багатьма вузлами, неначе закодований лист індіанців*). «Читаючи» такий лист-долю, можна побачити різне – велич духу чи життя в депресії, силу, яку дарує Бог, чи безсилля перед фатумом, незламність у переконаннях чи пристосовництво. Наприклад, як би ми оцінили життя людини, яка зазнала втрати коханих дітей і дружини від чуми саме тоді, коли від епідемії, здавалось, утекли? Людини, яка все життя жила поза межами своєї Вітчизни і не могла повернутись у рідні краї через релігійну нетерпимість? Яка весь час тікала від війни і не змогла творити відповідно до свого генія, бо постійно перебувала в епіцентрі європейських воєн? Людини, яка мала величезний вплив на коронованих осіб та видатних людей того часу, хоча ніколи не обіймала надзвичайно впливових посад?..

Ідеться про великого науковця і педагога, а разом із тим релігійного діяча та теолога Яна Амоса Коменського. Завдяки цій людині існує сучасна педагогіка, бо його праці лягли в основу всієї педагогічної системи сучасного світу. Його книги були першими ґрунтовними роздумами про теорію викладання і педагогічні принципи. Неоціненним є те, що він вперше зібрав і систематизував усі відомості з педагогіки, а також розробив революційні на той час ідеї, до яких, зокрема, належить ідея класно-урочної системи.

Життя цього педагога та його праці є яскравим і живим доказом органічного поєднання тверезої науки і пристрасної віри в Бога.

Передісторія

Страта празького професора Яна Гуса, який був предтечею релігійної Реформації Лютера, викликала в Богемії народне повстання, яке довгі роки палало в Європі. Військові походи Римської церкви не зламали спротиву народу, і Ватикан змушений був піти на поступки чехам у деяких догматичних питаннях. На цьому ґрунті пізніше зародилися релігійні рухи за освячення церкви, такі як Союз братів, пізніше — «моравські брати».

Разом із цим почала вестися велика просвітницька діяльність серед простого населення Моравії та Богемії. І, незважаючи на те, що часто це була світська діяль-

ЛЮДИНА З ПОЛУМ'ЯНИМ СЕРЦЕМ...

ність, більшість великих громадських діячів того часу, як, наприклад, Скорина, схилилася до гуситської традиції: навчати в школі за текстами Святого Письма. Подібну практику мали гусити-таборити**) вже з XV ст. Загальновідомо, що навіть жінки-таборитки вільно володіли знанням тексту Святого Письма рідною мовою. Ця ж традиція підтримувалася в чеській педагогіці й надалі – в громаді «чеських братів».

Саме в контексті таких історичних подій і такого просвітницького руху зростав і виховувався майбутній знаменитий учений-педагог, культурно-просвітницький діяч, єпископ «моравських братів» Ян Амос Коменський.

Формування

Народився майбутній педагог 28 березня 1592 року у містечку Нивниця. Його батько Мартин певний час наймитував у цьому містечку, хоча сам був родом із сусіднього села Комне, куди його родина переїхала зі Словаччини. Ймовірно, саме від назви села Комне й походить прізвище Коменський. На той час в Європі лютувала епідемія чуми. Коли Яну виповнилося десять років, один за одним упродовж кількох років померли його батьки та сестри.

1608 року Ян Коменський стає учнем школи «чеських братів» у Пшерові – найбільшому і найкращому серед братських навчальних закладів. 1611 року він проходить обряд протестантського хрещення і додає до свого імені друге – Амос. За рекомендацією ректора Яна Ланеція, він у цьому ж році вирушає в Гернборнський університет. 1613 року переводиться на богословський факультет провідного університету того часу – Гейдельберга (Німеччина). Повернувшись у Пшеров, 26-річний Ян отримав сан протестантського священника. Він одружився з Магдаленою Візовською й обійняв посаду управляючого радою братської общини і вчителя-проповідника в Фульнеці. Саме тут він починає писати свою першу працю «Листи до неба». Цей твір розкриває несправедливість земного устрою і спрямований на захист бідноти від сваволі багатих. Тут же він видає антикатолицьку книгу «Викриття антихриста», а також починає роботу над створенням «Енциклопедії знань» чеською мовою.

Обстановка в Європі, зокрема й у Чехії, стає напруженою. Протистояння католицизму і протестантизму веде до створення великих міжнаціональних сою-

зів. 1619 року почалося Празьке повстання, яке стало прелюдією до Тридцятирічної війни. Влітку 1621 року Празьке повстання зазнало поразки від Габсбурзької коаліції, і почалися розправи над протестантами. Коменський, як один з очільників «чеських братів», змушений був утікати. Під час своїх переховувань він дізнається, що від чуми померла його дружина і двоє синів, а бібліотека згоріла. Саме в цей період ним були написані твори «Скорботний» і «Лабіринт світла».

Наслідком радикальних заходів стала масова еміграція знаті та городян, які відмовилися прийняти католицизм. Коменського включають в експедицію священників, які займалися пошуком місць для проживання братів в інших країнах Європи. «Чеські брати» емігрували до Сілезії, Словаччини та Польщі. Певна кількість чеських протестантів знайшла притулок у Саксонії — в Мейссені й Лужиці — та в Пруссії. Курфюрст Саксонський, зав'язаний лютеранин, відмовив у притулку кальвіністам, тому більшість із них розсіялася в Голландії та Англії. Окрім того, будучи непоганим дипломатом, Ян Амос вирушає з посольством до скиненого монарха Чехії Фрідріха Пфальцького.

1624 року він вдруге одружується. Його дружина – Дорота Кирилова, дочка видатного діяча «чеських братів».

Еміграція

Та 4 лютого 1628 року йому знову довелося покинути Чехію і вирушити в польське місто Лешно, яке на той момент почало відігравати значну роль у житті чеських релігійних емігрантів. З цього періоду починається великий період еміграційного поневолення Коменського по різних країнах Європи.

У Польщі він стає ректором національної школи і починає свою чи не найвизначнішу працю «Велика дидактика». Він доходить думки, що однією з найважливіших наук людства є педагогіка. «Лише освічуючи і виховуючи людину, ми зможемо побудувати державу і господарські системи», – вважав педагог. З-під його пера виходять у світ трактати «Відкриті двері мов», «Відкриті двері предметів», «Передвісник пансофії» (всезагальної мудрості). Твори Коменського стають відомими серед протестантських педагогів, і Самуель Гартліб, відомий англійський реформатор, запрошує його в Англію.

*) Вузликове письмо – засіб передачі інформації завдяки мотузці із зав'язаними на ній вузликами (наприклад, «кіпу» – вузликове письмо древніх перуанців, яке представляло собою мотузку, до якої була прив'язана низка різнокольорових шнурків із вузликами). Форма та кількість вузлів позначали числа, вузли різного кольору та по-різному розташовані мали різні умовні значення.

**) Таборити, представники революційного антифеодального крила гуситського революційного руху. До «громади таборської» (звідси назва – таборити) належали різномірні соціальні елементи. Визначальною в табористві була ідеологія, в основі якої лежало хіліастичне вчення про «Царство Боже на землі» – «царство» загальної рівності і соціальної справедливості.

Олег Блощук – пастор церкви «Скеля», м. Рівне. Закінчив Рівненський інститут культури (диригент хору, викладач), Українську біблійну семінарію (магістр теології). Координатор відділу молодіжного служіння МГО «Надія – людям». Одружений. Дружина – Вікторія, діти – Олесь, Данило.

Великий дидактик

Багато протестантських центрів навперебій кликали до себе Яна Амоса. Він вирішив вибрати для свого проживання Амстердам – столицю Батавії. Син давнього покровителя Коменського Лаврентій де Геер взявся оплачувати працю педагога і видання його творів. Результати не забарилися. В Нюрнберзі виходить «Світ чуттєвих образів у малюнках». У 1657-1658 роках видається «Велика дидактика» в чотирьох томах. Книгу чекає величезний успіх. Учений починає роботу над «Всезагальною мудрістю». Та знову назріває війна. Англія і Нідерланди, безперервно розширюючи свої колонії в Новому світі, увійшли в конфлікт. Однак авторитет Коменського в той момент уже стояв на недосяжній висоті. На заклик педагога ворогуючі сторони уклали мирний договір.

Однак педагогу так і не вдалося завершити свої творчі задуми. Поступово час і незгоди беруть своє. В останні роки свої роботи він уже диктує. Результатом життєвих роздумів про власні колізії і долю Європи стає праця Коменського «Всезагальне виправлення». У цій величезній і багато в чому утопічній праці поряд з наївними ідеалістичними думками автор змальовує устрій світу, який відомий жителям другої половини ХХ століття.

Яна Амоса Коменського не стало 15 листопада 1670 року. Він помер в Амстердамі і був похований у маленькій валлонській церкві в Нардені. І, як часто буває з могилами визначних людей, з часом і його могила була забута. Лише на початку ХХ століття вона була знайдена та реставрована, і 5 травня 1937 року в приміщенні церкви було відкрито музей Яна Амоса Коменського.

Діапазон творчості Яна Амоса Коменського вражає: філософія, політологія, мовознавство, астрономія та інші науки. Та все ж найбільший внесок він зробив у педагогіку. Ян Амос жив у складні воєнні часи, і це підштовхнуло його до думки, що ще страшнішою, ніж безкінечна війна, була тогочасна європейська школа. І він зумів докопатися до першопричини, яка перетворює школу «в пекло для ангельських душ», і запропонував як зразок школу, яку сконструював сам.

Одне з найважливіших місць у процесі духовного виховання дітей Коменський відводить сім'ї. Школа, вихователі і проповідники, на його думку, можуть лише розвинути і певним чином направити виховання дітей у потрібне русло, але саме формування особистості здійснюється все-таки в сім'ї.

Окрім ґрунтового, свідомого та цікавого навчання, велика увага в цій школі приділялася моральному вихованню, яке базувалося на біблійних принципах. Моральними орієнтирами для педагога є Сам Христос, Який знайшов у Собі сили постраждати за все людство, Йов, котрий ради любові до Господа гідно зносив різні випробування, і Соломон – як зразок біблійної мудрості.

Переоцінити значення творчості Яна Амоса Коменського для сучасної школи неможливо, як неможливо зробити це з творчістю Баха чи науковим спадком академіка Павлова. Дивлячись на силу духу цієї людини, на її щирі віру в Бога і бажання принести світло в темні нашого світу, ми лише більше і більше будемо відкривати для себе геній його Божої іскри. А ще: справжній педагог – це Божий дар і поклик серця...

МЕТОД НАСАДЖЕННЯ БЛАГОЧЕСТЯ

(розділ з книги «Велика дидактика»)

Чи можна використати штучний метод щодо вивчення благочестя?

Благочестя – дар Божий і дається з неба. Причому вчителем і наставником благочестя є Дух Божий. Але, оскільки Він зазвичай діє за допомогою природних засобів, вибираючи Собі помічниками батьків, наставників, служителів церкви, які б вірно насаджували й поливали райське віття, то їм слід розуміти характер своїх обов'язків.

Метод навчання благочестя, який полягає в двадцять одному правилі

1. Турбота про виховання благочестя повинна починатися з раннього віку, з одного боку, тому, що корисно цього не відкладати, а з другого – відкладати небезпечно, бо якщо в ранньому віці душі не проникаються любов'ю до Бога, то пізніше в них проникає неповага до Божества, яка дуже важко викорінюється.

2. Нехай при першому свідомому користуванні очима, язиком, руками і ногами діти вчаться дивитися на небеса, піднімати руки вгору, взивати до Бога і Христа, схиляти коліна перед невидимою величчю і шанувати Його.

3. Коли діти вже можуть отримувати знання, перш за все їх потрібно переконати, що наше прагнення спрямоване до вічності, а життя на землі – лише перехідний стан, після якого ми повинні, відповідно підготувавшись, достойно вступити у вічні оселі.

4. Ми повинні постійно нагадувати, що нерозумно займатися тим, що ми невдовзі залишимо, і зневажати те, що супроводжуватиме нас у саму вічність.

5. Потім ми повинні навчити, що життя, в яке переселяються люди, буває двох видів: блаженне з Богом і нещасне в пеклі, і що те й інше – вічне.

6. Блаженні ті, які так виховують свою душу, щоб бути достойними перенестися до Бога. Тому що поза Богом немає нічого, крім мороку, жаху і мук.

7. Перенесені до Бога будуть лише ті, які тут живуть з Богом.

8. А живе з Богом той, хто має Його перед очима, боїться Його і виконує Його заповіді.

9. Тож привчайте дітей ототожнювати з Богом, безпосередньо і опосередковано, все те, що вони тут бачать, чують, з чим стикаються, що роблять і терплять.

10. З юного віку хай діти навчаться займатися переважно тим, що безпосередньо веде до Бога: читанням Священного Писання, участю в богослужінні і зовнішніми добрими ділами.

11. Священне Писання в християнських школах повинне бути «Альфою і Омегою». Бо ж як зі звуків та букв складається все мовлення, так і з елементів божественних книг – вся будова релігії і благочестя.

12. Все, що вивчається з Писання, повинне бути співвідносним з вірою, любов'ю, надією. Тому що перша з них відкриває, щоб ми знали, друга – заповідає, щоб ми виконували, а третя – обіцяє, щоб від Бога ми чекали благодаті в цьому і майбутньому житті.

13. Починаючи з першого ступеня, ми повинні навчати дітей не теорії, а застосовувати знання на практиці, якщо ми дійсно хочемо виховати християн. Віра, надія і любов повинні прищеплюватися для застосування їх у житті.

14. Віру, любов і надію діти (та й усі інші) зможуть застосовувати в житті, якщо їх навчать неухильно вірити в те, що відкриває Бог, виконувати те, що Він велить, надіятися на те, що Він обіцяє.

15. Що б не вивчало християнське юнацтво після Священного Писання (науки, мистецтво, мови) – все повинне вивчатися, підпорядковуючись Слову Божому, а саме, щоб юнацтво могло зауважити і з'ясувати для себе, що все марнота, якщо воно не стосується Бога і майбутнього життя.

16. Хай всі навчаться з великою ревністю віддаватися шануванню Бога, як внутрішньому так і зовнішньому, щоб внутрішнє без зовнішнього не втратило своєї сили, а зовнішнє без внутрішнього не переродилося в лицемірство.

17. Треба турботливо привчати дітей до зовнішніх справ, передбачених згори, щоб вони знали, що істинне християнство полягає в тому, щоб віру свою підтверджувати ділами. Такого роду суть: вправлення у стриманості, справедливості, милосерді і терпінні. Якщо віра не приносить таких плодів, вона мертва.

18. Також треба турботливо привчати дітей розрізняти межі благодіянь Бога та Його суду, щоб вони вміли всім користуватися законно і нічим не зловживати.

19. Треба наставляти їх, що істинний шлях в житті – це шлях хреста, і цей шлях показав нам Вождь життя Христос, на цей шлях Він запросив інших, цим шляхом Він веде тих, кого по-особливому любить.

20. Але треба передбачити й те, щоб у той час, поки всього цього будуть навчатися діти, їм не зустрічався ніякий негативний приклад.

21. І, нарешті, оскільки світ і природа спотворені, і людська плоть легко впадає в самовдоволення і духовну гордість, що є великою небезпекою для нашого спасіння, всіх християн потрібно своєчасно вчити того, що наші добрі діла та прагнення внаслідок людської недосконалості – ніщо, якщо Своєю досконалістю нам не прийде на допомогу Христос – Агнец Божий, Який бере на Себе гріхи всього світу, і на Ньому одному благовоління Отця. Так, нарешті, ми поставимо в безпеку надію власного спасіння і спасіння наших близьких, якщо зведемо її на наріжному камені – Христі, Який є вершиною всякої досконалості на небі й на землі, єдиним Начальником і Виконавцем нашої віри, любові, надії і спасіння нашого.

ВІРА ТКАЧУК,
учитель-методист НВК № 11 м. Луцька, голова
методичного об'єднання вчителів християнської
етики м. Луцька.

У ЖИТТЯ З ДУХОВНИМ ЩИТОМ

Український народ здавна славився своєю багатою духовністю. Впродовж минулих століть він витворив оригінальну своєрідну культуру, але, разом з тим, сьогодні, на сімнадцятому році незалежності мусимо, на превеликий жаль, відзначити, що ми є духовно зруйнованим народом. Кому-кому, а вчителям чудово відомі статистичні дані щодо зростання кількості наркоманів, злочинців, антисоціальних елементів і те, що їхні ряди поповнюються, насамперед, завдяки молоді. Що ж нам робити? Чекати, поки все саме собою владнається... чи вщент зруйнується?

Практика показує, що духовний вплив набагато ефективніший в боротьбі зі злом, ніж будь-які заборони. Бо гріх має здатність прогресувати. Спочатку — він має вигляд сумнівних роздумів, уявлень. Коли людина призвичаїться до цього, тоді приходить зацікавленість до гріховних думок, потім людина прихиляється до них, відтак насолоджується ними, починає сприймати їх як щось абсолютно нормальне. Згодом людина потрапляє в залежність від гріха і, зрештою, стає його рабом. Причиною морального занепаду молоді є не лише слабкість характерів, але й брак знань про те, що є істинним добром, вічними цінностями. Молодь не навчена, як боротись із станом гріха, тому й потрапляє під негативний вплив.

Сьогодні перед церквою, суспільством і світськими державними установами постала гостра проблема — поєднати світську і духовну освіту. Що стосується світської школи, то тут доцільно викладати християнство як вид науки. Крізь усю Євангелію учні й народ, який збирався слухати Господа Ісуса Христа, звертався до Нього: «Учителю». Якщо з цієї точки зору викладати християнство в школі, то це буде потужна наука, яка торкається не тільки етики, але й світоглядних категорій, які можуть слухати віруючі й атеїсти, християни і нехристияни, православні і неправославні. Скажіть: чи можна, наприклад, Григорія Сковороду розуміти без знання Святого Письма, так само і Шевченкову «Марію» чи Франкову поему «Мойсей»? Це неможливо пояснити дітям без знання християнства.

Розвивати духовний світ школярів потрібно не лише на уроках християнської етики, а й на уроках читання, рідної мови, природознавства, образотворчого мистецтва тощо. Особливо доцільно використовувати з цією метою позакласне читання. Ми є свідками того, що з кожним роком збільшується число видань, літератури духовного спрямування. Діти читають журнали «Стежинка», «Соняшник», «Божа нивка», «Зернятко», «Богдан», дитячі сторінки християнських газет тощо.

У дітей часто виникають запитання, з якими вони звертаються до вчителів, вихователів, батьків. Щоб правильно пояснити дитині суть, значення чи вислів з певного релігійного твору чи твору з елементами релі-

гійності, вчителю, вихователю потрібно бути готовому до цього. Тому вчитель повинен сам духовно розвиватися, мати відповідну літературу, пройти курсову перепідготовку, а головне — мати глибоку віру в Бога, інтерес до Святого Письма і любов до дітей.

Пропонуємо ширше і частіше звертатися до таких видів роботи, як дослідження, наприклад, «Тварини в Біблії», «Рослини в Святому Письмі», «Біблійні вислови, які стали крилатими». На кожному уроці християнської етики чи на групі продовженого дня брати по одному такому вислову. І це збагатить знання учнів, викличе в них інтерес до самостійного читання Біблії, дослідження її.

Духовне виховання має будуватися на застереженні дитини від лицемірства, на привчанні її до моральної стійкості, недопущенні порушень норм поведінки не тільки в присутності інших, а й наодинці, тобто вчити бути чесним перед собою і перед Богом, принциповим і твердим у власній оцінці, непримиренним до власних недоліків і слабкостей.

Одним із поширених засобів духовного виховання має бути осудження негативних вчинків (саме вчинків, а не дитини) через слово «гріх». Діти мають знати, що грішити — це порушувати правила, норми. І тут могутнім регулятором моральної поведінки є слово вихователя. Завдяки цьому формується моральна свідомість, моральні почуття людини. Згадаймо народні прислів'я: «Мораль чиста — краще всякого намиста», «Сумління — найкращий поради́ник», «Бережи честь змолodu», «Хоч ганьба очі не їсть, але не дає на люди показатись», «Совість гризе без зубів» тощо.

Духовне виховання дітей — справа тонка й складна, і це справа не одного дня й одного уроку на тиждень. Тут немає місця фальші, непослідовності, нещирості у взаєминах між учителями, вихователями й учнями, батьками і дітьми. Коли в школах кожен учитель буде прокладати стежку до душі дитини, її духовного світу, опираючись на багатющий досвід виховання на принципах християнської моралі попередніх поколінь, тоді молодь старатиметься вести праведний спосіб життя, бо знатиме, що порушення Божого Закону призводить не лише до біди, а то й передчасної смерті, але й до найстрашнішого: душа після смерті потрапить в світ темряви, муки і страждання.

Тому школа, разом із родиною, має стати місцем першочергового високодуховного виховання, заснованого на традиційних для українського народу християнських духовних, моральних і культурних цінностях.

Допоможімо нашим вихованцям іти в життя захищеними від різноманітних спокус і неправд духовним щитом — щитом Божого Слова.

РОДИНА. РІДНИЙ ДІМ — ПЕРША ЦЕРКВА І ПЕРША ШКОЛА

1-й клас, автор Руслана Ковальчук, викладач християнської етики

Мета

Освітня: дати дітям узагальнююче поняття про родину.

Виховна: показати, що сім'я — це Божа установа, за яку нам потрібно дякувати Творцеві.

Розвиваюча: спонукувати дітей виявляти любов до членів своєї родини.

Біблійна основа

Вірші з Біблії: Лк. 2:41-42; Мт. 2:13-15; 1 Ів. 3:23.

Словник понять і термінів: родина.

Обладнання: рушник, квіти, Біблія, ілюстрації до уроку, матеріали для витинанки.

Міжпредметні зв'язки: розвиток мовлення, читання, ручна праця.

Література до уроку:

Біблія / Пер. проф. І. Огієнка. — К.: УБТ, 2002.
Біблія для дітей. — К., 1992.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання

Налагодження контакту з класом.
Повідомлення теми та мети уроку.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Учитель читає вірш Леоніда Полтави «Родина» і прикріплює на дошці кольорову ілюстрацію (додаток 1 на вкладці).

РОДИНА

Ліси виростають родинами в горах,
Чайки відлітають у вирій гуртами,
Родинами плавають риби у морі,
І хмари гуртами летять над містами.

Ідесь астронавт у безмежнім просторі,
Ідесь мореплавець у чорну годину,
Ісивий дідусь у самотньому горі,—
Усі вони мріють про рідну родину...

Ста друзів не стане у справжньому горі,
Заваляться плани, мільйони й палати,
Та сивом рятунку в життєвому морі
Завжди для нас будуть родина і мати.

— Про що йдеться у цьому вірші? (*Відповіді дітей*).
Що таке родина? (*Відповіді дітей*).

Так, перше значення, яке дає тлумачний словник: «Родина — це група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом; сім'я». Але є ще й інше, ширше значення: «Родина — це група людей, народів, націй, згуртованих дружбаю, спільною діяльністю, спільними інтересами».

Давайте спробуємо зобразити родину-сім'ю у вигляді пелюсток (*учитель приклеює або малює на дошці чи ватмані пелюстки і на них пише слова «мама», «тата», «брат», «сестра», «бабуся», «дідусь» тощо*). Це найдорожчі для нас люди, які нас люблять і для яких ми дорогі. І ми не можемо уявити свого життя без них. Кожна пелюстка символізує члена вашої родини.

Що потрібно, щоб ці пелюстки зібрати в квіточку? (*Відповіді дітей*).

Так, серединка, адже без неї пелюстки розлетяться. І в центрі кожної родини також має бути середина, яка з'єднувала б усіх її членів. Цією серединкою повинен бути БОГ, Який їх об'єднує Своєю любов'ю (*малює серединку і пише слово «Бог»*).

Християни звертаються в молитві до Бога і просять благословення для своїх сімей. Давайте і ми звернемося до нашого Небесного Отця і попросимо благословення для наших сімей.

Молитва

— Сьогодні я хочу розповісти вам про одну чудову родину, яка жила дуже давно. Це була найкраща родина на землі, вона є для нас прикладом того, якою повинна бути сім'я. Вона була святою. Це сім'я нашого Спасителя Ісуса Христа. Можливо, хтось із вас назве членів цієї родини? (*Відповіді дітей*).

— Ісус, Його мати Марія та її чоловік Йосип. Я не випадково назвала першим Ісуса, хоча Він ріс у сім'ї як Дитина і завжди слухався Своїх батьків, Він є Богом і Він був центром цієї сім'ї.

Я переконана, що всім вам знайоме зображення святого сімейства на різдвяних листівках: новонароджений Ісус лежить у яслах, над ним схилилися Марія і Йосип, поряд пастухи, мудреці з дарами. Відчувається атмосфера миру, спокою, радості. А зараз я хочу показати вам іншу картину, на якій зображена ця ж сім'я.

Учитель показує ілюстрацію «Втеча в Єгипет» з «Біблії в гравюрах Гюстава Доре» (додаток 2 на вкладці).

Подія, зображена тут, описується у 2-му розділі Євангелія від Матвія. Цар Ірод вирішив вбити Ісуса — новонародженого Царя, боячись за свій престол, а

оскільки він не знав, де саме перебуває Ісус, то наказав повбивати всіх хлопчиків віком до двох років. Ангел Господній уві сні попередив Йосипа про небезпеку і наказав, щоб він встав, взяв Дитятко та матір Його і втік до Єгипту і там залишався до певного часу. Йосип послухався голосу Божого і виконав усе, що сказав йому ангел. Марія також без зайвих слів покорилася Господу та чоловікові. І сім'я була врятована.

Подивіться, з якою любов'ю та ніжністю мама Марія тримає Синочка, намагаючись захистити Його від небезпеки, а Йосип, як мудрий провідник, показує їм дорогу. Те, що Марія з Ісусом сидять на ослику, а Йосип іде поряд, показує його любов і повагу до дружини.

Ісус виховувався в атмосфері Божої любові і покори Божому Слову. Його сім'я і Він Сам любили ходити до храму. У Євангелії від Луки читаємо: «А батьки Його щорічно ходили до Єрусалиму на свято Пасхи. І коли мав Він дванадцять років, вони, за звичаєм, на свято пішли» (2:41-42).

Так як квіточка не може триматися без серединки, так і родина не може існувати без Божої любові.

*Учитель читає вірш Григорія Сковороди
«Де згода в сімействі».*

Де згода в сімействі, там мир і тишина,
Щасливі там люди, блаженна сторона.
Їх Бог благословляє, добро їм посилає,
І з ними вік живе, і щастя їм дає.

Де згоди немає, там мир не царить,
Там Бог не витає, добра їм не дарить.
Руйнуються пожитки: добро їх, їхні дітки, —
Все марно пропаде, все марно пропаде...

У Слові Божому вказані принципи, на яких має будуватися християнська родина. Центральне місце в житті кожної сім'ї має займати молитва та читання Слова Божого. Адже даремно говорять, що родина — це перша церква в житті кожної людини. Саме тут ми дізнаємося, що є Бог, що Він подарував для нас Біблію, вчимося молитися. Добре, якщо сім'я має спеціально відведене місце, де б вона збиралася для читання Святого Письма та молитви. Коли сім'я разом молиться, то вона ніби відчиняє двері своєї оселі для Господа. Бог радіє, коли бачить, що сім'я збирається кожен день для прославлення Його Імені. Родина, в

центрі якої завжди перебуває Господь, живе мирно, там усі з любов'ю ставляться одне до одного, як написано: «І оце Його заповідь, щоб ми вірували в Ім'я Сина Його — Ісуса Христа, і щоб любили один одного, як Він нам заповідь дав!» (1 Ів. 3:23). Найменші зміни, які людина намагається внести в Божі заповіді, ведуть за собою лихо для самої ж людини і для родини.

III. РУЧНА ПРАЦЯ НА УРОЦІ

Попередньо вчитель готує для кожного учня роздатковий матеріал і кладе його в окремі конверти, так, щоб кожен учень мав індивідуальний матеріал²⁾.

— А зараз настав час для витинанки. У кожного з вас на парті в конвертиках лежить червоне серце і біленькі смужечки паперу. Серце символізує Бога, Його любов, а білі смужки — членів вашої родини. Зараз ми з вами спробуємо відобразити християнську родину, яку об'єднує Божа любов. Хто з вас уже вміє писати, напишіть на смужках імена членів своєї родини.

Доки учні виготовляють свої вироби, вчитель переплітає велике серце класної родини, у нього на смужечках написані імена всіх дітей класу. Готовий виріб прикріплюється на дощці.

Учитель показує велике серце класу і наголошує на тому, що ми також є великою родиною, в центрі якої живе Господь.

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

- Що нового ви дізналися на уроці? *(Відповіді дітей).*
- Хто має бути в центрі кожної родини? *(Відповіді дітей).*
- Яка родина для нас є взірцем? *(Відповіді дітей).*
- Як можна виявити свою любов до кожного з членів вашої сім'ї? *(Відповіді дітей).*

Сім'я — це Божа установа, за яку нам потрібно дякувати Господу і просити Його, щоб Він керував нею.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Маленькі переплетені сердечка візьміть додому, покажіть їх своїм батькам і обов'язково розкажіть, що вони означають.

ПОСЛУХ БАТЬКАМ — БЛАГОСЛОВЕННЯ ВІД БОГА

6-й клас, автор Зоя Наконечна, вчитель української мови та літератури і християнської етики в ЗОШ № 19 м. Рівне

Мета

Освітня: поглиблене вивчення п'ятої заповіді з Декалогу.

Виховна: сприяти вихованню в учнів поваги до батьків.

Розвиваюча: розвивати вміння самостійно мислити, робити висновки, відповідати на запитання.

Біблійна основа

Вірші з Біблії: Вих. 20:1-17; Еф. 6:1-7.

Ключовий вірш: «Діти, — слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливо» (Еф. 6:1).

Міжпредметні зв'язки: українська література, психологія, малювання.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання

Повідомлення теми уроку.

— З ким ви найбільше любите спілкуватися? Чому? *(Відповіді учнів).*

Щодня ви спілкуєтеся з різними людьми — друзями, вчителями, сусідами, батьками. У спілкуванні виявляються і формуються найрізноманітніші якості характеру кожного із вас. Найбільший вплив на формування особистості має спілкування в сім'ї, сімейна атмосфера. Саме вміння будувати стосунки з батьками готує дитину до життя в суспільстві. Конфлікти з батьками часто обертаються непорозумінням з іншими людьми. Зверніть увагу на тему. Залежно від інтонації її можна сприймати як стверджувальне або як питальне речення. Вашим завданням у кінці уроку буде поставити правильний розділовий знак і зробити відповідний висновок щодо свого ставлення до батьків.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Давайте пригадаємо 10 заповідей.

Виразне читання уривку з Біблії: книга Вихід 20:1-17.

«І Бог промовляв всі слова оці, кажучи:

- 1. Я — Господь, Бог твоїй, що вивів тебе з єгипетського краю з дому рабства. Хай не буде тобі інших богів передо Мною!*
- 2. Не роби собі різьби і всякої подоби з того, що на небі вгорі, і що на землі долі, і що в воді під землею. Не вклоняйся їм і не служи їм, бо Я — Гос-*

подь, Бог твоїй, Бог заздрисний, що карає за провину батьків на синах, на третіх і на четвертих поколіннях тих, хто ненавидить Мене, і що чинить милість тисячам поколінь тих, хто любить Мене, і хто держиться Моїх заповідей.

- 3. Не призывай Імення Господа, Бога твого, надаремно, бо не помилує Господь того, хто призиватиме Його Ймення надаремно.*
- 4. Пам'ятай день суботний, щоб святити його! Шість день працєю і роби всю працю свою, а день сьомий — субота для Господа, Бога твого: не роби жодної праці ти й син твоїй, та дочка твоя, раб твоїй та невольниця твоя, і худоба твоя, і прихोць твоїй, що в брамах твоїх. Бо шість день творив Господь небо та землю, море та все, що в них, а дня сьомого спочив, тому по-благословив Господь день суботний і освятив його.*
- 5. Шануй свого батька та матір свою, щоб довгі були твої дні на землі, яку Господь, Бог твоїй, дає тобі!*
- 6. Не вбивай!*
- 7. Не чини перелюбу!*
- 8. Не кради!*
- 9. Не свідкуй неправдиво на свого ближнього!*
- 10. Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невольниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що ближнього твого.»*

— Про що говорить п'ята заповідь? Як ви її розумієте? *(Відповіді учнів).*

Якщо є така заповідь, значить Богу дуже важливі гармонійні та правильні стосунки у сім'ї. Крім того, це єдина заповідь, у якій є обітниця довголіття: «щоб довгі були твої дні на землі».

— Чи легко вам завжди бути слухняними? Наведіть приклади із свого життя. *(Відповіді учнів).*

Пригадаймо оповідання М. Коцюбинського «Маленький грішник». Для цього пропоную вибрати шістьох учнів для озвучення дійових осіб: автора, Ярини, Дмитрика, Гаврилка, Марійки, тітки, діда — і прочитати в ролях другий і третій розділи твору.

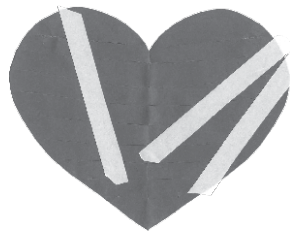
Михайло Коцюбинський

МАЛЕНЬКИЙ ГРІШНИК

II

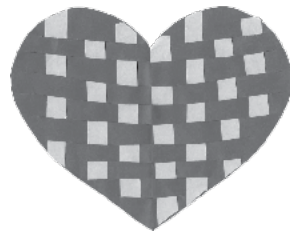
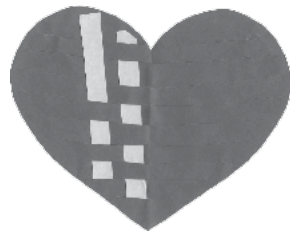
Другого дня Ярина ледве звелася з постелі; вона взялась за відра, щоб піти на роботу, але почула, що не має сили.

— Чогось я занедужала, Дмитрику, — обізвалася Ярина, — сили не маю... Я трохи полежу, а ти побіжи на місто та купи хліба... Ось тобі гроші... Та не барись...

З червоного паперу кожному учневі вирізаємо сердечко діаметром 10 см.
З білого паперу вирізаємо смужечки шириною 2 см, довжиною 5-7 см.

По горизонталі розрізаємо сердечка так, щоб можна було просунути біленькі смужечки.

Сумно було Дмитрикові, жалко недужої мами, але тільки до сінешнього порога. За порогом він забув і маму, і свої турботи. Сонечко гріло, як і вчора, небо синіло в високості чисте, безхмарне; струмочки жебоніли щось межи собою, по снігу плигали жовто-брюшки та снігурі. Весело! Дмитрик з радісним серцем трюхав по льоду, затискаючи в жмені гроші на хліб.

Коли це, саме під містом, з'явився Гаврилко з grindжолятами, а на їх сиділа Марійка.

— Сідай, підвезу! — гукнув він на Дмитрика.

Дмитрик з розгону наскочив на grindжолята, мало не перекинув Марійки, а Гаврилко повіз їх, мотаючи головою та іржучи, мов кінь.

— Тпру! Дай, Гаврилку, я повезу!

Дмитрик скочив з санчат і взявся за мотузок.

— А що се у тебе в жмені? — лапнув його за руку Гаврилко.

— Гроші... мамка на хліб дали.

— Дай сюди!

— Еге, не можна — мамка битимуть.

— Дурний! скажеш: загубив, то й не битимуть. Давай!

Дмитрик, вагаючись трохи, віддав гроші.

— От що я вам скажу, — почав Гаврилко. — Я тому жидкові, що нас раз у раз зачіпає, таки нам'яв учора пейси. Але жидок нахвалявся: як зберу, каже, жиденят, тоді не попадایتесь нам у руки. А ми собі знаєте, що? Ми собі купуємо козики, жиденята не посміють підступитись, як покажемо ножі.

Думка купити ножі дуже всім сподобалася. Діти метнулись до крамниці і купили три козики. Лишились ще два шаги, за які не знали, що купити.

— А я їсти хочу! — обізався Гаврилко.

— І я! І я!... — скрикнули разом Дмитрик та Марійка.

— Рушай просити, Дмитрику! — загадав Гаврилко.

Та, як на лихо, сьогодні не щастило, хоч Дмитрик дуже жалібно кривив обличчя та квивив, мов сирота:

— Дайте сиротині копійчку... згляньтесь над голодним!..

Ніхто нічого не давав, а їсти хотілось.

— Ет, що твоє старцювання! От як той дід сліпий, що сидить біля мосту, — ну той має всякого добра повну торбу: там тобі й бублики, й яблука, й медівники!.. — облизалась на одну згадку Марійка.

В Гаврилковій голові промайнула думка.

— Знаєте, що? Та торба буде наша! — рішив він.

— Еге, так тобі дід і дасть: ти за торбу, а він тебе костуром! — змагалась Марійка.

— Не бійсь! Зробимо так: ти, Марійко, купиш за двоячку булку і подаси дідові, а як дід ховатиме її в торбу, ми вдвох з Дмитриком, — я з одного боку, а він з другого, — черкнем ножем по мотузці... Марійка вхопить торбу та навтікача, а ми за нею!.. Добре, Дмитрику?

— Еге, «добре»! А як дід зверху костуром?

— Не бійсь, не влучить! Гайда!

Сліпий дід співав побожні пісні і не чув свого лиха. Він, ховаючи в торбу булку, обіцяв Марійці «спасеніє душеньки», коли враз почув, що його торба кудись сунеться, що її вже нема!

— Калавур! Грабують! — зарепетував дід, але в одповідь на його крик залопотіли ноги втікачів.

А Гаврилко паює вже здобич, причаївшись з своїм гурточком за стосом дров на жидівському подвір'ї.

Дмитрик чує дитячим серцем, що так погано чинити, як вони чинять, але боїться й натякнути про се, бо Гаврилко просвітку не дав би, глузуючи.

Аж ось і вечір. Дмитрик знає, що йому пора вже додому, але він боїться з'явитися до матері без хліба і без грошей. Адже мати напевне картатимуть його! Ся думка так гризе Дмитрика, що він звиряється з нею Марійці.

— Ночуй у нас! — рішає Марійка. — А завтра мати забуде, і минеться тобі отак.

І Дмитрик уперше в житті ночує під чужою стріхою, далеко від матері.

Другого дня знов іграшки, сміхи, ласощі. Але надвечір Дмитрик помічає, що йому чогось мультко на серці. Так чогось кортить додому, до матері. Хай вже й виб'ють його, аби бути вдома, аби почути голос неньчин. Дмитрик не витримує далі, кидає своїх товаришів і біжить додому. Йому хочеться пригорнутися до матінки, перепросити її, поцілувати ту руку, що не раз пестливо гладила його по головці. Та чи вдома тепер матінка, чи ще носять воду? Он іде назустріч та жінка, що вони наймають у неї хату, вона, мабуть, знає...

— Тітко, чи мамка вже вдома, чи ще воду носять? — підбігає до неї Дмитрик.

Жінка стає і сумно хитає головою.

— Відносила вона вже своє, дитино!.. Вже більш не понесе! — з слізьми в очах каже жінка.

Дмитрик не розуміє гаразд сих слів, але його щось стискає коло серця. Він бачить сльози на очах у жінки, і неспокій охоплює його.

— Сирітка ти нещасний!.. Вже твоя мати десь з Богом бесідує... — ридає раптом жінка і хоче приголубити Дмитрика.

Але Дмитрик випручується з обіймів і кидається далі. Він усе зрозумів, і страшна безнадійність обняла йому серце.

— Матінко моя!.. — кричить він. — Матінко!.. — Сльози течуть йому по обличчю, серце маленьке рветься з болю, а Дмитрик біжить все далі і нічого не бачить перед собою. Він давно вже загубив свого картузика, кілька разів падав на слизькій дорозі, поли з рудої юпки, мов крила, мають за ним від прудкого бігу, а він усе біжить далі та голосить:

— Матінко моя!.. матінко ріднесенька!..

Але що це? Чию це труну везуть на саних?

«Се мою мамку везуть ховати», — думає Дмитрик і щосили поривається наперед. Він не бачить, що за ним басують коні, не чує, як кричать: «стережись!» А коні вже близько, ось вони дихають гарячою парою над Дмитриковою головою, ось спинаються над ним, рвуться наперед... і Дмитрик зникає десь під кінськими копитами...

III

Дмитрик лежить у лікарні. Зламану ногу його взято в лещата; нога вже не так болить, як перше, і Дмитрик може підвестись на постелі. Він розглядає простору кімнату, де лежать хворі, дивиться на сестру-жалібницю, що зігнулась над недужим, і зупиняється, врешті, на своєму столикові. Там, межи усякими пляшечками з ліками червоніє колодочка з його козика. Ох, той козик! Він нагадує Дмитрикові стільки при-

кростей, стільки смутку, що Дмитрик не може дивитися на його.

«Може, мама їсти хотіли, як я купував козики... може, вони голодні й померли, не діждавшись хліба... Не скажуть матінка, не признаються, бо нема вже їх на світі... і нікого в мене немає... сирітка я безрідний... Та чи вибачать мені матінка за все, що я накоїв? — думає Дмитрик, не втираючи сльози, що скотилась йому на обличчя. — То десь Бог покарав мене: нащо було обдурювати усіх, просячи для слабої неньки? Нащо було казати, що я сирітка?... От тепер Бог і дав так... А все той Гаврилко: недобрый він хлопець, він мене на все підводив... Ні, то я недобрый, що слухався Гаврилка... Не вибачить мені Бог, не вибачить...»

І Дмитрик поглядає в куток, де з чорних рам дивиться на його суворе обличчя Бога-батька, і здається Дмитрикові, що не варт він пробачення, що ніхто не дарує йому вини його...

«Що зо мною буде? — турбують думки дитячу голову. — Де я подінусь?... Хто мене нагодує, хто зодягне мене, каліку непотрібного?... Знов старцювати?... Ні, не буду, не хочу й бачити того Гаврилка, що навчив мене руку простягати... Буду щось робити, на хліб заробляти. Добрі люди допоможуть... А де ж ті добрі люди? Є! Я знаю, що є! Адже матінка недурно казали, що світ не без добрих людей!..»

Бесіда

— Охарактеризуйте Дмитрика. Чи був він слухняним сином?

— Які виникли у вас думки, почуття під час прослуховування оповідання?

— Хто із вас засмучував батьків непослухом? (*Відповіді учнів*).

— Ми давали характеристику героєві художнього твору, а тепер будемо аналізувати свою поведінку і своє ставлення до батьків. У цьому нам допоможе анкета.

Учитель роздає кожному учневі заздалегідь надруковану анкету.

Анкета

1. Напишіть три якості характеру батьків, які вам подобаються.

2. Позначте ті проблемні ситуації, які, на вашу думку, характерні для ваших батьків:

- батьки дуже багато від мене вимагають,
- батьки надто контролюють мене,
- батьки часто сваряться між собою,
- батьки не люблять моїх друзів,
- батьки не люблять мене,
- батьки не довіряють мені.

3. Якби ви були на місці батьків, що хотіли б змінити? А що залишили б без змін?

Для нашого розуму притаманно вірити, а для волі - хотіти, і якщо вони не знаходять предметів,гідних віри і багання, то звертаються до негідних.
Блез Паскаль

За згодою учнів учитель коментує декілька анкет.

— Подумайте, де потрібно виявляти послух? А що трапляється, коли порушити правила у школі, на розі, а також правила користування газом, електроприладами тощо? (*Відповіді учнів*).

Гра

Один учень тримає у руках картку із малюнком і диктує іншому учневі, які деталі потрібно намалювати. Той уважно слухає і, в точності виконуючи рекомендації, намагається відтворити малюнок на дошці.

Учні роблять висновок про значення послуху в повсякденному житті.

Інсценівка

Іринка: Мамо, можна я сьогодні після уроків піду до Оленки?

Мама: Оленка тебе запросила на день народження?

Іринка: Ні, просто до неї приїхала сестра із Кременця, привезла фотографії, нові диски. А ще у неї телефон...

Мама: Це чудово! Але ж ми домовилися, що по-вчимо уроки, бо у суботу поїдемо до бабусі. Вона чекає.

Іринка: (роздратовано) Я знала, що мені нічого ніколи не можна, ти все завжди забороняєш, все за мене вирішуєш. От Оленці мама все дозволяє... І на диско-теку, і в кафе... А ти!..

— Хто із вас підтримує Іринку? Чому? А хто маму? Чому? Пояснить.

— Що могла ще сказати Іринка, щоб переконати маму?

— Які є причини непослуху батькам?

— Які є варіанти вирішення цього конфлікту?

Робота в групах

Скласти текст і зобразити на ватмані дані ситуації.

1 група. Яким чином можна досягти порозуміння з батьками?

2 група. Пояснити вираз: «Послух батькам — благословення від Бога».

3 група. Уявіть ситуацію: батьки поїхали у довготривале відрядження. Воля?! Що б вам довелося робити?

Відкритий мікрофон

Учні висловлюють думки, що виникли впродовж уроку.

А тепер повернемося до теми нашого уроку. То який розділовий знак ви поставите в кінці речення? (*Відповіді учнів*).

Біблія дає однозначну відповідь на це питання: «Діти, — слухайтесь своїх батьків у Господі, бо це справедливе» (Еф. 6:1).

Домашнє завдання

Вивчити напам'ять ключовий вірш. Вміти пояснити його значення.

ШАНУЙ БАТЬКА І МАТІР, І БУДЕ ТОБІ ДОБРЕ, І ПРОЖИВЕШ ТИ ДОВГО НА ЗЕМЛІ

8-й клас, автор Наталія Лахман,
завуч Мізоцького ліцею Здолбунівського р-ну Рівненської обл.

Згадаймо їх слово напутнє в дорогу,
Яка крізь роки у життя повела,
Їх слізну і щиру молитву до Бога,
Що нас неслухняних від зла берегла.

А як же їх теплу усмішку забути,
У погляді ніжнім зажуру не раз?
Бо як тоді їхнє бажання збагнути —
Щоденно щасливими бачити нас!

Шануймо любов'ю і батька, і матір —
Два рівних крила, що підносять увись,
Тоді тільки щастя ми будемо мати,
І нас шануватимуть діти колись.

Наталка Позняк

МАМИНА МОЛИТВА

Навчіть мене молитись, мамо,
Не за себе — за цілий світ.
Не словом — Вашими піснями,
Що Ви плекали стільки літ.
Навчіть мене людей любити
Без заздрості і без образ,
Щоб в глибині очей відкритих
Вогонь довіри не погас.

Мамина молитва,
Як любов свята.
Мамина молитва
В дітях вироста.
Помолюся Богу
В світанковий час,
Щоб усі тривоги
Обминали Вас.

Щодня лечу до Вас думками
І сповідаюсь, як землі.
І пахне Вашими руками
Хліб на ранковому столі.
Коли душа до неба лине,
Я зачудовано мовчу.
«Помилуй, Господи, Вкраїну», —
За Вами тихо шепочу.

ІІІ. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Оголошення теми і завдань уроку:

— Сьогодні ми з вами продовжимо розмову про п'яту заповідь. Пригадайте, як вона звучить? («Шануй свого батька та матір» — така перша заповідь з обітницею, «щоб тобі було добре і щоб ти був довголітній на землі!» Еф. 6:2-3). Ми продовжимо розмову про важливість цієї заповіді, про необхідність її виконання як дітьми, так і батьками.

Бесіда вчителя з учнями:

— Чим п'ята заповідь відрізняється від інших?
— Яку нагороду вона обіцяє при її виконанні?
— Як ви розумієте слова «буде тобі добре»?
— Які слова близькі за значенням до слова «шануй»? Що скажуть діти, а що скажуть дорослі?
— Які обов'язки покладає на нас п'ята заповідь? (Любити, коритися, не ображати, піклуватися тощо).

Завдання: записати у два стовпчики, як необхідно виявляти повагу до батьків та чого не можна робити стосовно батьків.

Настанова вчителя:

— Ми з вами з'явилися на світ не випадково... Ось ваша мама ніжно пригортає вас, малесеньких у мережаному пакуночку, до якого зазирає схвилюваний татусь. Як вони вас люблять! А скільки попереду у них недоспаних ночей, хвилювань про перші зубки, перші сказані і перші прочитані слова. І сьогодні вони турбуються про вас, як і тринадцять років тому. Та пройдуть роки, ви будете у розквіті сил, а батьки ваші постаріють. Настане ваша черга доглядати за ними, можливо, недосипати ночі, одягати і годувати... Адже сказано (учні хором із дошки читають п'яту заповідь). Цей закон, перш за все, стосується дітей.

Людина є дитиною, допоки живі її батьки, отже ця заповідь не має чіткого вікового та часового обмеження. Мине час, і ви матимете свої родини, своїх дітей. І будете їх навчати шанувати старших! Але вже сьогодні ви цього повинні навчатися, спостерігаючи за батьками, наставниками, керівниками та не забуваючи Божі Закони.

Давайте попросимо когось із батьків розповісти про те, як свого часу їх навчали поважати старших.

Розповідь матері чи батька.

Робота з «Катехізисом»

— Розгорніть «Катехізис» та уважно прочитайте 11 запитань та відповідей на них, що на ст. 58-60.

Розповіді учнів (ці розповіді учні готують заздалегідь, а на уроці виразно читають або розповідають напам'ять).

Розповідь про ставлення до матері Августина Блаженного

«Пригадую собі, як вона нищечком, дуже зворушена, жадала від мене, щоб я не впадав у гріх.

Одного разу у мене була гарячка; я танув, наближався мій кінець... Коли б такий удар зранив серце моєї матері, то воно б не вилікувалося вже ніколи. Її численні благання пішли до Тебе, Боже Єдиний. І Ти не погорджував її молитвами, яка завжди щедрою рукою роздавала милостиню і підкорялася Твоїм словам.

Коли я втратив віру і надію, прийшла моя мати... Вона йшла за мною по суходолу й по морю, від Тебе, Боже, беручи впевненість при всіх небезпеках. Перед Тобою, Джерело милосердя, вона подвоїла свої благання і свої сльози, щоб Ти прискорив Свою допомогу і освітлив мою темряву. І я перейшов від недуги до здоров'я».

Учитель:

— Більшість матерів, як і мама Августина Блаженного, турбуються про своїх дітей, ночами недосипають, коли ті хворіють. І ми за це повинні бути їм глибоко вдячними. Але ще більша шана тим матерям, які турбуються про безсмертну душу дитини, навчаючи її Божим Заповідям і плекаючи в ній живу віру в Бога.

Повчання Володимира Мономаха

«Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів. Пам'ятайте: при старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше

Мета

Освітня: допомогти дітям усвідомити необхідність виконання Божих Заповідей.

Виховна: виховувати в учнів повагу до Бога, до батьків, до вчителів, до старших людей і оточуючих.

Розвиваюча: розвивати пам'ять, уміння аналізувати прочитане і робити висновки.

Примітка: пропонується запросити на урок батьків та інших членів сімей.

Біблійна основа: Мт. 5:19; Лк. 15:11-24; Еф. 6:1-4; Кол. 3:20-21.

Обладнання і наочність: стенд із Божими Заповідями, Новий Завіт і «Катехізис» для кожного учня.

Міжпредметні зв'язки: історія, українська література, країнознавство.

Література до уроку:

Новий Завіт Господа нашого Ісуса Христа / Пер. з давньогрецької о. Рафаїла Турконяка. — К.: УБТ, 2003. — 317 с.

Св. Августин. Сповідь. — Київ: Основи, 1999. — 320 с.
Вашенко Г. Виховний ідеал. — Полтава: Полтавський вісник, 1994. — 194 с.

Християнський катехізис для сім'ї і школи. — Рівне: ХБВФ «Живе слово», 2001. — С. 58—60.

Рачинець С. Будує храм. Вибране. — Луцьк: Християнське життя, 1998. — 369 с.

Хід уроку

І. ВСТУПНА ЧАСТИНА

Вітання («Слава Богу!» — «Навіки слава!»)

Учитель:

— Сьогодні незвичайний урок. Ми разом, дорогі діти, спробуємо вирішити проблеми, які вас хвилюють. Саме тому просимо підтримки не лише у батьків, які присутні на нашому занятті. Чиєї допомоги ми ще попросимо? (Божої допомоги). Правильно. Ми попросимо допомоги у Господа нашого Ісуса Христа. Дай, Боже, нам мудрості, а гостям нашого уроку — терпіння і розуміння!

Повторення

— Яку загальну тему ми вивчаємо у 8-му класі? (Відповіді учнів).

— Коли і де люди отримали Десять Заповідей? (Відповіді учнів).

— Де у Святому Письмі ми про це можемо прочитати? (Відповіді учнів).

Настанова вчителя:

— Люди отримали від Бога основні вказівки щодо життя. Хочу вас застерегти, що існує хибна думка про те, що Божий Закон — це обмеження волі людини. Щоб це заперечити, хочу вам навести життєвий приклад. Водії автомобілів мають дотримуватися правил дорожнього руху — це обмеження їхньої волі чи піклування про їхнє життя? Тато навчає свого сина безпечно користуватися гострими інструментами — тим самим він обмежує волю своєї дитини чи піклується про її безпеку? Так само і Отець наш Небесний турбується про наше здоров'я та про безсмертні наші душі. Слава Богу на небі і на землі! Отже, для чого нам необхідні Божі Заповіді? (Відповіді учнів).

Ісус Христос звелів нам не лише знати заповіді, але й розуміти та виконувати їх. Давайте про це прочитаємо в Новому Завіті в Євангелії від Матвія, 5 розділ, 19 вірш:

«Якщо хто порушить одну з цих найменших заповідей і так навчить людей, — він найменшим назветься в Царстві Небесному; а хто виконає і навчить, той великим назветься в Царстві Небесному».

Поетична сторінка

— Проведемо традиційну сторінку християнської поезії. Хто, дорогі учні, із вас підготував на сьогодні поезію? Прошу прочитати напам'ять.

Учні читають вірші.

Сергій Рачинець

ШАНУЙМО

Шануймо і батька, і матір шануймо —
І нас шануватимуть діти колись,
Все те, що від Бога в душі, не марнуймо,
Щоб наші надії щоденні збулись.

Сьогодні нелегко знайти своє щастя
У грішному світі, де безліч тривог,
Та добре, що нас опікують так часто
І батько, і мати, і праведний Бог.

розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору».

Учитель:

— Ці слова були сказані великим князем на початку XII ст., тобто дев'ять віків тому, але наскільки актуальними вони є в наші дні. Якби всі молоді люди прислухалися до цих простих порад, наскільки приємнішим було б наше спілкування.

Григорій Ващенко пише про здорову сім'ю у педагогічному творі «Виховний ідеал»:

«Здорова родина, в якій батьки люблять дітей, а діти з пошаною і любов'ю ставляться до батьків і живуть в згоді між собою, є основою здорового суспільного життя».

Учитель:

— Божа постанова щодо стосунків у сім'ї є неопитною, єдино правильною і дієвою. Немає іншого шляху для побудови здорового суспільства, як через здорові сім'ї. Немає іншого шляху для побудови здорової сім'ї, як через виконання Божих Заповідей.

«Хочу розповісти вам спогади одного чоловіка про випадок, який трапився в роки його юності й запам'ятався йому на все життя. Він тоді жив в одному з районних центрів і навчався в професійно-технічному училищі. Одного разу до його однокурсників приїхали матері з сіл. Вони привезли синам-студентам подарунки. Юнака глибоко вразило те, що при зустрічі сини цілували руки своїх матерів. Вони не соромилися таким чином виявляти свою любов до матерів навіть перед однолітками».

Учитель:

— Не будьмо скупі на любов і ніжність, добрі слова й обійми для своїх найрідніших.

Притча про блудного сина

«Один чоловік мав двох синів. І сказав молодший з них до батька: «Батьку, дай належну мені частину майна». І той поділив між ними майно. А через кілька днів, забравши все, молодший син подався до далекого краю і там змарнував своє майно, живучи розпусно. Як змарнував усе, настав великий голод у тому краї, і він став бідувати. Пішов він та й пристав до одного з жителів тієї землі; той послав його на свої поля пасти свиней. І бажав він втамувати свій голод жолудями, що їх їли свині, але ніхто йому не давав. Опам'ятавшись, він сказав: «Скільки лишається хліба в наймитів мого батька, а я ж тут гину з голоду. Устану, піду до свого батька і скажу йому: «Батьку, я прогрішився перед небом і перед тобою, і вже негідний зватися твоїм сином; прийми ж мене як одного з твоїх наймитів». Вставши, пішов до свого батька. Коли він був ще далеко, батько побачив його і змілосердився; побігши, впав йому на шию і поцілував його. Син сказав йому: «Батьку, я прогрішився перед небом і перед тобою; я вже негідний зватися сином твоїм». А батько сказав до своїх рабів: «Негайно принесіть найкращий одяг і зодягніть його, дайте перстень йому на руку і взуття на ноги; приведіть теля відгодоване та заколіть; будемо їсти й веселитися, бо цей мій син був

мертвий — і ожив, пропав був — і знайшовся». І почали веселитися. А його старший син був на полі. Коли, ідучи, наблизився до хати, почув спів і танці. Покликавши одного зі слуг, спитав, що ж то таке? Той сказав йому: «Це твій брат повернувся, і твій батько заколов відгодоване теля, бо здоровим його прийняв». Рознівався ж він і не хотів увійти; його батько вийшов та вмовляв його. А він у відповідь сказав своєму батькові: «Ось, стільки літ я тобі служу, ніколи не переступав твоєї заповіді, а ти мені не дав і козеняти, щоб я повеселився з моїми друзями. Коли ж цей твій син, що змарнував твоє майно з блудницями, повернувся, ти заколов йому відгодоване теля». І він сказав йому: «Дитино, ти завжди зі мною, і все моє — твоє; а тут треба було так веселитися і зрадити, бо цей твій брат був мертвий — і ожив, пропав був — і знайшовся».

Учитель:

— Слава Богові, що Бог дав йому час одуматися, що він розкаявся і примирився з батьком. Але гріх непослуху не приніс йому нічого доброго: чужина, самотність, голод... Це закономірний результат гріха. Будь-який гріх лише здається солодким і привабливим, але насправді приносить самі лише страждання.

Як ви бачите, від моменту отримання Божої Заповіді про пошану до батьків і до сьогодні вона виконувалася різними шляхами з обох сторін: і батьками, і дітьми.

Дорогі учні, скажіть, якими повинні бути батьки, щоб вам, дітям, з ними було добре, щоб ви були щасливі? (Відповіді учнів).

Закінчіть речення:

Варто слухатися батьків, тому що...
Господь дав мені батьків, щоб...
Можу висловити подяку батькам за те, що...
Я можу показати шану до батьків тим...

Шановні дорослі, скажіть, якими повинні бути діти, щоб батьки їх любили? (Відповіді дорослих).

IV. ПІДСУМОК УРОКУ

Підсумкове слово вчителя:

— Дякую за ваші щирі відповіді. Сподіваюся, що ви докладатимете усіх зусиль, щоб жити згідно з Божими Заповідями. Однак, мушу сказати, що наших власних зусиль для побудови гармонійних стосунків у сім'ї недостатньо. Усі наші добрі наміри тріскають, як мильні бульбашки, при найменших непорозуміннях, а тим більше, коли приходять серйозні випробування. Лише Божа присутність у наших серцях і в наших сім'ях може забезпечити той мир, спокій і порозуміння, яких ми всі так прагнемо.

Домашнє завдання

Обов'язково:
Перечитати всі записані вірші зі Святого Письма.

Для бажаних:
Вивчити напам'ять кілька з них.

ХРИСТІЯНСЬКИЙ КАТЕХІЗИС ДЛЯ СІМ'Ї І ШКОЛИ

**П'ЯТА ЗАПОВІДЬ
ПРО ПОВАГУ ДО БАТЬКІВ**

259. Які особливі обов'язки накладає на нас п'ята заповідь?

Шанувати батьків — значить любити їх, покорятися їм, не ображати їх словами чи вчинками, піклуватися про їхні духовні і земні потреби, особливо під час їх хвороби і в старості, молитися за них і виконувати їхні заповіді, які не суперечать Божому Закону.

260. Чому до заповіді про повагу батьків приєднано обітницю благополуччя і довголітнього життя?

З одного боку, Бог нагородою довголіття хоче підкреслити важливість сімейних уз, на яких будується все суспільство. З другого боку, в заповіді зберігається життєвий принцип: в шануванні своїх батьків я стаю наочним прикладом для своїх дітей, і моє благополуччя багато в чому пов'язано з тим, як будуть шанувати мене мої діти.

261. Крім батьків, кого ще має на увазі п'ята заповідь?

Ми повинні шанувати всіх, хто з якихось причин заміняє нам батьків або під чиїм духовним авторитетом ми перебуваємо.

262. Де в Священному Писанні ми знаходимо таке тлумачення?

Апостол Павло пише: «Слухайтеся наставників ваших і коріться їм, бо вони постійно дбають про душі ваші, за які вони дадуть звіт, щоб вони робили це з радістю, а не з зітханням, бо це не корисне для вас» (Євр. 13:17).

263. Як ми маємо ставитися до старших за віком?

Апостол Павло пише: «Старому не докоряй, а умовляй, як батька; молодших — як братів; старших жінок — як матерів...» (1 Тим. 5:1-2). А в Старому Завіті ми знаходимо такі слова: «Перед лицем сивизни встань, і вшануй лице старого, і будеш боятися Бога свого...» (Лев. 19:32).

264. Що говорить Святе Письмо про повагу до начальників?

Апостол Павло пише: «Нехай кожна душа кориться вишій владі; адже нема влади, яка не від Бога; влади, які існують, встановлені Богом... Бо володар — слуга Божий, тобі на добро...» (Рим. 13:1,4).

265. Яким повинне бути ставлення до начальників на роботі?

«...Будьте слухняними господарям своїм по плоті зі страхом і пошаною, в простоті серця вашого, як Христу; не працюйте про людське око, як підлесники, а як раби Христові, виконуючи волю Божу від душі; служіть зі щирістю, як Господеві, а не як людям...» (Еф. 6:5-7).

266. Чи не приписує також Священне Писання правильне ставлення начальників до своїх підлеглих?

Апостол Павло пише: «І ви, господарі, поведіться з ними так само, залишивши погрози, знаючи, що і над вами є на небі Господь, Який не дивиться на особи» (Еф. 6:9). «Господарі, віддавайте рабам належне і справедливе, знаючи, що і ви маєте Господа на небі» (Кол. 4:1).

267. Які обов'язки накладає Священне Писання на батьків?

«...Батьки, не дратуйте дітей ваших, а виховуйте їх у вченні та настановленні Господнім» (Еф. 6:4).

268. Як говорить Святе Письмо про ставлення пастирів до своїх духовних дітей?

«Пасіть отару Божу, яка у вас, доглядаючи за нею не примусово, а добровільно, так, як Богу угодно, не для ганебної користі, а щиро, і не пануйте над дорученими вам, а подавайте приклад стадові» (1 Пет. 5:2-3).

269. Як потрібно вчинити, якщо батьки чи начальники зажадають чогось супротивного вірі або Божому Закону?

В такому разі необхідно сказати їм як сказали апостоли начальникам іудейським: «Богові треба коритися більше, ніж людям» (Дії 5:29). І тоді треба бути готовим витерпіти за віру і Закон Божий все, що б не сталося.

РОДИННИЙ ЗАТИШОК

Сценарій позакласного заходу, автор Ірина Курченко

На свято запрошуються учні кількох паралельних класів з батьками та іншими членами родин.
Ведучих двоє: учитель та учень.

Святково прибрана зала. На стінах вишиті рушники, фотографії родин, плакати з прислів'ями, висловами про родину. Стіл накритий вишитою скатертиною. На столі — плетена з лози ваза з кетягами червоної калини, декоративна свічка, пиріжки, Біблія. Звучить музика.

Біблія, переклад Патріарха Філарета (Денисенка)

- «Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо цього вимагає справедливість. «Шануй батька твого і матір» — це перша заповідь з обітницею: «щоб тобі було добре і щоб був ти довголітнім на землі» (Еф. 6:1-3).
- «Перед лицем сивого вставай і шануй лице старця, і бійся (Господа) Бога твого. Я Господь (Бог ваш)» (Лев. 19:32).
- «Ось і діти — насліддя від Господа...» (Пс. 126:3).
- «Дім і майно — спадщина від батьків...» (Пр. 19:14).

Прислів'я

- З родини йде життя людини.
- Там бабусині руки, де онуки.

Вислови

- «Якщо ти не будеш шанувати батьків, люди обов'язково це помітять і не будуть тебе поважати. Ти можеш зовсім залишитися без друзів. Адже, помітивши твою невдячність до батьків, вони одразу втратять впевненість у тому, що ти віддаси їм належне за добру справу» (Сократ).
- «Блаженний той, хто предків з чистим серцем шанує» (Йоганн Гете).
- «Серце матері — це безодня, в глибині якої завжди знайдеться прощення» (Оноре де Бальзак).
- «Суворість батька — чудові ліки: в них більше солодко, ніж гірко» (Епіктет).

2-й ведучий (учень). Вітаємо вас, дорогі наші матусі, татусі, бабусі, дідусі, братики й сестрички!

1-й ведучий (учитель): Вітаємо вас, шановні наші гості! Ми раді бачити усіх присутніх на нашому святі родини. Нехай вам буде затишно і тепло у нашій світлиці.

2-й ведучий: У народі говорять, що сім'я — це не-всипуща берегиня родинних цінностей, національних звичаїв і традицій, а також пам'яті предків.

1-й ведучий: Народна мудрість говорить: «З родини йде життя людини». А життя починається з дитинства. Що ж таке дитинство?

2-й ведучий: Це життя світанок.

1-й ведучий: Що таке дитинство?

2-й ведучий: Кольорові сни!

1-й ведучий: Що таке дитинство?

- 2-й ведучий:** Вікна без фіранок,
Чисті і відкриті душі для весни!
Чисті і відкриті і серця, і очі,
Чисті і відкриті мрії і думки!
- 1-й ведучий:** Зовсім не лукаві «хитрощі» дівочі,
Зовсім не брутальні жваві хлопчачі!
Як би так зробити, щоб мала дитина,
Підліток, а згодом юнка та юнак
Менше куштували гіркоту полину,
На чолі не несли страху чорний знак?
Як би так зробити, щоб дитячу святість
Люди не втрачали в перегонах літ?
Як би так зробити, щоб добро і радість,
Злагода і ніжність надихали світ?
(Уривок з вірша «Що таке дитинство»
Володимира Гнеушева)

1-й ведучий: Риторичне і дуже хвилююче для нас, батьків, запитання, чи не так? Хто може дати на нього відповідь? До яких мудреців звертатися чи до яких джерел іти? Говорять, що наймудріша книга — це Біблія, що лише в ній знаходимо відповіді на всі запитання. Отож, давайте разом звернемося до неї за порадою (читає з Біблії): «Напоум юнака на початку путі його: він не ухилиться від неї, коли і постаріє» (Пр. 22:6).

Під час читання учні розгортають сувій, на якому записані ці слова і прикріплюють до стіни біля столу.

2-й ведучий: А наша, дитяча дорога бере початок від коліски... Адже з тієї хвилини, як розпочалося наше свято, у світі народилося майже три тисячі немовлят. Три тисячі нових маленьких човників підхопили бурхливі води життєвого моря.

1-й ведучий: Три тисячі матерів подарували своїм синам та донькам першу усмішку.

2-й ведучий: Три тисячі нових мешканців планети відчули ніжний неповторний дотик материнських рук.

1-й ведучий: І серед цих немовлят найщасливішими є ті, біля чиєї коліски мама схилила коліна, і до Бога, до небес злетіли слова її щирої материнської молитви. І колись серед таких немовлят був Сам Господь Ісус Христос...

Показати фрагмент із фільму «Ісус» (народження Ісуса Христа). Виходить мама з хлопчиком дошкільного віку.

- Хлопчик:** — Заховалося сонечко
Десь у синіх лісах,
Заспівай мені, матінко,
Про Ісуса Христа.
Як Він жив, по землі ходив,
Лікував, годував.
Правда, що Він усіх любив,

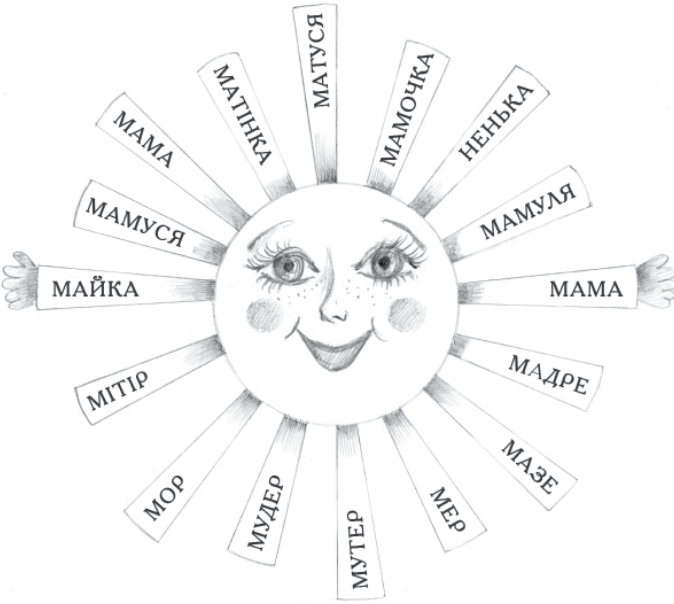
Мама:

За весь світ постраждав?
Хочу я, щоб зі мною Він
Був усюди й завжди,
І тоді не боятимусь
Я ніколи біди.
Я молюсь Йому ввечері,
Вдень і вранці молюсь.
Мені радісно й весело,
Бо зі мною Ісус!
Засинає вже сонечко,
Села сплять та міста.
Заспівай мені, матінко,
Про Ісуса Христа.
— Ти втомився, мій соколе,
Час вже спати настав,
Слухай пісню про Господа,
Про Ісуса Христа.
«Отче наш» прочитали ми,
Помолились разом,
Вранці встанемо й Біблію
Ми відкриємо знов.
І розкажуть про Господа
Сторінки ті святі,
Про життя, про любов Його,
Та про смерть на хресті.
Зірки в небі, мов свічечки,
Місяць сяє в вікно.
Спи, засни, моя крихітко,
Сплять вже дітки давно.
Спи, мій синку малесенький,
Слухай пісню мою.
Хай Христос береже тебе,
Баю-баю-баю!

(Ганна Вайнерет,
переклад Олени Мікули)

Мама з хлопчиком сідають
до столу і читають дитячу Біблію.

1-й ведучий (веде діалог із присутніми): Найперша літера, якою починаються майже всі абетки світу, літера...(Яка?) «А». Правильно, і вже за нею шикуються в певному порядку інші літери. А найперше слово, яке вимовляють майже всі діти на планеті? (Яке це слово?) «Мама». А скільки чудових, теплих відтінків, немов

промінчиків у сонечку, є в ньому, давайте їх разом пригадаємо. (Друзі, як ви ще називаєте своїх мам?)

На дошці висить підготовлена наочність: сонечко з промінчиками, на одних з них записані слова — мама, матуся, ненька, матінка тощо, на інших — слово «мама» на різних мовах. Ведучий відкриває перші промінчики і з'являються слова. Виходить учениця молодшої школи.

- Дівчинка:** Ще в колисці немовля
Слово «мама» вимовля.
Найдорожче в світі слово
Так звучить у рідній мові:
Мати, матінка, матуся,
Мама, мамочка, мамуся! —
Називаю тебе я,
Рідна ненечко моя!
(Варвара Гринько)

Дівчинка сідає до столу.

2-й ведучий: До речі, у багатьох мовах світу слово «мама» починається літерою «м». Не вірите? Переконайтеся.

Ведучий по черзі відкриває
нерозкриті промінчики сонечка.

- Майка — болгарською;
Мама — румунською;
Мітір — грецькою;
Мор — норвезькою;
Мудер — голландською;
Мутер — німецькою;
Мадре — іспанською, італійською;
Мазе — англійською;
Мер — французькою.

Виходять тато та дівчина-підліток.

Тато: Любов, повага, злагода, розуміння, дбайливе піклування одне про одного — ось що необхідно для того, щоб в родині було затишно. Адже поспішаєш до рідної домівки лише тоді, коли впевнений — на тебе чекають...

Дівчина: Для мене немає ближчих людей, ніж мама і тато, які подарувала життя, ввели у цей дивовижний

світ, допомогли зробити найперший, нехай ще нерішучий і не дуже впевнений, крок по життю. Для мене сім'я — це фортеця, в якій завжди почуваєшся в безпеці.

1-й ведучий: Прибіг щодуху син додому,
До тата голосно гука:

Хлопчик: — А я провідав у лікарні
Свого товариша-друга!
Тож правда, тату, я — чутливий
І маю серце золоте?

1-й ведучий: Замисливсь тато на хвилину
І так сказав йому на те:

Тато: — Коли тебе в тяжку годину
Людина виручить з біди,
Про це добро, аж поки віку,
Ти, синку, пам'ятай завжди.
Коли ж людині широсердно
Ти зробиш сам добро колись,
Про це забудь, аж поки віку,
Мовчи й ніколи не хвались.

(Л. Компанієць)

Тато, хлопчик та дівчина сідають до столу і ведуть розмову за столом.

Дівчина: — Мамо, скажи мені, мамо,
Якого кольору любов?

Мама: — Мабуть червона, як полум'я,
Мабуть, як наша кров.

Хлопчик: — Тату, скажи мені, тату,
Щастя якого кольору?

Тато: — Можливо, кольору молодого пагінця,
А може, кольору першого снігу,
Шукай, тоді побачиш сам.

Дівчина: — Мамо, скажи мені, мамо,
Правда якого кольору?

Мама: — Як сонце, очевидно, вона золота.
Як бджоли, що мед збирають, літаючи,
Світить вона і жалить —
Така у неї прикмета.

Хлопчик: — Тату, скажи мені, тату,
А неправда кольору якого?

Тато: — А вона, як змія, що змінює шкіру,
На все намагається бути схожою,
Власного кольору у неправди немає.

(Любов Васеніна,
переклад Олени Медведєвої)

Хлопчик: Мамочко! Я ще не вмію гарно прибирати у своїй кімнаті, так, як ти, але обов'язково навчуся, ось побачиш. І ти тоді зрозумієш, що я підріс. Ні, що моя любов до тебе виросла. Це моя величезна мрія — подарувати тобі велику радість. Але я ще трохи малий. І мій подарунок для тебе теж маленький — моя подяка Богові, що Він подарував мені таку маму.

Дівчина: Таточку! Ти мені віриш? Я люблю тебе. Так, я ще зовсім не так досконало перу свій одяг, мию посуд, сперечаюся з тобою, інколи затримуюся у своєї

подруги, не попередивши тебе, знаю, що таким чином завдаю тобі болю, вибач, будь ласка. Ось побачиш, що я намагатимусь бути кращою та не буду даремно витрачати жодної хвилини. І тоді я стану дорослою. А зараз мені дуже приємно обіймати тебе і шептати тобі на вухо: «Дякую Богові за такого тата».

Мама: В моєму домі, де губляться фарби,
Можна знайти дитячі картини
Із акварелі і сміху, як скарби,
Ними завішую дірки-години.
У моїм домі бурштинові пензлі
Позаплітались у вирій ідей,
У нерозбиті, дитячі, незмерзлі,
В гриви розкішних, різьблених коней.
У моїм домі колисані пісні,
Богом зігріта маленька хода
І молитви, які квітнуть, мов вишні,
Славлячи Бога Святого Христа.
В домі моїм, де печуться хліби,
Пахне осінньою транзитна хвилина...
І тріпотять край вікна голуби...
В домі моїм Бог напише картину.

(Олена Медведєва)

Тато: У моїх дітях Ти, Господи, заховав Свої скарби. Я щодня їх знаходжу: то на межі слова і пісні, то в намальованих червоних маках і зеленій пшениці, а то під пір'ям втровою сном подушки, зустрічаю світанок простого, простого дитинства. Беру до рук їхні перші написані літери і намагаюся викласти мозаїку свого імені. Я збираю їхній сміх, сипучий мов пісок. Я тримаю маленькі долоньки в своїх і відчуваю їхній пульс у своєму серці. Щовечора засинаю під тихе і рівномірне дихання дитячого сну...

Господи, у наших з Тобою дітях Ти заховав Свій скарб. Їх самих. Спасибі за це багатство, яке називається родиною.

Пісня: «Де згода в сімействі»

1-й ведучий: А які настанови щодо сім'ї ми можемо прочитати в Слові Божому?

«Коли не Господь буде дім, даремно трудяться будівничі... Ось і діти — насліддя від Господа; нагорода від Нього — плід утроби» (Пс. 126:1, 3).

«Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо цього вимагає справедливість; «Шануй батька твого і матір» — це перша заповідь з обітницею: «щоб тобі було добре і щоб був ти довголітнім на землі». І ви, батьки, не роздратовуйте дітей ваших, а виховуйте їх у вченні і наставлянні Господньому» (Еф. 6:1-4).

«Дім і майно — спадщина від батьків...» (Пр. 19:14).

*Під час читання діти розгортають сувої, на яких записані слова з Біблії, і прикріплюють їх до стіни.
Виходить бабуся з онуком.*

2-й ведучий: З питанням хлопчик з вулиці біжить:

Хлопчик: — Що це значить, бабу, Богові служить?

Бабуся: — Сій добро, дитинко, зернят не жалій,
Тих, що досягають у душі твоїй.

Хлопчик: — Звідки ж взяли зерна, як там проросли?

Бабуся: — Милий, знай, що рідні їх тобі дали,
Засівали щедро в серце кожен день
З ніжних колисанок, лагідних пісень.
Те зерно — любові чисте джерело...

Хлопчик: — Розкажи, бабуся, що таке добро?

Бабуся: — Це коли накажеш так робить собі,
Як хотів, щоб інші вдіяли тобі.
Можеш віник взяти й хату підмести,
Чи старій людині щось допомогти,
Пташка замерзає — то зігрій теплом,
Татові і мамі будь помічником.
Захворіла киця — взнай, що їй болять,
А сумному душу спробуй звеселить,
Квітиці, що в горщечку, принеси води,
Щоб ти чув «спасибі» від усіх завжди.
Ти прийди до ближніх, ніби Бог прийшов,
І поженеш довіру, лагідність, любов.

Хлопчик: — Є поля, садочки на землі моїй.
Де ж добро те сіять?

Бабуся: — В людські душі сій!

Хлопчик: — А якщо зростуть там бур'яни лихі?

Бабуся: — Значить, замість зернят сіяв реп'яхи.

Хлопчик: — Як же так навчитись правильно робить?

Бабуся: — Вчить нас Слово Боже, як по правді жить.
Поки ще не пізно, часу не марнуй,
Наберись терпіння, Біблію штурмуй.
Зрозумівши Слова Божого вчення,
Ти брести не будеш, рідний, навмання.
Вчись тепер, бо років вже не доженеш,
Що тепер посієш, потім те пожнеш.
Як твоя стежина з Богом пролягла,
По життю крокуєш і не робиш зла.
Бог дарує мудрість, спокій, мир, любов,
Щоб і ти міг людям дарувати це знов.
Зігривай серця їм, не роби біди,
І поженеш любові неземні плоди:
У промінні слави з Богом будеш йти,
Так знайдеш повагу й добру шану ти.
(В. Герасим'юк)

Дівчинка: Виходить дідусь з онуками.

Дідусь: Це дідусь хороший мій, —
Звуть дідуса — Веремій.
Так він дивно розмовляє,
Що поспробуй зрозумій!
Цілий день мій брат, мов дзига!
Спать пора, а він все біга.
Ще й гукає: — Я не ляжу!

Дідусь: А дідусь ласкаво каже:
— От якби ти зараз ліг,
Ти б заснув без задніх ніг!

Дівчинка: І питає братик в нього:
— Де ж у мене задні ноги? —
Ну й дідусь наш, Веремій!
Що він каже? Зрозумій.

Бабуся: Спір у братика й сестрички:

Хлопчик: — То горобчик!

Дівчинка: — Ні — синичка!

Бабуся: Та — своє, а той — своє...
Тут дідусь наш устає
І розводить він руками:
— От найшла коса на камінь!
Я дивуюсь: — Чудеса!
Де ж той камінь? Де коса? —

Хлопчик: Ну й дідусь наш, Веремій!
Що він каже? Зрозумій.
Я, сестричка й менший брат, —
Втрюх збирали виноград.
Сперечалися ми все,
Хто з нас кошик понесе?
Дідуса ми розгнівили:
— Що ви кашу заварили?
— Де ж та каша? — мовив брат, —
Ми збираєм виноград! —

Діти (разом): Ну й дідусь наш, Веремій!
Що він каже? Зрозумій.

Хлопчик: Фарбував дідусь підлогу, —
Ми стояли біля нього.
Тільки щіточку взяли, —
Жовту фарбу розлили!..
Він у нас питати став:
— Хто це дров тут наламав?
Здивувалися ми знову:
— Це ж бо фарба, а не дрова!..
(Уривок з вірша «Веремій» Г. Бойка)

Хлопчик: І говоримо відверто:

Діти (разом): — Любимо його ми вперто.

Дівчинка: Просто в нього давня мова —
Того віку ще розмова.
Ви спитаєте за що
Любимо усі його?
Ось послухайте, будь ласка, —
Чиста правда це, не казка.

Бабуся та дідусь з дітьми сідають до столу.

Хлопчик: Я дуже щасливий, я дуже багатий —
Радію, співаю, сміюсь.
У мене є мама, у мене є тато,
Сестричка, бабуся, дідусь.
Я дуже люблю свою рідну матусю,
І татом пишаюся я,
У мене найкраща на світі бабуся
Й маленька кумедна сестра.
Але я скажу вам від щирого серця
Дідусь — найвірніший мій друг,
Він мудрий і добрий, хоробрий і щедрий,
А я — його любий онук.
У нього завжди є для мене хвилинка,
Є добрі та чуйні слова,
Щоб втішити в горі, обтерти сльозинки,
Мій шлях до добра спрямувать.
А ще мій дідусь знає дуже багато:
Як рибу ловити в ставку,
Як їздити верхи, паркан майструвати,
Палац будувати з піску.
Люблю вечори, коли сонце згасає
І тиша приходить у дім,
Нам Біблію вголос дідусь мій читає
Й так лагідно в серці моїм!
І знов оживають біблійні події,
І бачу я Бога, Христа.
В душі оселяється віра, надія
Й любов — чиста, вічна, свята.
І я збережу ці коштовні перлини —
Слова, що читає дідусь.
Я — найщасливіша у світі дитина,
Бо в мене є Бог — мій Ісус!
(Степан Загорулько)

Дівчинка (розгортає сувій і читає): «Перед лицем
сивого вставай і шануй лице старця, і бійся (Господа)
Бога твого. Я Господь (Бог ваш)» (Лев. 19:32).

Бабуся: Колись ми просили у Бога сили для того,
щоби чогось досягнути, але Він нас зробив немічними
для того, щоб смиренно навчитися послуху.

Дідусь: Колись ми просили здоров'я, щоб робити
величні діла, а Він дарував нам слабість, щоб ми могли
творити кращі справи.

Бабуся: Ми просили багатства, щоб бути щасли-
вими, а Господь дав нам убогість, щоби змогли стати
мудрими.

Дідусь: Ми просили багато речей для насолоди
життям, а Бог дарував нам саме життя, щоб мали змогу
насолоджуватися тим, що оточує.

Тато: Ви не отримали того, про що просили, але
отримали все, на що надіялися. Тому що Слово Боже го-
ворить: «Бо ваші думки — не Мої це думки, а дороги Мої
— то не ваші дороги, говорить Господь. Бо наскільки
небо вище за землю, настільки вищі дороги Мої за ваші
дороги, а думки Мої — за ваші думки» (Іс. 55:8-9).

*Перший план: хлопчик пише листа. Другий план: родина,
сидячи за столом, тихенько розмовляє. Використати
фрагмент із фільму «Ісус» (з музичним супроводом).*

Хлопчик: Привіт!
У котрий раз від імені всієї нашої великої родини
пишу Тобі. У нас сьогодні свято, справжнє родинне
свято — і ми знову радіємо і дякуємо за те, що Ти з
нами, хоча і незримо. Трохи прикро, що Ти покинув
нас тоді, коли ми ще не встигли народитися, і не змо-
гли навіть краєм ока подивитися на Тебе. Мені зда-
ється, Тобі потрібно було сфотографуватися, тоді б ми
побачили, як Ти виглядаєш. А то в нас немає ніякої
згоди з цієї причини. Європейці малюють Тебе руся-
вим і білошкірим, африканці — чорним і кучерявим,
індійці, здається, — червоношкірим, а китайці — жов-
тим... Який Ти насправді? Твоя мама нічого про це не
говорила. Можливо, це й на краще.

Знаєш, вона багато розказувала про Тебе. Про те,
як ніхто не повірив у Твоє надприродне народження,
навіть і сьогодні в це мало хто вірить; про те, як в ту
ніч для вас, усіх трьох, не знайшлося місця в готелі,
але й зараз далеко не в кожному домі знайдеться місце
для Тебе... А ще розповідала про Твоє земне життя,
про те, як Ти любив і діток, і дорослих.

А Ти все-таки молодець, що придумав букви. Якби
все це не записали свого часу, ми так нічого і не ді-
зналися б про Тебе. Помітив, мабуть, як важливі фак-
ти обростають домислами, перекручуються до невпіз-
нанності, стають легендами. Як все-таки важливо все
вчасно записати!

І родовід, щоб ніхто не засумнівався в Твоєму по-
ходженні. І про свідків Твого народження — ангелів і
пастухів. (У нас сьогодні новонародженим видають сві-
доцтва про народження. Я знаю, що в ті часи так не
робили. Але, щоб ніхто у світі не сумнівався в тому,
що Ти народився, Ти привів до Себе навіть іноземну
делегацію із трьох мудреців. Ти засвітив на небі Зірку
саме для них, щоб не заблудилися в дорозі. Вона і сьо-
годні світить тим, хто хоче знайти Тебе, тільки потрібно
придивитися очима серця). Та, певно, знайшлися добрі
люди, які дали вам притулок, нагодували, захистили пе-

ред владою. Ти і зараз шукаєш таких людей, які готові
прийняти Тебе в своє серце, очистити його від усякого
мотлоху і поставити там Твою колиску, престол...

Врешті-решт, усе починається з ясел. Ми ростемо,
і Ти ростеш разом з нами, ростеш у нас. Тобі потрібно
рости, а нам умялятися, Ти станеш в нас великим і
сильним, а ми будемо завжди, як діти.

Ми будемо по-дитячому вірити в Різдво, у Воскре-
сіння, в прощення гріхів. У те, що Ти підходиш щодня
до Свого Батька і просиш Його про милість, прощен-
ня тоді, коли ми робимо погані вчинки... Як добре
мати такого Брата, Друга, Бога!

Передай, будь ласка, Своему Тату, що ми дуже дя-
куємо Йому за те, що Він відпустив Тебе до нас, хоча
і ненадовго, щоб Ти все владнав. Спасибі Тобі, що
Ти зробив нас частинкою Своїєї сім'ї, до якої нам
без Тебе ніколи б не потрапити. Наша родина також
зростає, нас стає все більше і більше в цьому світі,
ми дорослішаємо, стаємо розумніші. І з нетерпінням
чекаємо зустрічі з Тобою. Повертайся швидше.
Твій юний друг.

Учитель: Розкажу я сину про Ісуса.
Хочу, щоб синочок правду слухав,
Щоб не вірив пагубній рекламі,
А повірив в те, що каже мама.
«Рученята поклади під щічку,
Не крутись, полежи ще трішки,
Завтра уладнаємо тривоги...
Ось послухай, що скажу про Бога...»
«Бо так Бог полюбив світ,
що віддав Сина Свого Єдинородного...»
Не дослухав, спить уже хлопчина.
Чи запала в душу ця зернина?
Любий Господи, постукай у сердечко,
Хай почує стук мала «овечка».
... Я сьогодні розкажу про Бога,
Щоб не збився завтра син з дороги.
«Відчини Христу сердечні дверці
Та зростає, із Господом у серці».
Боже, любий, Ти усе, все знаєш,
Всім і всьому Ти повелюєш,
Коли син дорослим стане, сильним,
Я молюсь, щоб був християнином.
*(Лариса Сарнавська,
переклад Ірини Курченко)*

Молитва

*Дорослим у подарунок даруються закладки зі словами:
«Напоум юнака на початку путі його: він не ухилить-
ся від неї, коли і постаріє» (Пр. 22:6).*

*Дітям у подарунок даруються закладки зі словами:
«Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо цього
вимагає справедливість. «Шануй батька твого і матір» —
це перша заповідь з обітницею: «щоб тобі було добре і щоб
був ти довголітнім на землі» (Еф. 6:1-3).*

*Діти дарують батькам власноруч виготовлені вироби.
Можна організувати солодкий стіл.*

**ДИСК ІЗ ЗАПИСОМ ВІДЕОСЮЖЕТІВ, ЩО
ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У СЦЕНАРІЇ, МОЖНА
ПРИДБАТИ, ЗВЕРНУВШИСЬ ДО РЕДАКЦІЇ.**

ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ

МУЖНІСТЬ

Віктор — хуліган. Він завжди безпричинно встряває у сварки та бійки. Навколо нього постійно крутяться кілька хлопців, котрі вважають себе такими ж сильними й небезпечними в очах інших, як Віктор, але в класі бояться не їх — бояться Віктора.

Одного разу Павло повертався зі школи разом з Андрієм, своїм найкращим другом. Вони подружилися давно, зразу ж після знайомства, і коли хтось чіплявся до Павла, Андрій заступався за нього. Цього ж разу сталося ось що: тільки вони завернули за ріг і попрямували до будинку Павла, як звідкілясь вискочив Віктор і його два «ад'ютанти».

— Ану, скидай пальто! — гукнув Віктор до Андрія, на якому було нове пальто, подароване на день народження. Андрій відмовився. Тоді хулігани повалили його на землю і стали бити ногами й кулаками. Павло постояв декілька секунд, ніби у нього ноги до землі приросли, потім раптом, не озираючись, кинувся навітіача, залишивши Андрія.

Запитання для роздумів та обговорення:

1. Чи звертався до вас за допомогою друг, що потрапив у біду? Як ви поведилися в такому випадку?
2. Як ви думаєте, чому Павло не допоміг своєму другові?
3. Що могло б статися з Павлом, якби він не втік?

Відповідь з позиції християнської етики:

БУДЬТЕ МУЖНІМИ!

Утікати від болю — звичайна природна реакція. Але інколи людина вирішує не втікати від небезпеки, а зустрітися з нею віч-на-віч. Так поведуться мужні люди. Згідно з християнським вченням, мужність — це внутрішня властивість людини, властивість її душі, що витікає з духовної сили й не залежить від сили фізичної. Мужня людина захищає справедливість, навіть тоді, коли це небезпечно.

В Євангелії ми читаємо про те, як схопили Ісуса. Він стояв і дивився в обличчя Своїм противникам, усвідомлюючи: така воля Отця Небесного щодо Нього. Однак усі Його послідовники втекли (Мк. 14:50). А Петро, визнаний старшим серед учнів, настільки злякався слів дівчини-служниці, що став заперечувати навіть знайомство з Ісусом (Мк. 14:66-72).

Схоплений ворогами, Ісус сказав, що міг би викликати легіон ангелів на Свій захист. Проте Він вибрав смерть на хресті заради тих, хто вірує і буде вірувати в Нього.

Після смерті й воскресіння Ісуса Христа Його послідовники стали мужніми проповідниками Христового вчення. Дуже багато перших християн заплатили життям за свою віру. І Петро, той самий, що тричі відрікся від Учителя, через певний час прийняв

смерть за віру в Нього. Чим це зумовлено? Лише тим, що джерелом його духовної сили став Сам Ісус Христос.

Твердо дивитися в лице великій небезпеці, переморюючи страх, не піддаючись ніякому тискові, буває надзвичайно важко. Іноді за це доводиться платити дуже високу ціну. Але світу вкрай потрібні мужні люди, здатні протистояти несправедливості і злу.

1. Яким би став світ, якби не було в ньому тих, хто чинить опір неправді?
2. Чи захищав хто-небудь вас від несправедливості і насильства? Що відчували ви в такі хвилини?

НАПОЛЕГЛИВІСТЬ

Коли учитель оголосив, що в школі відбудеться олімпіада з математики, Анна відразу ж виявила бажання брати в ній участь. Упродовж наступних трьох місяців учням — майбутнім учасникам конкурсу — необхідно було виконувати завдання за особливою програмою і раз на тиждень зустрічатися з репетитором. Потім мала відбутися олімпіада. Трьох учнів, які виграють олімпіаду, буде нагороджено спеціальною поїздкою до одного з найкращих у країні університетів.

Анна завжди встигала з математики і думала, що зможе потрапити в число переможців. Вона добре запам'ятала пораду, яку почула від репетитора під час першої зустрічі з ним: «Одну годину кожного дня виділи для занять з математики, — сказав він. — Вибери зручний для тебе час і уже не змінюй його. Склади свій розпорядок дня так, щоб нічим іншим у цей час не займатися — тільки математикою. Якщо будеш дотримуватися цього принципу, я впевнений, що ти займеш одне з призових місць».

Перші два тижні дівчина чітко дотримувалася цього правила, але потім стали раптом з'являтися якісь непередбачені справи, що «вривалися» одна за одною в її «математичну годину». То брат умовив її піти з ним — подивитися як він чудово грає в футбол. То трапилася приємна зустріч з другом, і Анна прийшла додому на 30 хв. пізніше відведеного на заняття з математики часу. Скоро вона вже витратила на ці заняття лише п'ять годин на тиждень, потім три...

...Минуло три місяці. В автобусі, який їхав до знаменитого університету, Анни не було.

Запитання для роздумів та обговорення:

1. Як ви думаєте, чому Анна побажала брати участь у математичному конкурсі?
2. Чому дівчина займалася дедалі менше?
3. Що, на вашу думку, могла зробити Анна, аби не дозволити брату, другу та іншим відволікати її від занять?

Відповідь з позиції християнської етики:

НАПОЛЕГЛИВО ДОСЯГАЙТЕ ПОСТАВЛЕНОЇ МЕТИ!

Часто це дуже важко — повністю присвятити себе досягненню поставленої мети. Робити одне й те ж саме день у день стає нецікаво, увага розсіюється, ми починаємо думати про інше. І ось ми вже помічаємо, що тільки наполовину віддаємося своїй меті. В такому разі досягти хороших результатів неможливо. Іноді виконанню якоїсь роботи необхідно виділити певний час чи місце, суворо дотримуватись тих чи інших умов, оскільки у цьому запорука успіху.

Згідно з християнським вченням, здатність досягати поставленої мети — важлива якість характеру віруючої людини. Ісус Христос старався прищепити цю рису Своїм послідовникам. Одного разу Він описав їм цю рису, вдавшись до алегорії (Мк. 8:35). Із тексту випливає, що постійність у досягненні мети передбачає відданість до самозречення, до готовності віддати життя. Не годину на день виділити для проповіді Євангелії просить учнів Ісус (у Анниному випадку, згадаймо, потрібна була тільки одна година щодня). Він дає їм зрозуміти, що багато отримають ті, хто не пожаліє заради Нього та Євангелії всього життя. Іншими словами, Христос хотів, щоб люди, які йдуть за Ним, усі свої сили віддали одній меті — жити для Нього. Що означає така відданість меті, Він показав на Своему прикладі. Бо власне життя Ісус повністю присвятив виконанню Божого плану спасіння грішного людства. Адже планом цим була передбачена Його смерть на хресті (Мк. 9: 31). Навіть і після Свого воскресіння Ісус продовжував наставляти учнів, щоб вони могли виконати на землі Його справу. І учні показали саме таку відданість, якої чекав від них Христос, бо кожен з них заплатив за свою віру стражданнями.

Як ви думаєте, чому Ісус Христос та Його учні були такими ревними виконавцями цієї мети — розповсюдження Божого Слова? На землі ж це не принесло їм ні багатства, ні нагород, ні слави, ні почестей. Очевидно, тому, що вони вірили: розповсюдження Божого Слова — це найважливіше, що вони можуть зробити; ця справа настільки важлива, що їй варто присвятити життя.

1. Чи є у вашому житті щось таке, чому ви повністю себе присвячуєте? Назвіть щось таке, чому, на ваш погляд, варто присвятити життя?
2. Як по-вашому, змінилося б обличчя вашого міста, якби кожен із його мешканців цілковито віддав себе виконанню своєї справи?

ЕНТУЗІАЗМ

Катя скрутилася калачиком під ковдрою, щоб ще трішки поспати. Їй не хотілося вставати з ліжка, адже день, що настає, буде таким самим нудним, як і всі інші дні. Тільки б спати і спати — нічого їй більше не хочеться, коли спиш — не треба йти до школи або допомагати вдома. Дівчині не спадала на думку жодна справа, яку б вона зробила з задоволенням.

Однокласники знаходять задоволення в багатьох речах: вони читають книги, дізнаються про щось нове для себе, займаються спортом. Та Катя не бачить у цьому сенсу. Витрачати час на те, щоб учити щось, ді-

знаватися про щось нове — це нудно. А вже й поготів нудьга — допомагати вдома: прибирати, доглядати брата, варити обід. Хіба може така робота подобатися?

...Катя майже ніколи не усміхається, не співає. Дивлячись на неї, люди думають: от нещасна дівчинка! І правда, що ж тут доброго, коли тобі завжди нудно?

Запитання для роздумів та обговорення:

1. Чи були ви коли-небудь у такому настрої, як Катя? Як ви переборюєте нудьгу?
2. Як впливає на Катю її ставлення до праці, до всього, що її оточує? Як, на вашу думку, це діє на її друзів та близьких? Поясніть свої відповіді.
3. Якою людиною, на ваш погляд, буде Катя, коли виросте, якщо вона не зміниться?

Відповідь з позиції християнської етики:

НЕ МОЖНА ЖИТИ БЕЗ НАТХНЕННЯ ТА ЕНТУЗІАЗМУ!

Багато хто, виконуючи ту чи іншу справу, відчувають душевне піднесення, принаймні, якийсь час. Але чому ентузіазм раптом зникає? Часто це буває тому, що у своїй справі люди бачать тільки скороминущу цінність. Певний час вони нібито мають задоволення, однак швидко робота, яку вони виконують, набридає їм, і вони шукають чим би ще зайнятися.

Проте, коли люди усвідомлюють важливість справи, їхній ентузіазм може тривати довго. Християнство закликає всіх присвячувати своє життя тому, що насправді надзвичайно важливе, — виконанню Божої волі у світі. Коли Ісус Христос став проповідувати й навчати, то вибрав Собі людей, які мали йти за Ним і пізнавати Його та Його вчення. Ці люди пройнялися таким хвилюванням та ентузіазмом, почувши заклик Ісуса, що негайно залишили всі свої справи, щоб йти за Ним (Мк. 1:16-20).

І хоч багато чого їм доводилося робити день у день, їм ніколи не було нудно. Причиною їхнього ентузіазму було те, що вони любили Наставника й усвідомлювали, що Його справа надзвичайно важлива. І коли Ісус повернувся на небо, учні продовжували доручену їм справу. Вони йшли по всьому світу і проповідували Добру Новину Ісуса Христа. Завдяки такому ентузіазму тисячі людей навернулись у християнство, і цим новим християнам передавався ентузіазм перших учнів Христа. Вони теж йшли по світу, розповідаючи про Спасителя іншим.

Навіть від приємної роботи радість швидко розвіюється, якщо виконувати її без ентузіазму. При наявності ж його і важка домашня робота не здаватиметься нудною.

1. Що могло б статися, якби учні Ісуса Христа не мали ентузіазму, розповсюджуючи Його вчення?
2. Чи дорікали вам коли-небудь за вашу звичку невдоволено бурчати? Подумайте, яким чином ви могли б пробудити в собі більше ентузіазму до того, що робите у повсякденному житті?

ЧИ ПОТРІБНА ЦЕРКВА сучасній молоді?

Моя рідня була щиро здивована, коли у 15 років я всерйоз зацікавилася Біблією і почала регулярно відвідувати церкву. Пам'ятаю слова декого з рідних: «Для чого тобі це? Покинь! Ти ще молода. От станеш бабусею, тоді й ходитимеш туди». Мене, у свою чергу, дивувало, що репліки, які ще вчора були і моїми переконаннями, тепер доводиться чути на свою адресу.

Квітуча юність, повна сподівань... Юність, що дивиться у майбутнє з оптимізмом та прагненням спробувати себе і тут, і там. Її бажання вважаються наївними, а вчинки виправдовують незрілістю... Говорять, найкращі роки – це роки юності, і ці роки слід прожити яскраво та незабутньо.

Чи варто у такий період залучати людину до церкви? Який у цьому сенс?

А може, справді, церква – для тих, хто вже «віджив своє», і тепер, на схилі літ, потребує душевного спокою та «замолювання» гріхів юності?..

На ці та інші подібні питання спробую відповісти цією статтею. Хочу зауважити, що мова не йтиме про окрему християнську конфесію. У даній статті слово «церква» вживатиметься у значенні «віруючі люди, зібрані разом» (саме таке значення має грецьке слово «ekklesia», що міститься у Новому Завіті, – «збір, зібрання»). Отже, не торкаючись суперечок щодо розмаїття деномінацій, замислимося над тим, яке значення має спільнота віруючих у Бога людей для молодого покоління сьогодення.

Ставлення змінюється

Минули часи, коли наше суспільство тривожилося через присутність у церкві дітей та молоді. Ми ще пам'ятаємо дискримінацію, якої зазнавали віруючі школярі та студенти. Вигадувалися різні звинувачення в бік церкви щодо її, нібито, шкідливого впливу на молодь; мислення молодих людей для профілактики «оброблялося» розчином атеїстичної пропаганди. Що ж відбувається сьогодні? Стереотипна думка, що церква – «для бабусь», розбивається вщент! Молодь може вільно відвідувати церкву і навіть належати до релігійних громад. Створюються християнські молодіжні організації, різноманітні проекти, мета яких – залучити молодь до віри в Бога. Проводяться акції за здоровий спосіб життя, під час яких юнаки та дівчата можуть дізнатися про біблійний погляд на дошлюбні стосунки, шкідливі звички тощо. Церкви, які спрямовують свою діяльність на молоде покоління, навіть отримують схвалення, запрошуються до співучасті у заходах світських закладів.

Чи не тому це відбувається, що ми переконуємося все більше у тому, що церква – це особливе місце на землі, яке Бог, як і Біблію, залишив для нашого блага?

Церква і потреби молоді

Можливі сумніви з приводу того, чи відповідає церква потребам молоді, розвіює той незаперечний факт, що більшість молодих людей, які регулярно відвідують церкву, свідчить про позитивні зміни у своєму житті. З їхніх уст можна почути, що у церкві вони отримали важливу для себе інформацію, якої раніше ніде не чули. Ці нові знання зупинили їх на неправильному шляху, допомогли зрозуміти, які вчинки несуть добрі наслідки, а які – злі.

Нерідко зруйноване гріхом життя юнака чи дівчини допомагають «відбудувати» саме християнські наставники, вчасно проявивши до них терплячість та Божу любов. Саме у церкві молода людина зустрічає ровесників, які своєю поведінкою показують реальність життя у чистоті та здоровому глузді. Саме у церкві існує можливість вперше взяти до рук Біблію, вперше звернутися до Бога в молитві.

Чи зустрічалися вам батьки, знесилені у спробах врятувати свою дитину від наркоманії чи розпусту за допомогою однієї лише «голої» моралі, та які побачили чудо переродження свого сина чи доньки у християнській громаді? Їм вже не потрібні додаткові докази: вони переконані, що церква має здатність відповісти на потреби молодого покоління!

Які це потреби?

Насамперед, – це духовна потреба. Вона полягає у відновленні стосунків з Творцем через віру в Божого Сина. З цією потребою народжується кожен з нас, адже «всі згрішили і позбавлені Божої слави» (Рим. 3:23). Тому кожному з нас життєво важливо почути і прийняти Добру Звістку про замісну жертву, яку здійснив Христос заради грішників. «Квітучій юності» прощення гріхів потрібно в тій самій мірі, як і тим, хто «віджив своє». Молодій людині треба чути, розуміти та вчитися втілювати у життя Боже Слово (вчення Біблії). Також це ще й потреба віруючої молоді у спілкуванні з Богом – через молитву, спів, глибоке вивчення Святого Письма.

Саме у церкві створюються умови для духовного зростання, і ці умови створює Сам Ісус Христос!

«Хто зійшов, Той і піднявся вище від небес, щоб наповнити все. Він і поставив одних апостолами, інших пророками, ще інших благовісниками, а тих – пастирями та вчителями, щоб приготувати святих для справи служіння, для збудування Христового Тіла, аж поки всі досягнемо єдності віри й пізнання Божого Сина, досконалого змужніння, міри зрілості повноти Христа; щоб ми не були більше малими дітьми, які хитаються і захоплюються всяким вітром вчення, людською підступністю, лукавством, що вво-

дить в оману, а щоб ми в любові були правдомовні, щоб у всьому досягли зросту Того, Хто є Голова, – Христа» (Еф. 4:10-15)*).

Отже церква – це не витвір людей, це – Божий задум, Його постанова. Хто з нас, знаючи це, продовжуватиме ігнорувати, применшувати її значення?..

Звичайно, сучасна церква має проблеми і недоліки, які нам не хотілося б у ній бачити. Цим виправдовують себе ті, чиїм гаслом є: «Необов'язково ходити в церкву, головне – вірити в серці». Юні душі з готовністю підхоплюють цю думку: адже це звільняє їх від відповідальності підкорятися певним критеріям та правилам. Але... проблеми в общинах будуть доти, доки вони складаються з живих людей, таких, як я та ви. Вибираючи позицію відгороджування від інших віруючих, людина наражає себе на небезпеку схибити у важливих доктринах християнства, відійти від чистоти християнського вчення.

Потреба у дружніх стосунках

Церква – зібрання людей. Людей з різними

темпераментами, характерами, уподобаннями, але людей, поєднаних однією метою і спільним інтересом. Тут молода людина зростає у вмінні любити і приймати інших, прощати, бути терплячою, турботливою, вчиться відповідальності: дотримувати слово, служити іншим, усвідомлювати свою роль у житті інших людей.

Потреба у моральній стійкості

У церкві ми прагнемо досягти спільності з людьми-однодумцями, взаємодії з ними. Молода людина отримує підтримку у протистоянні тиску з боку деструктивних впливів. Юнак, який зацікавився Біблією, знайде в церкві ровесників, спілкування з якими допоможе йому пережити розрив стосунків з поганою компанією. Молоді люди діляться один з одним труднощами, з якими вони зустрічаються у навчанні, стосунках; вони моляться одне за одного, разом читають Слово Боже, роздумують над ним. Усе це допомагає їм бути стійкими у вірі, вирішувати щоденні життєві завдання.

Потреба в самореалізації

Пропонуючи молоді брати участь у благодійних проектах, акціях, церковних служіннях, церква тим самим допомагає юнакам та дівчатам зростати у бажанні жити корисним для інших життям. Вони крок за кроком здобувають досвід у реалізації своїх талантів, здібностей не заради власного егоїстичного задоволення, а заради ближніх.

Ольга Новікова

народилася у Дніпропетровську. Закінчила Дніпропетровське педагогічне училище та Національний університет «Острозька академія». Працює в МГО «Надія – людям». Живе у м. Сарни Рівненської обл. Викладає християнську етику в школі с. Ремчиці Сарненського району Рівненської області.

Цим перелік не вичерпується. Та ми вже бачимо, що церква дає змогу молоді жити осмисленим життям не наодинці зі своїми проблемами, а згідно з постановою Божою про єдність віруючих у Нього.

Якщо старше покоління усвідомлює це, нехай це виявиться у тому, щоб сприяти, а не перешкоджати молодим людям долучатися до церкви.

Вагомий внесок

Значною мірою ця непроста місія належить учителям християнської етики: серед безлічі різних людських теорій, припущень, здогадок щодо церкви відкрити учням, що думає про церкву Той, Хто її створив. При цьому варто пам'ятати, що ніхто не зможе повести когось за собою, якщо сам не йде цією дорогою. Перш за все, вчителю слід працювати над тим, щоб самому мати чітке уявлення про біблійний погляд на церкву та керуватися ним, відповідаючи на запитання вихованців. Часто учні цікавляться: «Чому існує так багато різних церков? Яка віра найправильніша?» Важливо допомогти їм визнавати авторитет Біблії у цьому питанні так само, як і в інших. Якщо на основі Святого Письма пояснити учням, що таке церква, яке її походження, мета та завдання на землі, їм буде легше сформувати власне ставлення до неї, зрозуміти мету її відвідування. Також вчителю корисно знати історію православ'я, католицизму, протестантизму, щоб розумітися у причинах розбіжностей як форм богослужіння, так і доктрин.

Наявність особистих переконань щодо якоїсь певної конфесії не дає нам права рекламувати або критикувати її перед учнями. Чесним, християнським поведінням буде лише тверда біблійна позиція.

...Ось іде група молодих людей на богослужіння. Хто чи що може стати в них на шляху? Чи не надто багато перешкод у них на цій дорозі до храму, щоб додавати ще й свою, народжену з власних суб'єктивних поглядів...

Чи не краще допомогти їм здолати ці бар'єри: і формалізм, і міжконфесійні суперечки, і стереотипні уявлення, і просто невігластво?

В Австралії є пляж, на який в певну пору року хвилю викидаються тисячі морських зірок. Звичай вночі, під час припливу, велика хвиля викидає їх настільки далеко, що інші хвилі туди вже не достають. Потім, коли піднімається сонце, морські зірки повільно засихають і вмирають.

Якось вранці один турист прогулювався берегом. На пляжі він помітив хлопчика, який збирав морських зірок і кидав їх назад у море. Але на березі їх лежали тисячі... Чоловік підійшов до хлопчика і спитав його: «Я бачу, що ти робиш, і, думаю, що знаю, навіщо ти це робиш. Але ж тут тисячі морських зірок. Ти дійсно вважаєш, що те, що ти робиш, щось змінить?» На це хлопчина відповів: «Я не знаю, але думаю, що для цієї морської зірки – так!»

Він підняв наступну морську зірку і кинув її в море.

Не знаю як ви, а я часто ставлю собі одне запитання: «Чи вар-

то?» Воно постає переді мною з багатьох причин. Наприклад, коли я йду вулицями свого міста, то часто думаю: «Що зміниться, якщо я викину сміття в урну, коли 80 відсотків людей викидають його під ноги? Хіба від цього моє місто стане чистішим?» Або: «Чи варто бути чесним, сплачуючи за проїзд в тролейбусі, коли немає кондуктора, а водій просить передавати гроші йому? Адже з усіх пасажирів тролейбуса це зроблю я і ще якийсь дивак?» Можна наводити і наводити приклади. Часом, озируючись навкруги, я відчуваю себе цілком безпорадною, хіба я можу змінити щось на краще в своїй країні?

Переглядаючи навчальну програму «Основи здоров'я» з 5 по 9 клас, я роздумувала, адже справді, питання, що тут піднімаються, важливі. Хіба дитині не потрібно знати, як впливають на здоров'я шкідливі звички або, наприклад, тему «Як правильно харчуватися»? Хіба не важливо зна-

ти, що таке наркотична залежність та які її наслідки? Але, спостерігаючи за тим, що відбувається в нашій країні, я розумію, який жалюгідний і бляклий голос освіти в порівнянні з потужною та яскравою індустрією розваг. І знову в голові виникає це нав'язливе запитання – ЧИ ВАРТО? Адже, розсудить самі, зараз бути інтелігентним не просто неможливо, а навіть ганебно. Бути культурним і вихованим – означає бути відсталим і несучасним. Сьогодні педагогам доводиться боротися з гігантським інформаційним потоком, в якому активно рекламується зовсім інше життя, яке аж ніяк не збігається зі шляхетними навчальними програмами. За спиною педагогів стоять мізерні державні дотації, а за індустрією розваг – олігархи та мільйонери. Сили явно нерівні, можливості – тим паче. І, здається, боротися даремно, це те ж саме, що одному гасити охоплений полум'ям ліс. Абсолютно логічно поставити собі запитання: «А чи варто взагалі говорити про мораль, моральність, духовність, здоровий спосіб життя? Адже шансів немає, ми явно програємо, і то з великим відривом. Якщо державі байдуже, а батькам ніколи займатися дітьми, то навіщо стільки сил марнувати даремно?»

Я переконана, що є сенс продовжувати боротися за душі дітей, всупереч статистичним відомостям та голосу розуму. Розумію, що оптимізм – це досить хибка основа для дій, і тому не хочу ґрунтуватися просто на емоціях або на якихось гаслах. Мені здається, що всі вже достатньо втомилися від гасел та політичних заяв, сьогодні потрібно щось більш вагоме для того, щоб іти вперед і, не здаючись, боротися за майбутнє нашої України – за наших дітей!

– засновник Армії Спасіння, які практично поодиночки, маючи лише внутрішню силу, змогли вплинути на те, що відбувалося не лише у своїй країні, але навіть в цілому світі. Вони знали Джерело сили й завоювали світ без меча й насильства, однією тільки любов'ю! Для них Біблія була улюбленою книгою, джерелом натхнення, рушійною силою.

Сьогодні, в пошуках відповідей на запитання й керівництва до дії, я знову розгортаю Біблію й розумію, наскільки мав рацію Еклезіаст, коли сказав: «Немає нічого нового під сонцем». Читаючи 19 розділ Євангелія від Матвія, я раптом побачила наше суспільство; ми, жителі XXI століття, з точністю відображаємо ставлення до дітей, що було в епоху, коли Ісус Христос жив на землі. І хоча ми давно пересіли в дорогі авто, оснащені суперновітніми технологіями, будемо міста майбутнього, а мислимо так само недалекоглядно.

розкривши обійми, благословляє дітей. Кучеряві голівки, усмішки, ніжний погляд Ісуса, спрямований на малят, але це всього лише фрагмент із того, що відбувалося. Ні один художник не відобразив того, що відбувалося насправді. Євангеліст розповідає приголомшливу історію про те, що Ісус Христос прийшов у землю Юдейську і, як завжди, Його обступили люди зі своїми проблемами: хтось мав потребу в зціленні, а когось розривало на шматки від бажання посперечатися. І от, серед усього цього галасу й багатолюддя, з'являється група людей з дітьми: вони теж хочуть піти до Ісуса й одержати для дітей благословення. Але на шляху цих людей стають послідовники Христа – учні. Як оповідає євангеліст, вони не пускали дітей до Христа, на що Ісус відреагував досить імпульсивно. Євангеліст Марк, описуючи цю ж історію, говорить: «Тоді поприносили діток до Нього, щоб Він

НЕ ОПУСКАЙТЕ РУК!

Наталія Дубовик
народилася і живе в Харкові. Закінчила Київську богословську семінарію за спеціальністю викладач біблійних дисциплін. Координатор проекту «Впровадження християнської етики в навчальних закладах Харкова і Харківської області».

Світова історія оповідає про різних людей, таких як Мати Тереза – тендітна жінка, яка стала матір'ю десяткам тисяч покинутих дітей, Мартін Лютер Кінг, що без зброї боровся проти расизму, Вільям Бут

Думаю, ви знайомі з цією зворушливою історією. Не один художник був натхненний нею й намагався відобразити її на полотні. Можливо, і ви не раз заворожено розглядали цю картину, де Ісус,

доторкнувся до них, учні ж їм докоряли. А коли спостеріг це Ісус, то обурився, та й промовив до них: Пустіть діток до Мене приходити, і не бороніть їм, бо таких Царство Боже! Поправді кажу вам: Хто Бо-

жого Царства не прийме, немов те дитя, той у нього не ввійде. І Він їх пригорнув, і поблагословив, на них руки поклавши» (Мк. 10:13). Читаючи цей уривок, я звернула увагу на три категорії людей, які фігурують у цій історії.

Перша категорія людей — це юрба, що оточувала Христа, люди, що сперечалися з Ним, вельможі, прості роззяви й ті, хто прийшов за зціленням. Зазвичай євангелісти описують реакцію юрби на те, що відбувалося; іноді це була радість, іноді подив, бували моменти агресії або осуду, але в цій ситуації мене вразило те, що юрба промовчала, тим самим висловивши свою повну байдужність до того, що відбувається. Люди нічого особливого не побачили в тім, що дітей привели до Христа. Взагалі, якщо подивитися на культурно-історичне тло, то можна помітити, що діти в той період не мали особливої значимості. Коли в Євангеліях описуються чудеса про нагодування п'яти і чотирьох тисяч людей, то там використовується така фраза: «...Ідців же було мужа тисяч із п'ять, крім жінок і дітей» (Мт. 14:21). Жінки й діти в перші роки нашої ери були дискриміновані, вони займали низьке положення в суспільстві. Учні були людьми того часу, тому порахували лише чоловіків, хоча Христос нагодував і жінок, і дітей, бо написано: «Всі їли й наситились».

Але що говорили про минуле, давайте придивимося до нашої ситуації. Права жінок і дітей начебто захищені. У нашій країні першого червня святкується День захисту дітей. Але якщо подивитися не на картинку, яку старанно малюють наші можновладці перед Європою, а зазирнути за лаштунки, то ми бачимо зовсім інше: йде активна торгівля дітьми за кордон, зростає кількість безпритульних дітей, найбільш незахищеними є діти, позбавлені батьківської опіки; 70 % дітей, що живуть в інтернатах і дитячих будинках, є соціальними сиротами, тобто сиротами при живих батьках. Просто вражає така яскраво висловлена байдужність «юрби» до дітей. Ніхто не намагається зупинити дитину, що йде вулицею, сміливо затягуючись сигаревою, ніхто не хоче вступуватися, коли діти жорстоко б'ють одне одного, хтось взагалі використовує такі моменти — знімає й розміщує сцени дитячого насильства

в інтернеті. На жаль, нинішньому суспільству абсолютно неважливо, що відбувається з дітьми сьогодні й що буде з ними завтра.

- Неважливо, що в Україні на 100 тис. чоловік припадає 22 самогубства. Більшість тих, хто скоїв самогубство, — підлітки у віці до 14 років. Експерти також відзначають, що «суїцидні спроби» найчастіше роблять молоді люди у віці від 14 до 29 років, у більшості ті, що живуть в розвинених промислових районах.

- Неважливо, що щорічно в Україні від передозування наркотиками й хвороб, пов'язаних з їхнім уживанням, помирає близько 120 тисяч чоловік.

- Неважливо, що сотні тисяч помруть від СНІДу, адже, згідно лише з оптимістичним прогнозом, кількість ВІЛ-інфікованих людей до 2010 року перевищить півмільйона, а кількість смертей від СНІДу досягне 43,4 тисячі.

- Неважливо, що багато хто з них так і не повернувся до нормального життя з віртуальної реальності.

- Неважливо, що хтось із них у пошуках легких грошей убіє завтра когось із ваших близьких.

Сьогодні більшості неважливо, тому що це — **чіїсь діти!..**

Друга категорія людей — це учні Ісуса Христа. Зверніть увагу, як впливає соціальне середовище на людей, причетних до віри. Учні Ісуса теж по-своєму були байдужі, вони не бачили необхідності в тім, щоб Христос благословив дітей, для них це був зайвий клопіт і дискомфорт. Як часто буває, що й церква теж умиває руки й не пускає до себе тих, хто порушує загальноприйняті канони і правила поведінки. Так, учні, на відміну від юрби, помітили дітей, але замість любові й прийняття вони виявили до них агресію.

Як же сьогодні релігійне суспільство ставиться до дітей? Чи готове воно відкрити обійми для тих, кого відкинула юрба? Виявити до них любов, а не осуд?.. Останнім часом сплеск насильства й аморальності серед дітей і підлітків стривожив релігійне середовище. Священнослужителі різних конфесій висловлюють свою заклопотаність і тривогу...

Слава Богу, що сьогодні релігійне суспільство прокинулося й за-

говорило про важливість духовного виховання дітей. Що, нарешті, сіли за круглий стіл, щоб відмовитися від того, що роз'єднує, й об'єднатися в боротьбі за підростаюче покоління. Шкода, що конструктивна розмова почалася тільки на 17-му році незалежності України. Просто як у приказці: «Доки грім не вдарить, мужик не перехреститься»...

Мене наповнює оптимізмом **третя категорія — люди, які, як написано, «поприносили діток до Нього».** Вони пройшли через байдужість юрби, через агресію й нерозуміння учнів Ісуса й досягли того, чого хотіли — благословення своїм дітям! У Біблії не сказано, хто це були: батьки, бабусі чи тітоньки й дядечки, але ці люди розуміли — діти потребують благословення, їм не було байдуже, тому що це були **їхні діти!!!** Вони не змінили ставлення суспільства до дітей, не волали до совісті учнів, з ними мав розмову Христос, вони не привели всіх ізраїльських дітей до Ісуса, але все-таки для тих, кого вони тримали на руках або за руку, із цього моменту почалося інше життя — життя, благословенне Самим Богом!

Дорогі вчителі, я не хочу, щоб мої слова звучали безнадійно, але, як мені здається, ви не зможете докричатися до влади і також не зможете розбудити пасивне суспільство, **АЛЕ** одне вам точно під силу! Сьогодні **саме ви** можете стати тими, хто приведе дітей до Бога, **Який дає благословення!** І, можливо, ви не врятуєте тисяч, але, як той хлопчик, допоможете декільком! Нехай «туристам» це видасться дивним і вони, дивлячись на вас, будуть крутити пальцем біля скроні — не звертайте уваги, подумайте про те, що сьогодні від вас залежить, як проведе життя як мінімум одна дитина, що перебуває поруч із вами. Ідіть і не зупиняйтеся! Адже сорок годин на тиждень діти проводять у школі, у вас є можливість впливати на них! Ви не загасите палаючий ліс, але на випаленій території посадите нове дерево, що буде охоронятися не міністерством з надзвичайних ситуацій або ще кимось, а Самим Всевишнім Богом! Не опускайте рук, дивлячись на байдужість юрби, погляньте у бік Христа поверх людських голів, і ви побачите — Він за вас! Він уже простягає руки назустріч тим дітям, за яких ви боретеся!

Один з важливих аспектів унікальності людини з-посеред Божого творіння лежить у царині вибору, який було їй довірено. Так, тварини теж роблять певний вибір, але їхній вибір визначений стереотипом поведінки, який в основному є інстинктивним. Він є частиною адаптивної реакції тварини на навколишнє середовище. Створюючи людину, Бог — несотворений Творець — створив її за Своїм образом і подобою, такою, що може робити творчий вибір. Людина може визначати для себе мету. Вона може вирішувати, ким стане.

Поведінка тварини може змінюватися або модифікуватися умовами. Вона може піддаватися навчанню. Коня можна привчити до сідла, а щеня — виконувати накази господаря. Але лише людина здатна робити моральний вибір, приймати вольові рішення, які не ґрунтуються на інстинкті і не є обумовленими, а засновані на внутрішніх моральних цінностях і розумінні добра і зла. Тому лише людина може грішити. Папуга може сказати: «Сонячний день, сонячний день», — коли насправді ллє дощ, але це не буде обманом. Песик може утекти з вашими капцями, але це не буде крадіжкою. Лише людина має свободу вибору, яка робить можливою правильну і неправильну поведінку.

Складова (якщо можна так сказати) людини, яка робить вибір, називається волею. Це остання ланка в процесі, що визначає поведінку людини. Проілюструємо це в автомобільних термінах:

- розум, як кермо, — це механізм керування;
- емоції, як мотор, — це механізм мотивації;
- воля — це зчеплення, механізм вибору або з'єднання.

Лише людина здатна робити моральний вибір, приймати вольові рішення, які не ґрунтуються на інстинкті і не є обумовленими, а засновані на внутрішніх моральних цінностях і розумінні добра і зла.

Усі три складові повинні функціонувати гармонійно, щоб виконати ефективну дію. Рішення щось зробити без достатньої мотивації швидше за все заглухне, як мотор, що працює вхолосту з роз'єднаним зчепленням. Екстремальні емоційні мотивації — страх, наприклад, можуть захлиснути раціональні здібності і викликати дезорганізовану поведінку, властиву панічному стану. Це нагадає їзду з натиснутим акселератором, не тримаючи керма. А людина, яка з великим ен-

тузіазмом ставиться до якоїсь ідеї, але нічого не робить для її реалізації, схожа на водія-новачка: мотор реве, руки вп'ялися у кермо, а руху ніякого.

Цей принцип тотальної реакції є основним у взаєминах Бога з людьми. Саме це мав на увазі Ісус Христос, коли говорив: «Люби Господа, Бога свого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всім своїм розумом, і з цілої сили своєї» (Мк. 12:30). Розуміння цього допомагає правильно трактувати головні поняття Біблії, як от покаяння, віра, любов тощо. Кожне з них вимагає відповіді від розуму, почуттів і волі, тобто від людини в цілому. Відповідь лише однієї з цих сфер приводить до викривлення істини (див. таблицю).

Однак найчастіше реакція підводить людей саме в сфері волі, так що покаяння не простягається далі зміни думки або докорів сумління, а віра залишається звичайним імпульсом або розумовою згодою. У чому ж полягає проблема людської волі, яку апостол Павло висловив наступним чином: «Бо що я виконую, не розумію; я бо чиню не те, що хочу, але що ненавиджу, те я роблю» (Рим. 7:15)?

Виявляється, це проблема не окремого індивіда, а всього людства, і полягає вона в гріховності людської природи. Через непослух першого чоловіка Адама всі люди згрішили, і все людство потрапило під дію закону гріха і смерті. Людина стала рабом сатани і живе тепер не за власною волею, а «за волею князя, що панує в повітрі, духа, що працює тепер у неслухняних» (Еф. 2:2). Маючи доступ до внутрішньої природи людини, сатана вкладає в її серце набір своїх цінностей. «Він був душогуб споконвіку, і в правді не встояв, бо правди нема в нім. Як говорить неправду, то говорить зо свого, бо він неправдомовець і

	Якщо лише розум, то	Якщо лише почуття, то	Якщо лише воля, то
Покаяння	Зміна думки	Докори сумління	Виправлення
Віра	Уява	Імпульс	Тверде рішення
Любов	Захоплення	Почуття	Милосердя

батько неправді» (Ів. 8:44). «Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість, розпуста, ідолослуження, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, завидки, п'янство, гулянки й подібне до цього. Я про це попереджую вас, як і попереджав був, що хто чинить таке, не впаднуть вони Царства Божого!» (Еф. 5:19-21).

Люди часто обманюються щодо дії закону гріха і смерті, недооцінюючи його. Гріх видається їм як справа вибору або переваги. Вони думають, що можуть прийняти його або відкинути. Лише пізніше, коли вони намагаються вирватися на свободу, натикаються на його жорсткі вимоги й усвідомлюють його владну дію. «...Бачу інший закон у членах своїх, що воює проти закону мого розуму, і полонить мене законом гріховним, що знаходиться в членах моїх. Нещасна я людина! Хто мене визволить від тіла цієї смерті?» (Рим. 7:23-24).

Зовнішня привабливість гріха ґрунтується на обмані й омані. Кінець його прихований, але Біблія розкриває істину: «Буває, дорога людині здається простою, та кінець її стежка до смерті» (Пр. 14:12).

На щастя, в Ісусі Христі Бог вирішує цю проблему, створену гріхопадінням людини, яке призвело до рабства людини у закону гріха та смерті.

Земне життя Ісуса Христа було життям, керованим Святим Духом. Він був народжений від Духа Святого: «Дух Святий злине на тебе, і Всевишнього сила обгорне тебе, через

те то й Святе, що народиться, буде Син Божий!» (Лк. 1:35). Дух Святий був присутній при Його хрещенні: «...як Ісус, охрестившись, молився, розкрилося небо, і Дух Святий злинув на Нього...» (Лк. 3:21-22). Він зціляв хворих і творив чуда, «як помазав Його Святим Духом і силою Бог» (Дії 10:38). І в усьому

Коли ми приймаємо вірою Ісуса Христа в своє серце, Його праведність, досконалість, цілісність можуть стати нашим надбанням.

цьому виявлявся Божий задум. Бо, на противагу тому як сатанинський дух діяв у падшій людині, насаджуючи свої цінності, так Дух Святий діяв у людській природі Ісуса, щоб створити внутрішні цінності нової людини: «А плід духа: любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, лагідність, здержливість. Закону нема на таких» (Гал. 5:22-23). Тобто Закон не проти таких цінностей. Навпаки, вони перебувають у повній гармонії і відповідності з Божими заповідями.

Проживши життя досконалої Людини у повному послуху Божим заповідям, смертю Своєю Ісус Христос вирішив проблему людського гріха і примирив людство з Богом. Його послух не був показним чи примусовим, він не суперечив Його волі. Виконання Йому досконалу радість, тому що Закон Божий і Його внутрішні цінності повністю збігалися. Ісус міг вільно

і без жодного примусу робити все, що Йому хотілося, тому що система цінностей, яка направляла Його вибір і бажання, перебувала в абсолютній гармонії з законом неогоїстичної любові. Ісусові не потрібно було зупинятися і запитувати Себе у кожній конкретній ситуації, як правильно вчинити. «Закон правильної поведінки» був у Його серці, і Він природно, невимушено й вільно жив у гармонії з ним. Нам навіть важко уявити, якою є така абсолютно вільна людина. Це людина без комплексів, прихованих слабкостей, умовностей і залежностей. Ісус був таким. Ви не могли б обманити Його, ви не могли б маніпулювати Ним, ви не могли б примусити Його або поставити Йому умови. Хіба не до такої свободи свідомо чи підсвідомо прагне наше єство!

Людей завжди контролювали і людьми завжди керували, використовуючи два фактори людської природи — жадібність і страх. Це так звана тактика «батога і пряника». Але в Ісусі не було жадібності. Він справді нічого не хотів для Себе. Він сказав: «Мають нори лисиці, а гнізда небесні пташки, Син же Людський не має де й голови прихилити...» (Мт. 8:20). І це Його анїтрохи не хвилювало. Він не мав страху. Він проспав бурю і Його постійним словом до учнів було «не бійтеся».

Та найбільш дивовижним і чудовим є те, що коли ми приймаємо вірою Ісуса Христа в своє серце, Його праведність, досконалість, цілісність можуть стати нашим надбанням. Саме цього ми повинні прагнути самі і до цього щонайперше скеровувати наших учнів.

«Шукайте Господа, доки можна знайти Його, кличте Його, як Він близько! Хай безбожний покине дорогу свою, а крутій свої задуми, і хай до Господа звернеться, і його Він помилує, і до нашого Бога, бо Він пробає багато!» (Іс. 55:6-7).

За матеріалами: Маршалл Т. Істинно свободні! — СПб, 1994. — С. 79-99.

Чого потребують НАШІ ДІТІ?

Ви гадаєте, дитині необхідні вишукані страви, безмежна кількість дорогих подарунків і повне матеріальне забезпечення? А чи не хочуть батьки тим самим просто відкупитися від своїх дітей?

Мені якось довелося почути від однієї дорослої дівчини таку сповідь: «Батьки майже весь час проводять на роботі: батько на заробітках, мати працює на дві ставки. Вони часто купують мені дорогі подарунки, але коли мені було дуже важко, коли була потрібна порада, допомога, — їх не було поруч. Таке враження, що їх майже не існує в моєму житті. Я завжди була самотньою. Мені дуже потрібна їхня увага, теплі розмови. Хочеться, щоб добре нагримали, коли роблю дурниці. Я б віддала всі подарунки, усе, що тільки маю, аби отримати від батьків хоч крихту уваги. Мені зовсім непотрібні їхні гроші, які тільки руйнують нашу сім'ю. Мені потрібні батьки!»

Вас не бентежать ці слова?! Це крик душі не однієї дівчини, — це крик душі багатьох дітей сучасного суспільства. Що зробили ми, дорослі, щоб почути наших дітей?

Нам радять, що просто слід навчитися якісно проводити час зі своїми дітьми. Але запитайте самих дітей, що вони думають з цього приводу. Для них якісний час — це багато, багато, багато часу й уваги.

Галасливі телепрограми, реклама переконують нас, дорослих, що дітям потрібно реалізувати, показати всьому світові себе, — єдиного і неповторного, — переступаючи через усіх і все. І, на думку сучасності, це й є основна мета як для дорослих, так і для дітей.

Більшість батьків саме цього і намагається навчати своїх дітей. Тоді чому ж у нашому суспільстві

так багато підлітків захоплені не зверненням якихось надзвичайних справ, досягненням висот, а наркотиками? Чому діти з благополучних сімей втікають з дому й опиняються на вулиці? Чому, проїжджаючи трасою повз різні міста, нам доводиться зустрічати молоденьких дівчаток, які на дорозі торгують власним тілом? Чи лише заробіток змушує їх робити це? Чи, може, вони шукають тепла, якого не отримали від своїх батьків? Чому наша країна одна із перших у списку за кількістю дітей-самогубців? Чому діти, яким батьки давали все, чого тільки душа забажає: книги, комп'ютери, одяг, освіту, машини, — стають черствими, байдужими, жорстокими?

Багато з нас ставлять ці запитання. Про ці факти говорить преса, телебачення. Але небагатьом відомий вихід із цієї жахливої круговерті.

Напевно, не всі зі мною погодяться, але те, про що я далі писатиму, не залежить від нашої думки. Бо...

Існує ТВОРЕЦЬ, Який був і завжди буде. Це стверджує БІБЛІЯ, найавторитетніша книга всіх часів і народів, вона є СЛОВОМ САМОГО БОГА. Він створив людину за Своім образом і подобою (Бут. 1:26-27). Головним завданням створених людей було ві-

дображати образ Бога, перебуваючи на землі. Звучить старомодно?.. Але люди згрішили і були позбавлені слави Божої. Та Бог не відмінив Свого завдання. Отже, людство опинилося в пастці, яку добровільно обрало. Тепер ми всі носимося з порожнечою в серці й намагаємося її чимось заповнити.

У вас ніколи не виникало питання, звідки у дітей береться стільки агресії, люті? Я не раз дивувалася, дивлячись на своїх дітей. Їх же ніхто цього навмисне не вчить. Звичайно, щось вони переймають від нас, дорослих. Але якщо їх навіть помістити у «стерильні» умови, нічого не зміниться. Корінь проблеми — в грішному серці, яке кожна людина успадковує від народження.

Я не знаю батьків, яким байдуже, ким стане їхня дитина. Нам усім хочеться, щоб діти були чемними, гарно себе поводити, були прикладом для інших. Та зміна поведінки дитини не вирішує суті проблеми.

«Якщо вам здається доречним змінити лише поведінку дитини, а не старанно працювати над її серцем, то це означає, що ви ігноруйте її найглибші проблеми і потреби. Ви-

Інна Дубовик
народилася в Рівному. Закінчила Рівненський державний педагогічний інститут, факультет української філології. Як лектор бере участь у проекті «Незабутній час удвох» (для сімейних пар). Дружина, мама трьох дітей.

ховання, яке фокусується лише на поведінці, має неправильний вплив на дитину. Зміна поведінки без переміни в серці привчає дитину реагувати на ті засоби, якими ви користуєтесь. Якщо це система нагород, то серце дитини зникає реагувати на нагороди. Якщо це похвала і схвалення, то серце привчається все робити заради похвали і схвалення або воно зникає боятися людського осуду. Ваша дитина — це творіння, яке обов'язково перебуває в завіті з кимось. Її серце — це джерело життя. Якщо ви не по-біблійному поводитесь з її серцем, то таким чином підіграєте її зіпсованості як ідолопоклонника і підкидаєте дитині ідолів, щоб вона будувала своє життя навколо них.

Бог віддав Сина Свого, щоб зробити нас новим творінням. Він робить не пластичну операцію на обличчі з косметичною метою, а серйозну операцію на серці. Він здійснює роботу всередині людини, яка стає помітною назовні, — так говорить доктор Тед Тріп у своїй книзі «Пастикування дитини».

Найперше, що повинні зробити ми, як батьки, це задуматися, наскільки самі відображаємо образ Божий і чи відображаємо взагалі... Ми є прикладом для наслідування, і наші думки, прагнення, мрії віддзеркаляються у наших дітях. Якщо наші думки будуть далекими від нового життя, яке пропонує Бог у Своему Слові, не треба сподіватися, що нас і наших дітей чекає успіх у житті. «І станеться, якщо дійсно будеш ти слухатися голосу Господа, Бога Свого, щоб додержувати виконання всіх Його заповідей, що я наказую тобі сьогодні, то поставити тебе Господь, Бог твій, найвищим над усі народи землі» (Повт. 3. 28:1). «Хто погорджує словом Господнім, той шкодить собі, хто ж страх має до заповіді, тому надолужиться» (Пр. 13:13).

Якщо для Вас, читачу, Слово Самого Бога має авторитет, найперше, чого ми маємо навчити дітей, — досягати успіху в житті завдяки послуху Божим заповідям. Бог робить прекрасним серце людини, прекрасними стають її наміри і вчинки, прекрасно стає вона сама. Людина стає носієм Божого образу. Наші діти потребують саме цього.

Навіщо дітям БАТЬКИ

Я часто роздумую про Адама та Єву, котрі не мали фізичних батьків... Як їм жилося без них? Якщо враховувати те, що Сам Бог був їм за матір та батька, то, швидше всього, вони не потерпали від відсутності любові чи вчасних порад. У них було своє особливе життя — без дитинства, але з безпосередньою присутністю великого Бога. Ці люди не отримали батьківських повчань, але в їхньому вже «дорослому» вихованні брав участь досконалий Творець. Згодом вони самі стали батьками і почали набувати дорогий цінний досвід турботи про дітей...

Навіщо ми дітям? Ви коли-небудь ставили собі подібне запитання? Спробуйте! Відповісти на нього досить непросто. Адже як тільки ти починаєш думати, що знайшов остаточну відповідь і переконаний в її об'єктивності, раптом помічаєш зовсім іншу грань батьківства чи то дитинства і розпочинаєш свій духовно-творчий пошук саме в цьому новому напрямку. І якщо ми вважаємо, що це тільки ми виховуємо власних дітей, то глибоко помиляємося, адже і вони досить часто виховують нас. Ви не помітили цього?

Для мене завжди яскравим прикладом материнства були стосунки Марії, Матері Ісуса Христа, і її Сина. Згадую її смиренне рішення

в розмові з ангелом Гавриїлом, її безповоротну готовність прийняти Дитя. Небожитель, який зненацька з'явився перед нею, не жартома приголомшив дивною новиною: «Ти народиш Сина!» Що це означало для неї в першу чергу? Велике щастя — вона знайшла благодать у Бога! Але, з іншого боку — у зв'язку з вагітністю її міг залишити майбутній чоловік, її могли каменувати, адже не перебувала у шлюбі, а була тільки заручена... Ось така перспектива! Проте вона вибирає майбутнє від Бога, а не від людей. Хоча варто зауважити, що дівчина не знала до кінця про весь той біль, котрий потрібно буде їй прожити серцем за Дитину-Бога. Та вона говорить ангелу Гавриїлу: «Ось я, раба Господня, хай буде мені за словом твоїм!» Ісуса виховувала смиренна жінка з великою повагою до своєї Дитини!

Якщо Ісусові потрібні були батьки у земному житті, то тим більше вони потрібні звичайному малюкові. Тільки навіщо?

Спершу ми стаємо для немовляти турботливими та безвідмовними батьками, щось на зразок «добрих ангелів», які піклуються про здоров'я, їжу, одяг, охорону і просто — гарний настрій. Ми натхненно молимося за них. Згодом виконуємо роль вихователя, друга,

порадника. Вчимо їх відрізнати добро від зла, лінє від праці, егоїзм від пожертви. Ми вчимо пізнавати світ, славити Бога, любити Біблію та задовольняти потреби людей. Бувають дні, коли ми поруч — аби просто розуміти їх, вислуховувати, давати поради чи докоряти. Ми створюємо для них свята, в які вони хочуть повернутися, а інколи, що гріха таїти, «зриваємо» на них свій поганій настрій. Тоді настають хвилини нашого відвертого покаяння. Ми — вимогливі вчителі, уїдливі критики, «третейські» судді, забудькуваті дорослі, котрі вже не пам'ятають, що таке бути дітьми. А між тим наші діти ростуть. І тільки від нас залежить, ким ми для них станемо: благословенням чи прокляттям.

Підлітка Ісуса євангеліст Лука охарактеризував лише одним реченням: «А Ісус набував мудрості, віку та благодаті — в Бога і в людей» (Лк. 2:52). Які багаті слова! Хто із нас,

«Тож пильнуйте, як вам треба поводитися — не як немудрі, а як мудрі, використовуючи час, бо дні лукаві. Тому не будьте нерозумні, але пізнавайте, що є воля Господня» (Еф. 5:15-17).

Олена Медведєва
народилася та проживає в м. Рівному. За фахом юрист. Працює в міжнародному благодійному фонді «Клуб „Майбутнє“» координатором підліткових клубів Рівненщини. Автор та ведуча християнської радіопередачі «Поки є час». Заміжня. Матір двох дітей.

батьків, не хотів би почути подібне про своїх дітей? Те, чим ми засіваємо їхні душі сьогодні, незабаром проростатиме. Недаремно казали мудрі люди: «Найкраща спадщина, яку ми можемо залишити нашим дітям, — це бодай десятихвилинне християнське виховання щодня».

Я теж маю дітей. Вони, як і всі діти, не ідеальні. Проте я прошою їм те, що можливо, інші б не вибачили. Я поважаю їхню гідність, адже вони теж створені Богом і створені для певної мети. Вони, як і ми в дитинстві, мають право на власну помилку і правильне рішення, тому що саме таким чином набувається досвід слідування за Христом. Я лише постійно запитую саму себе: «Як я можу мудро послужити своїм дітям? Навіщо я їм сьогодні?»

Пригадуєте слова апостола Павла до християн в Ефесі: «І ви, батьки, не дратуйте дітей ваших, а виховуйте їх у вченні та настановленні

Господнім»? Наскільки влучна ця вічна порада! Яка небесна мудрість! І благословенна та сім'я, яка зрозуміла її, прийняла і втілила в життя.

Не так давно я отримала від сина важливий урок, яким хочу поділитися і з вами. Це був вечір після важкого робочого дня. Він підійшов до мене і попросив: «Мамо, давай з тобою поп'ємо чаю». Я ж, будучи втомленою, хотіла йому відмовити, тому по-дорослому запитала: «Сину, в тебе є тема для розмови?» Він здивовано подивився на мене і, не довго вагаючись, відповів: «Я люблю тебе. Хіба це не тема для розмови?» В такі хвилини до мене приходять прозріння і друге дихання. Я раптом починаю дивитися на світ дитячими очима і розуміти елементарне бажання дитини — бути поряд з тим, хто тобі рідний...

Господи! Ти добре знаєш поклик батьківського серця, тому ми молимося до Тебе. Освяти наших дітей істиною Твоею! Стань на сторожі їхніх думок та бажань. Дай сили їм для перемоги над гріхом і бажання працювати для слави Твоеї. Дай їм відчуття справжню насолоду від читання Біблії, насолоду від зробленого доброго вчинку, сумлінної праці чи відвертої сповіді. Наповни огидою до гріха та сповни водночас силою Духа Святого для любові і смиренного життя. Адже це лише у Твоїй владі. Стань щасливою долею для наших дітей!

Боже, «величає душа моя Господа, і радіє дух мій у Бозі, Спасителі моїм» (Лк. 1:46-47), бо Ти чуєш молитви наші і відповідаєш на них! Амінь.

За прикладом БАТЬКІВ

Джон Пейтон народився у південній Шотландії. Його батько в'язав на продаж панчохи у невеликій майстерні, яка містилася у тому ж будиночку, де жила сім'я Пейтонів.

Батько був особливою людиною: після кожного прийому їжі він зачинався у невеличкій кімнатці і молився за своїх одинадцятьох дітей. Щонеділі ввечері сім'я збиралася для читання Біблії й обговорювала прочитане.

У дванадцять років Джон з дозволу батьків перестав відвідувати школу через жорстокість учителя. Він став допомагати батькові, працюючи з шостої ранку до десятої вечора. У вільний час він вивчав латинську і грецьку мови, тому що його найзаповітнішою мрією було стати місіонером. Поряд із батьком він навчився двом речам: спритності рук і молитві за прикладом батька, який постійно молився про людей з далеких країн, які ще ніколи не чули Євангелії.

Від матері Джон навчився вірити, що Господь піклується про кожну дрібницю. Якось у Європі був неврожай, багато сімей залишилися без харчів. Сім'я Пейтонів не стала винятком. Останні запаси вичерпалися, і дітям довелося лягати спати голодними. Перед сном мама міцно їх пригорнула і сказала, що вона про все розповіла Богові, і завтра Він обов'язково пошле їм їжу. Зранку діти прокинулися від іржання коней. Перед їхнім будинком стояв віз, а на ньому — мішок картоплі, мішок борошна і сир! Мати разом з дітьми схилилися на коліна і щиро дякували Богові за Його турботу.

Джон заробив трохи грошей, щоб далі продовжувати навчання в школі, а потім стати учителем. Однак перед закінченням школи Джон отримав листа, де міська місія Глазго пропонувала йому стати

місіонером у дуже запущеному районі міста. Мешканці цього району повністю деградували, вживаючи велику кількість алкоголю, вони не хотіли працювати, жили за рахунок крадіжок і грабунку.

Минуло півтора року, і результатом наполегливої праці Джона Пейтона стало те, що значна частина людей стала приходити на заняття з вивчення Біблії, їхнє життя почало змінюватися. Незабаром вони змогли купити декілька будинків, у яких Джон проводив біблійні класи. Місіонер особливо піклувався про лікування алкоголіків, якими були як батьки, так і матері, саме через це багато сімей жили дуже бідно.

Паралельно зі своєю роботою Джон навчався в університеті. Тут він почув, що потрібні місіонери, які погодилися б працювати серед диких племен на островах Нові Гібриди поблизу Австралії.

Джон зважував: чи варто йому залишати цих бідняків у жалких кварталах і їхати допомагати язичникам, які живуть у темряві? Він подумав, що у жителів Англії і Шотландії є Біблія, поряд з ними живуть християни, а остров'яни Південного моря моляться духам, приносять їм жертви, вбивають та з'їдають одне одного. Вони нічого не знають про звільнення від гріха через єдину принесену жертву Сина Божого.

А що скажуть батьки? Вони написали листа, що від самого його народження пообіцяли віддати Джона Богові як місіонера для язичників. А для бідного району знайшовся інший місіонер — рідний брат Джона Вальтер.

Один чоловік похилого віку відмовляв Джона від його рішення:

— Але ж там людоджері! А раптом вони тебе з'їдять?

— Містере Ділсоне, — відповідав Пейтон з усмішкою, — ви вже

прожили чимало, так? Може так трапитися, що ви помрете, і тоді вас з'їдять черв'яки. І, правду кажучи, коли я живу, роблячи все, що можу, для Бога і своїх друзів, мені все одно, коли і де я помру і хто мене з'їсть: черв'яки чи канібали.

16 квітня 1858 року Джон і його молода дружина Мері Енн, залишивши Шотландію, опинилися на борту судна «Клута». Впродовж чотирьох з половиною місяців вони перебували в морі, доки дісталися острова Анейт'юм. На цьому острові вже було багато місцевих християн.

Разом із подружжям Матісонів Пейтони мали оселитися на сусідньому острові Танна: Матісоні — на південному боці острова, Пейтони — на східному, біля Порту Резолюції.

Мері Енн дуже зраділа, коли Джон сказав їй:

— Люба, все чудово! Прибуло торгове судно, і нас погодилися за п'ять фунтів перевезти на острів.

— Як добре, Джоне, я вже не дочекаюся, коли ми оселимося в своєму домі і будемо вести осіле життя.

Подружжя Пейтонів прибуло на острів Танна 5 листопада 1858 року. За двісті років до їхнього приїзду двоє молодих людей — Вільямс і Харріс — були вбиті, шойно ступили на цю землю. Через три роки інші місіонери намагалися налагодити стосунки з остров'янами, але їхні спроби були марними. Через сім місяців постійних воєн вони змушені були покинути острів.

А ось торгові судна часто прибували сюди за сандаловим деревом. Взамін вони давали аборигенам зброю для їхніх воєн, а також спиртні напої і тютюн. Вони обманювали місцевих жителів, забираючи їх і продаючи в рабство. Тому біла людина користувалася поганою репутацією на островах.

Пейтони, висадившись на берег, пішли до свого дому, який стояв неподалік берега серед чудових пальм. Серед дерев літало багато червоних і голубих папуг та срібних голубів. Та не все було так чудово. Поряд було невелике болото, де розвелось багато москітів. У цьому будиночку народився син Пейтонів Пітер. Але не встигла Мері зміцніти після пологів, як у неї почалася малярія. Пітерові було всього декілька тижнів, як його мати померла. Джон, як міг, доглядав за сином, але маленький Пітер прожив лише на два тижні довше за свою маму. Ця втрата була великим ударом для Джона.

Джон пригадав слова одного аборигена:

— Місі, якщо ви залишитеся тут, то помрете.

Джон власноруч поховав дружину і сина, прикрасивши могилу білими коралами. Друзі пропонували йому залишити острів і відпочити, але Джон відмовився і продовжував працювати. Він вивчав діалекти остров'ян, записував слова.

Люди на острові боялися духів, чаклунства і в усіх своїх бідах звинувачували того, хто їм не подобався. Цього разу навіть племена, які постійно ворогували між собою, об'єдналися проти місіонерів. Єдиним другом Джона виявився один з вождів на ім'я Ноуво. Він постійно ставав на захист місіонера:

— Перш ніж приїхав Місі, ми так само помирали в сезон дощів, у нас так само були ураганні дощі, його дружина і дитина померли тут, але він не поїхав звідси, а залишився, щоб допомогти нам!

— Ні! Ні! — гукали аборигени, трясучи зброєю. — Його потрібно вбити, а разом із ним Ноуво, бо він зрадник і став на бік білої людини!

Вождь людоджерів махав дубиною і несамовито кричав:

— Якщо ви хочете вбити Місі, то спочатку вбийте мене, і я хотів би побачити, хто насмілиться це зробити. Місі і його помічники будуть жити! Ви чуєте мене? Я і мої люди будемо стояти за них на смерть!

Це була відповідь Джонови від Бога на його молитву про допомогу.

Великим випробуванням для місіонерів на островах Океанії були крадіжки. Нічого не можна було залишити навіть на хвилину. Якось, після довгого періоду дощів, настали теплі дні. Джон вирішив просушити постіль.

— Місі, дозволь мені зайти до тебе в будинок, — загукав Міаки, войовничий вождь, через якого було найбільше сутичок на острові, — мені потрібна твоя порада!

Джон намагався зрозуміти, що говорить йому Міаки і яка допомога йому потрібна, але в цей час жінки його помічників стали кричати, що крадуть його постіль.

Міаки вибіг на вулицю за Пейтоном, гукаючи:

— Поверніть усе назад, я до вас доберуся!

Але Джон зрозумів, що саме Міаки і був організатором цього пограбування.

Дикуні вкрали у Джона курей, декількох кіз, які давали йому молоко, покрали чашки, тарілки і чайник. Ці крадіжки практично не припинялися.

Якось жителі острова переполошилися.

— Місі, подивися, що це? Горить корабель чи це дух? Чи, може, Бог наближається до нас?

Місіонер, якого вони намагалися вбити, раптом перетворився у їхнього захисника. Джон відразу здогадався, що це було військове судно, яке робило інспекційний вояж.

— Мені потрібно надягнути мій найкращий одяг, бо це корабель, посланий великою білою королевою, щоб в'язати, як ви себе поводите.

— Місі, а може це корабель війни, на якому знаходяться гармати?

— Цілком можливо, — спокійно відповів Джон. — Не заважайте, я маю одягнутися.

— Місі, а чи можуть вони запитати, чи не крали ми у тебе речей?

— О, я переконаний, що вони про це запитають.

— Але ти не скажеш їм правду?

— Я не можу обманювати! Я завжди вам казав, що християни повинні говорити правду!

— Будь ласка, не говори, — закричали вожді, — ми все повернемо.

До цього моменту всі вожді клялися, що нічого не знають, а тепер розбіглися у різні боки: один ніс чайник, інший — ножі, виделки, третій — ковдру. Все було повернуто і складено великою горою біля будиночка місіонера.

З часом Джонови вдалося побудувати церкву на підвищенні, а також будинок і школу, переживши перед тим чотирнадцять нападів

малярії. Поряд із ним був колишній людоджер, а тепер християнин на ім'я Авраам, і його дружина, а також вірний друг Джона — собака Клуза. Вона завжди була насторожі і вчасно повідомляла про наближення ворогів.

Якось до острова підпливло декілька суден торговців. Вони знали як аборигени ставляться до Джона, тому вирішили «допомогти». Вони випустили на острів кількох хворих на кір. Ця хвороба для місцевого населення була смертельною, бо, на відміну від європейців, у них не було природного імунітету проти неї. Остров'яни божеволіли від страху перед невідомою хворобою і, звичайно ж, в усьому звинувачували місіонера, який «розсердив» їхніх богів.

Життя на острові стало неможливим. Усе частіше Джона намагалися вбити. Ноуво сказав:

— Тобі потрібно покинути острів, інакше ми в'ємо тебе. Якщо нам доведеться вибирати між місією і торговцями, ми оберемо торговців, бо нам потрібна зброя.

Міаки знову став підбурювати дикунів. Вони прийшли з наміром убити Джона. Місіонерові нічого не залишалось, як просто схопити Біблію, ковдру і втікати. Йому вдалося дістатися до місії Матісонів, але Міаки зі своїми людьми прийшов і сюди. Вони підпалили паркан, вогонь міг швидко перекинутися на будинок, бо сильний вітер дув у його напрямку. Місіонери стали молитися і просити в Бога допомоги.

Джон вийшов на вулицю з незарядженим револьвером:

— Тільки спробуйте наблизитися до мене! Господь покарає вас. Ви знаєте, що наш Бог завжди з нами і допомагає нам!

Раптом з півдня донісся гуркіт. Дикуні добре розуміли, що це смерч. Ніхто не насмілювався зачепити Пейтона. Вони кинулися врозтіч від дому, де знаходився Джон з друзями. Почався дощ. Він і загасив полум'я.

— Це правда! — гукали дикуні, охоплені жахом. — Це Бог Місі почав воювати за нього, як він і казав.

Незабаром, щоб урятувати місіонерів, приплив корабель «Блю Бел», на ньому вони переправилися до мирного Анейт'юму.

У серпні 1863 року Джон прибув до Лондона, де звітував про

роботу перед тими, хто відправив його на місію. Він провідав батьків, адже п'ять років не бачив їх.

Джонові вдалося зібрати кошти на судно для місіонерів, щоб не бути залежними від торгових суден. На цьому судні Пейтон повернувся в Австралію зі своєю другою дружиною Маргарет. Джон знову хотів поселитися на острові Танна, але йому не дозволили. Його направили на острів Анива, де існувала легенда про великий потоп. Упродовж наступних п'ятнадцяти років Анива була місцем служіння Пейтонів, їхній дім став церквою і школою для місцевих жителів.

Пейтону попросили дозволу у вождя побудувати новий будинок. Їм дозволили це зробити на підвищенні серед дивних горбиків. Коли Джон розкопав один, то побачив кістки. Він запитав вождя, як вони сюди потрапили, на що той відповів:

— Ми не такі дикі, як на Танна, ми не їмо кісток!

Новий дім був чудовим. У ньому був великий підвал, де можна було заховатися під час тайфунів, і шість кімнат. З часом на острові побудували церкву, школу, притулок для дітей, які залишалися сиротами після міжусобиць, друкарню, склади.

У церкві Маргарет грала на фісгармонії, чим по-особливому пригадувала аборигенів.

Основною проблемою на Аниві була нестача води. Остров'яни прали і милися в морі. Для питної води у них були вириті ями, які наповнювалися в період дощів. Одна надія була на те, що вдасться викопати колодязь. Але поблизу моря вода могла бути солоною. Ідея з колодязем була для аборигенів безумством. Вони ніколи не чули про те, щоб «дощ» ішов з-під землі.

Аборигени не стали допомагати Джонові. Він разом з помічниками з місії працював з ранку до пізнього вечора. На глибині тридцяти футів земля стала вологою. Без сумніву, мала з'явитися вода, але чи буде вона придатною до вживання?

Того вечора Джон сказав вождю:

— Я думаю, що завтра мій Бог наповнить яму водою. Приходь, побачиш.

— О ні, Місі! Зупинися, поки не пізно! Якщо піде вода, то море прорветься з-під острова, ти провалишся в море і тебе з'їдять акули.

— Приходь завтра і побачиш.

Зранку Джон пішов до колодязя, спустився в нього і посередині вставив вузьку трубку. І, о радість! Вода почала поступово заповнювати дно колодязя.

— Чашку! — закричав Джон.

Він скуштував води. Вона була холодною і просто чудовою. Він наповнив чашку і передав її вождю. Той приклав чашку до губ і вигукнув:

— Дощ! Це справжній дощ! Місі, як ти про це дізнався?

Пізніше Пейтон говорив, що ця вода зробила більше, ніж довгі роки навчання.

Вождь Намакеї сказав своїм людям:

— Ніколи ще боги Аниви не відповідали так, як відповідає Бог на молитви Місі. Якщо він може викликати дощ з-під землі, то чому нам не вірити у все інше, про що він говорить?

Нарешті дикуни стали ходити в церкву. Вони спостерігали за тим, як Маргарет спілкується зі своєю дитиною, і деякі вожді привели своїх дочок та попросили, щоб їх виховували в місії, щоб вони стали християнками.

Дружина Джона, Маргарет, стійко переносила труднощі життя на острові. До маленького сина, який разом з ними приїхав на острів, незабаром додалися ще дві доньки і син. Сини, як і батько, стали місіонерами, дочки вийшли заміж за місіонерів.

Син Джона разом із дружиною стали місіонерами на Танна. Джон Пейтон у 1896 році приїхав, щоб допомогти синові відновити тут роботу. Цього разу танійці були готові слухати Євангелію. Через три роки роботи Френка час розфарбованих людоджерів на Танна зник безслідно. Та життя на острові не було легким. Дуже важко пережив Джон звістку про смерть свого маленького внука, першого сина Френка. Після постійних нападів малярії Френк також віддав своє життя острову Танна.

Останній раз Джон Пейтон відвідав острів Танна у вісімдесят років. На цей час з тридцяти островів Нових Гвінеї двадцять п'ять були охоплені місіонерською роботою.

«Бог дав мені доручення, і життя моє буде продовжуватися, аж поки я його виконаю», — говорив Джон Пейтон.

Використана література:

1. Кейбел М. В краю Тайфунов. — Одесса: Християнское просвещение, 1994. — 107 с.
2. Джонсон Р. Агенты Божи. — Bielefeld: Christliche Literaturverbreitung, 1994. — С. 115-139.

У. Лівінгстон Ларнед

БАТЬКОВЕ КАЯТТЯ

Послухай, сину, я вимовляю ці слова в той час, коли ти спиш; твоя маленька рука підкладена під щок, а біляві кучерики злиплися на вологому чолі. Я один пробрався до твоєї кімнати. Кілька хвилин тому, коли я сидів у бібліотеці й читав газету, на мене накотилася важка хвиля каяття. Я прийшов до твого ліжка з визнанням своєї провини.

Ось про що я думав, синочку: я зірвав на тобі свій поганий настрій. Я нагрімав на тебе, коли ти одягався, щоб йти до школи, бо ти лише доторкнувся до свого обличчя мокрим рушником. Я вигидав тебе за те, що ти не начистив черевиків. Я розсердився, коли ти кинув щось зі свого одягу на підлогу.

За сніданком я тег до тебе присідався. Ти розлив чай. Ти жадібно ковтав їжу. Ти поклав лікті на стіл. Ти занадто цисто намазав масло на хліб. А потім, коли ти пішов гратися, а я кванівся на потяг, ти одвернувся, помахав мені рукою й укинув: «До побачення, татусь!», а ж насупився й відповів: «Розпрям плечі!».

Потім, наприкінці дня, все почалося спочатку. Повертаючись додому, я помітив тебе, коли ти грався кульками, стоячи на колінах. На твоїх панчохах були дірки. Я принизив тебе перед твоїми товаришами, змусивши йти додому поперед мене... «Панчохи дорого коштують — і якби ти купував їх на власні гроші, то був би акуратнішим!» Узви собі, сину, це говорив твій батько!

Пам'ятаєш, як ти увійшов потім до бібліотеки, де я читав, — неслівно, з болем у погляді? Коли я мимцем лягнув на тебе поверх газети, роздратований тим, що мені заважають, ти нерішуче зупинився біля дверей. «Що тобі потрібно?» — різко запитав я.

Ти нічого не відповів, але рвучко кинувся до мене, обійняв за шию й поцілував. Твої ручки стисли мене з такою любов'ю, яку Бог вклав у твоє серце і яку навіть моє зневажливе ставлення не змогло висушити. Потім ти подріботів сходами вгору.

Отже, сину, невдовзі газета вислизнула з моїх рук і мною опанував тахливий, нудотний сором. Що зі мною зробила звичка? Звичка присідаватися, картати — такою була моя нагорода тоді за те, що ти всього лишень маленький хлопчик.

Але у твоєму характері так багато здорового, прекрасного й щирого. Твоє маленьке серце настільки ж велике, як світанок над далекими нагордами. Це виявилось у твоєму стихійному пориві, коли ти кинувся до мене, щоб поцілувати перед відходом до сну. Ніщо інше не має сьогодні значення, сину. Я прийшов до твого ліжка в темноті й, присоромлений, схилив перед тобою коліна!

Це сладке виправдання. Я знаю, ти не зрозумів би цих речей, якби я тоді сказав усе це, коли ти прокинешся. Але завтра я буду справжнім батьком!

Я буду дружити з тобою, страждати, коли ти страждаєш, і сміятися, коли ти смієшся. Я прикушу свій язик, коли з нього буде йотове зірватися дратівливе слово. Я постійно повторюватиму як заклинання: «Він тільки хлопчик, маленький хлопчик!».

Боюся, що я подумки узв'язав тебе дорослим чоловіком. Однак зараз, коли я багу, сину, як ти, втомлений, скрутився калачиком у своєму ліжку, я розумію, що ти ще дитина. Ще вчора ти був на руках у матері і голівка твоя лежала на її плечі. Я вимагав від тебе надто багато, надто багато.

Поради від дітей

Ніколи не просіть собаку постерегти вашу їжу.

Петрик, 10 років.

Якщо хочете отримати дорогий подарунок, попросіть про це дідуся або бабусю.

Матвій, 12 років.

Ніколи не говоріть мамі, що її діста не приносить ніякого результату.

Мишко, 14 років.

Якщо ви отримали погану оцінку, то покажіть мамі щоденник, коли вона розмовляє по телефону.

Олексій, 13 років.

Ніколи не говоріть молодшому братові, що не збираєтеся робити те, про що просила вас мама.

Олег, 12 років.

Не варто захочувати молодшого брата перефарбувати автомобіль батька.

Пилип, 13 років.

СОФІЯ ПРОКОПЧУК,*вихователь групи продовженого дня**Рівненського навчально-реабілітаційного центру «Особлива дитина»,**керівник Школи життєвої компетентності для батьків дітей з особливими потребами.*

ТРИ ЛИСТКИ ВІД ОСЕНІ

Матерям, що виховують дітей з особливими потребами, присвячується...

СПОГАД

Вітерець встеляє доріжку перед Нею осіннім золотом. Майстерно вирізьблені кленові листочки наввипередки нашіптують тільки їм відомі мелодії осені.

Майже щоденно, п'ять днів у тижні, Вона приводить сюди найдорожче, що у Неї є — свою дитину. Саме тут, у навчально-реабілітаційному центрі, вони обоє зустріли Любов, Віру і Надію...

Білі, рожеві, фіолетові, червоні квіти космеї, сальвії привітно посміхаються Їй і вже вкотре дарують спогад...

Пригадує, як стояла із такими ж, як і Вона, жінками у черзі. На легких, мов хмаринки, подушечках лежали білесенькі сповиточки, перев'язані голубими, рожевими, білими, червоними стрічками. Ангел брав їх ніжно один за одним на руки і віддавав жінці, що підходила. У божественній величі був присутній Сам Творець, що вказувало на особливу важливість дійства, яке відбувалося у цю мить.

До одного сповиточка довго не підходили. Тільки тоді, коли Вона наблизилася, Творець взяв його на руки і підійшов до Неї. З благоговінням передаючи Їй дарунок неба, Він ніжно усміхнувся (Вона це відчула кожною своєю клітиночкою).

А ще Вона почула голос: «Ця дитина чекала на Тебе. Тільки у Тебе є таке серце, яке зможе любити її так, як Я!».

ПРОЗІРІННЯ

У дитинстві Вона часто дивилася на небо. Дуже любила розглядати хмаринки, різноманітні за формою, які були схожими на чудернацьких тваринок.

Відтоді пройшло більше двадцяти років, а Вона й зараз подовгу вдивляється в небесну височінь і з боєм у серці запитує: «Чому, Господи?».

У відповідь — мовчання: важке і нестерпне. І тоді Вона плаче гірко ... і тихо. Так тихо, що не чує ніхто. Навіть Господь?

Промінь сонця з самого ранку заграє з Нею, ніби випрошує усмішку. Дивно... Вона усміхається...

Чому? Глянула на сина, що спить, носиком притулившись до подушки. Згадала вчорашню розмову із сусідкою. Особливо з пам'яті виринали слова: «Щаслива Ти, бо знаєш для кого живеш...»

Сонячне проміння ніжно гладило її голову, руки. На мить здалося, що воно торкнулося серця... «Прости, Господи!».

НА ШЛЯХУ ДО БОГА

Події цього дня Вона пам'ятає щохвилино. Та найбільше, до дрібниць, запам'ятала вечір, коли вперше цей світ побачив її синочок.

Слова лікарів підтвердилися: дитина народилася неповносправною. Страшний біль її серця тої миті відчувало небо і зі співчуття заплакало важкими краплями дощу. Метнулася блискавка зі стогоном, здавалося, розірвала навіпіл не тільки небесний простір, але й душу.

Цілу ніч Вона боролася зі своїми ж думками, мріями, сама з собою. Знала, якщо забере дитину додому, її покине людина, яку кохає. Просто піде назавжди з її життя. Коли залишить сина тут, то залишить тут і себе, по-іншому не зможе жити...

Важкі пологи, довга ніч боротьби забрали сили... Розплющила очі і побачила, як несміливо, чи то боячись її потривожити, чи може побачити в її очах одне з рішень, у вікно палати зазирає сонце.

Кімната наповнилася світлом, а життя наповнилося змістом. Її рішення не змогли б змінити апеляції жодних судів. Вона знала — на її боці найвищий суд — Божий.

МОЛИТВА

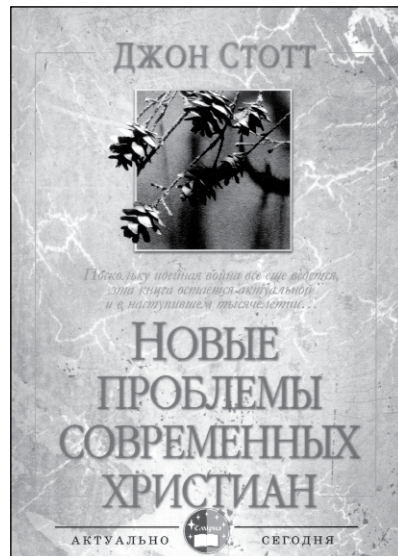
Я дякую Тобі, Господь,
За те, що Ти у мене є,
За те, що поруч мене йдеш
Усе земне життя моє.
Боюсь, що висловить не зможу
Тобі подяку і хвалу,
Що десь в дорозі я знеможу,
Спіткнуся, впаду і не дійду.
Боюсь...
І хто таке мені дав право?
Хто в серце сумніви послав?
Хто швидко, хитро і лукаво
На плечі гріх мені поклав?
Молюсь...
Мій Господи, прости
За те, що щось не так зробила.
Прости мене і за думки,
Якими теж не раз грішила.
О, мій Ісусе, мій Учителю,
Яке ж то щастя на землі:
Знати, що в мене є Спаситель,
Що завжди радий Він мені!

* * *

Буває мить, коли душа співає
Й любити світ весь хочеться тобі,
Коли усе на струнах серця грає.
В цю мить збагнеш: ти — часточка Землі.
На крилах мрій здіймаєшся до неба,
В твоїх обіймах завмирає світ...
Щоб так було, єднання з Богом треба
І серце чисте, як велить Завіт.

* * *

Я вдячна широко Тобі, Боже,
За те, що любиш Ти мене,
Що присвятити Тобі можу
Свої літа, життя земне.
Подяку я Тобі складаю,
Тебе прославляю я хочу,
Псалом хвали Тобі співаю
Й прощення прошу в Тебе, Отче,
За те, що довго йшла до Тебе,
Не бачила раніш й не чула
Благої вістки, що із неба
Тобою послана всім була.

НОВЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННЫХ ХРИСТИАН

Джон Стотт

У своїй праці автор подає систематичний виклад соціальної доктрини християнства, приділяючи увагу таким проблемам сучасності, як охорона навколишнього середовища, мінливість прав людини, ставлення до роботи і безробіття, дискримінація, бідність. Один розділ книги присвячений питанням шлюбу, фемінізму, гомосексуалізму, СНІДу, ейтаназії тощо.

Найголовніша мета написання книги – спонукати кожного християнина до соціальної відповідальності шляхом втілення християнського світогляду в життя суспільства.

Книга розрахована на широке коло читачів, а також може бути використана як підручник у християнських навчальних закладах.

Стотт Дж. Новые проблемы современных христиан. / Пер. с англ. – Черкассы: Смирна, 2004. – 610 с.

ISBN 966-7774-34-1

ЯК БУТИ ГЕРОЄМ ДЛЯ СВОЇХ ДІТЕЙ

Джош Мак-Дауелл

Дік Дей

Чи можуть батьки стати героями для своїх дітей? Джош Мак-Дауелл і Дік Дей не лише дають ствердну відповідь на це запитання, але й, базуючись на незмінному авторитеті Божого Слова і досвіді життя своїх сімей, радять, як це зробити. Вони пропонують чітко і послідовно сформульовані принципи виховання підростаючого покоління. «Успішний рецепт» власного досвіду виноситься на широкий загаль. Проте, скористатися ним чи ні – ваш власний вибір, дорогий читачу!

Мак-Дауелл Д., Дей Д. Як бути героєм для своїх дітей. – К., 2007. – 211 с.
ISBN 0-8499-3826-0

НЕ БОЙТЕСЬ БЫТЬ СТРОГИМИ

Джеймс Добсон

Це унікальне видання в світі літератури на тему виховання підростаючого покоління – класичний бестселер для нового покоління батьків і вчителів. Автор пропонує нам розгорнутий план з виховання підростаючого покоління, який допоможе кожній подружній парі зрозуміти своїх дітей, навчитися разом долати щоденні життєві труднощі й проблеми. Важливо відзначити, що підхід доктора Добсона базується на християнській системі цінностей. Він вважає, що здорові та щасливі діти зростають у тих сім'ях, де батьки знайшли золоту середину між любов'ю і контролем.

Добсон Д. Не бойтесь быть строгими. / Пер. с англ. – СПб: Библейский взгляд, 2006. – 304 с.
ISBN 0-8423-0507-6

ВОЗРАСТ ВОЗМОЖНОСТЕЙ

Пол Давид Трип

У своїй книзі Пол Трип розкриває сутність проблем і труднощів, з якими стикаються батьки та їхні діти-підлітки. З притаманною йому мудрістю, тактовністю, лагідністю й турботливістю він допомагає батькам зрозуміти, як скористатися величезною кількістю можливостей служити дітям, зміцнювати стосунки і зростати разом з ними.

Трип П. Возраст возможностей. Библийское руководство по воспитанию подростков. – Одесса: Тюльпан, 2007. – 306 с.
ISBN 0-87552-605-2

Матеріал підготувала **Інна Павлович.**

Якщо ви не можете знайти у бібліотеці чи придбати в книгарні книгу, яку ми вам рекомендуємо прочитати, звертайтеся за адресою: МГО «Надія – людям», а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна, або пишіть на e-mail: slovo@nadia.rovno.ua.

За цією ж адресою можна замовити християнські аудіозаписи:

– **проповідей О. Коломійцева**, пастора Слов'янської біблійної церкви м. Ванкувер, США:

- «Настоящий характер»;
- «Возрождение народа по книге Неемии»;
- «Царство Божье и современный мир»;
- «Сила и величие Библии»;
- «Решение конфликтов»;
- «Евангелие в Послании апостола Павла к римлянам»;
- «Евангелие в Послании апостола Павла к колоссянам»;
- «Достоверность Библии»;
- «Жемчужины книги Псалтирь»;

– **радіопередач для дітей**, записаних за сценаріями:

- Якова Бергена «Катерина»;
- Крістманса Кауффмана «Давид»;
- Єви Лаконте «Паула»;
- Крістофа Шмідта «Роза з Таненбурга».

Увага, конкурс продовжується!

Шановні друзі!

Ми впевнені, що серед читачів часопису «Слово вчителю» багато талановитих та небайдужих до справи християнського просвітництва людей. Тому закликаємо вас долучитися до нашого проекту і взяти участь у літературному конкурсі!

До розгляду приймаються твори українською мовою всіх жанрів на морально-етичну та духовну тематику. Найкращі з них будуть опубліковані на шпальтах нашого часопису. В кінці 2007-2008 навч. р. компетентне журі визначить переможців, на яких чекають цінні призи.

ПРИЗОВИЙ ФОНД:

- за I місце – Біблія (колекційне видання);
- за II місце – Біблійна Енциклопедія Брокгауза;
- за III місце – навчально-методичні відеоматеріали.

Щиро дякуємо усім, хто вже надіслав матеріали на конкурс, і бажаємо вам творчого натхнення.

Редколегія.

